วารสาร อ.ม.ธ.

ฉบับ 10 ธันวาคม

PRIDI-PHOONSUK
ปรีดี - พูนศุข พนมยงค์
www.pridi-phoonsuk.org
ChangeFusion OPENBASE.in.th
เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

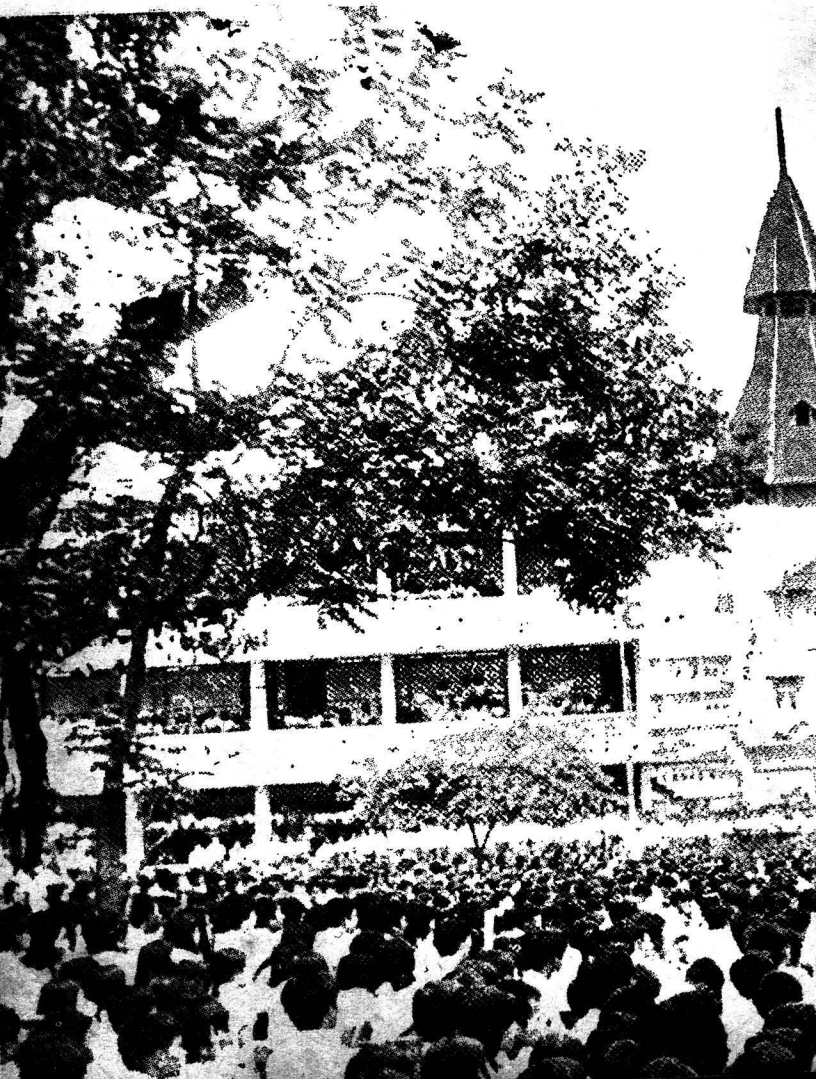

องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ตั้งแต่ยุคปฐมกาลเป็นต้นมา แสดงให้เห็นตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในหลายบทความ และหลายปาฐกถาแล้วว่า เศรษฐกิจเป็นรากฐานสำคัญแห่งมนุษยสังคม ส่วนระบบการเมืองเป็นแต่เพียงโครงร่างเบื้องบนที่จะต้องสมานกับความต้องการทางเศรษฐกิจของมวลมนุษย์ในสังคม ถ้าหากรัฐธรรมนูญอันเป็นแม่บทแห่งกฎหมายสอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจนั้น วิกฤตการณ์ทางสังคมก็ไม่เกิดขึ้น และประเทศชาติก็ดำเนินก้าวหน้าไปตามวิถีทางวิวัฒน์ (Evolution) อย่างสันติ ถ้าหากรัฐธรรมนูญไม่สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจของสังคม วิกฤตการณ์ก็ต้อง เกิดขึ้นตามกฎธรรมชาติแห่ง-ข้อขัดแย้ง – ระหว่างสองสิ่งที่เป็นปฏิปักษ์กัน

ปรีดี พนมยงค์

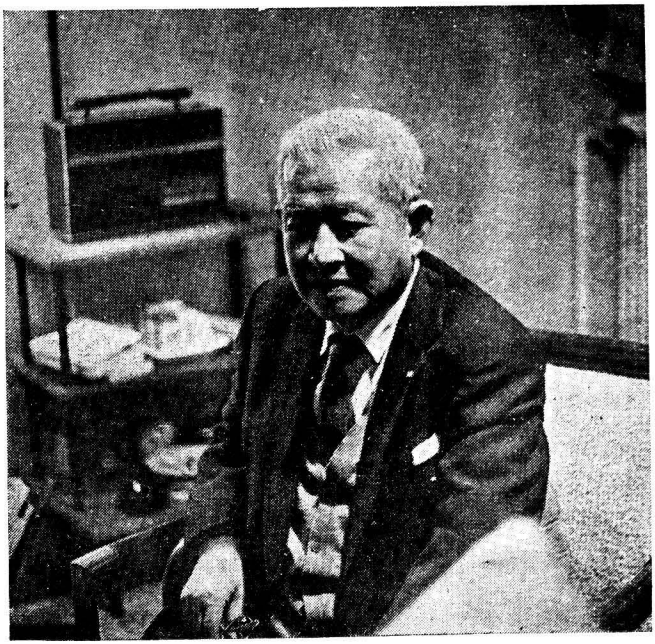

วารสาร อ.ม.ธ. ฉบับ ๑๐ ธันวาคม

รวมปาฐกถา บทความ และข้อสังเกต

ของ นายปรีดี พนมยงค์

ราคาเล่มละ ๖ บาท

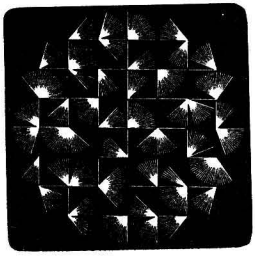

พิมพ์ที่ : เจริญวิทย์การพิมพ์

๔๘/๕๔ ตลาดพานถม บางลำพู กรุงเทพฯ

นายสุรวิทย์ ไชยพงศาวลี

ผู้พิมพ์โฆษณา ๒๕๑๖

นายปรีดี พนมยงค์

24 พ.ย. 2516

สวัสดีมายัง นักศึกษาธรรมศาสตร์ทั้งหลาย

ด้วยคุณเสาวนีย์ ลิมมานนท์ ได้มาพบผมแจ้งให้ทราบถึงความเสียสละความสุขสำราญส่วนตัวของท่านทั้งหลายในการร่วมกับวีรชนและมวลราษฎรไทยเรียกร้องรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยสมบูรณ์และยังลงร่วมมือกับนิสิต นักศึกษา นักเรียน แห่งสถานศึกษาต่างๆกับมวลราษฎรที่มีใช่พวกของอภิสิทธิ์ชนในการพิทักษ์ชัยชนะก้าวแรกให้มั่นคงและพัฒนายิ่งขึ้น ผมขอสรรเสริญ สนับสนุน และอวยพรให้ท่านทั้งหลายบรรลุผลตามความปรารถนานั้นทุกประการ

ขอขอบคุณท่านทั้งหลายที่แสดงความระลึกถึงผมผ่านมาทางคุณเสาวนีย์ฯและความปรารถนาดีที่เปนธรรมต่อผมหลายประการซึ่งผมได้รับทราบด้วยความปิติยินดีเปนอย่างยิ่ง

ผมได้มอบหนังสือ บทความ และเทปอัดเสียงคำพูดของผมบางเรื่องมากับคุณเสาวนีย์ ถ้าท่านทั้งหลายสนใจก็ขอให้อ่านและฟังเพื่อรับไว้ประกอบการพิจารณาโดยใช้ความวิจารณญาณเยี่ยงปัญญาชนที่ตรวจค้นถึงสิ่งที่เปนสัจจะในทางทฤษฎีที่เปนประโยชน์แก่มวลราษฎรสมานกับรูปธรรมที่ประจักษ์ในทางปฏิบัติตามสภาพแวดล้อมของท้องที่ในกาลสมัยต่างๆรวมทั้งในปัจจุบันและจะเปนไปในอนาคตแห่งประวัติศาสตร์อันยาวนานของมนุษยชาติ

ขอส่งความปรารถนาดีพร้อมทั้งความรักมายังทุกท่าน

ปรีดี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นักศึกษาที่ดี ย่อมหมั่นเพียรศึกษาวิชาตามหลักสูตรในสาขาวิชาของตน อีกทั้งขวนขวายแสวงหาความรู้นอกเหนือจากหลักสูตร ใช้ความคิดพิจารณาและกลั่นกรองเรื่องราวและสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับทราบ เพื่อเสริมสร้างภูมิธรรมและปัญญาของตน ตลอดจนร่วมในกิจกรรมที่เป็นการสร้างสรรค์ เพื่อเสริมบุคคลิกภาพและทัศนวิสัยของตน และเพื่อประโยชน์แห่งสังคม

องค์การนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีกำเนิดมาจากหลักการดังกล่าว และจากที่แล้วมา อ.ม.ธ. ก็ได้แสดงให้เป็นที่ประจักษ์ว่า ได้มุ่งดำเนินการ เพื่อช่วยเพื่อนนักศึกษาในการสร้างความเป็นนักศึกษาที่ดี

"วารสาร อ.ม.ธ." เป็นกิจกรรมอันหนึ่งของ อ.ม.ธ. เพื่อการดังกล่าว โดยเฉพาะฉบับพิเศษวันที่ ๑๐ ธันวาคม ซึ่งมีสาระเกี่ยวกับเรื่องประชาธิปไตยในประเทศไทย จะมีผลเป็นการกระตุ้นนักศึกษาและผู้อ่านทั่วไปให้ใช้ความคิดและวิจารณญาณ และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการเมือง ของประเทศเรา ได้ดียิ่งขึ้น

ศาสตราจารย์ ดร. อดุล วิเชียรเจริญ

๗ ธ.ค. ๑๖

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

รักษาการอธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สมาคมธรรมศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์

นายพีรพล ตริยะเกษม นายกองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้มาพบข้าพเจ้าแจ้งว่า ในโอกาส "วันธรรมศาสตร์ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๑๖" ที่ประชุม องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีมติให้จัดพิมพ์บทเขียนบางเรื่องของท่านปรีดี พนมยงค์ เกี่ยวกับระบบประชาธิปไตย เพื่อเผยแพร่เป็นวิทยาทานแก่นักศึกษาและประชาชนทั่วไป ด้วยความมุ่งหวังที่จะให้บังเกิดความรู้ และความเข้าใจอันถูกต้องในระบบประชาธิปไตยของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวาระที่ การต่อสู้ เพื่อ เรียกร้อง ประชาธิปไตยเพิ่งผ่านไป และกำลังร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ข้าพเจ้าทราบความประสงค์ดังกล่าว ก็มีความยินดีสนับสนุน และรับเขียนคำนำให้ตามคำขอร้องด้วยความรู้สึกเป็นเกียรติ

ระบบประชาธิปไตยของประเทศไทย อันเริ่มต้นมาตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ วันที่ ๒๔ มิถุนายน

๒๔๗๕ นั้น ท่านปรีดี พนมยงค์ ได้ให้ความเข้าใจไว้ดังนี้

> **"ประชาธิปไตย" หมายถึง "การปกครองโดยราษฎร" ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "DEMOCRACY" ดังที่ท่านประธานาธิบดีลินคอล์ได้ให้วิเคราะห์ศัพท์ไว้ว่าเป็นการปกครอง "The Government of the people, by the people, for the people" แปลว่า "รัฐบาลของราษฎร, โดยราษฎร, เพื่อราษฎร"**

อุดมคติดังกล่าวเป็นเจตนา และปฏิบัติอยู่ในระยะแรก ๆ ที่ประเทศไทยได้เข้าสู่ระบบประชาธิปไตยในการบัญญัติรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการผันแปรไป ซึ่งในบทเขียนท่านได้กล่าวไว้โดยละเอียดชัดแจ้ง เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การศึกษาทางวิชาการและในทางปฏิบัติ

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองเดิมและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปัจจุบัน เป็นผลของการที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนระบบการปกครองมาเป็นประชา-

ธิปไตย เป็นสถาบันที่มีหน้าที่ให้การศึกษาวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ จึงเป็นการเหมาะสมที่ องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้น เป็นการร่วมพิทักษ์เจตนารมณ์ ระบบ ประชาธิปไตย ให้ยืนยงมั่นคง อันจักเป็นผลส่งให้ราษฎรชาวไทยทั้งมวลมีสิทธิประชาธิปไตยสมบูรณ์

(ศาสตราจารย์วิจิตร ลุลิตานนท์)
นายกสมาคมธรรมศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์

องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หลังจากเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ได้เป็นเหตุการณ์ที่เร่งเร้าให้เราจะต้องรีบสถาปนาระบอบประชาธิปไตยให้ตั้งมั่นในประเทศเราให้ได้และเร็วกว่าเดิม

แต่ **ประชาธิปไตย** ก็มีปัญหาว่า **อย่างไรจึงจะเป็นประชาธิปไตย** ที่ดีงาม กว้างไกล ก้าวหน้า เป็นประชาธิปไตยของประชาชน เป็นประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อความตั้งมั่น ถาวร ยืนนานบางทัศนะว่า การมีประชาธิปไตยทางการเมืองเพียงอย่างเดียวก็เพียงพอแล้ว บางทัศนะว่า ต้องมีประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจด้วย ต้องจัดระบบเศรษฐกิจให้สอดคล้องและเป็นธรรมแก่ประชาชน จึงจะถูกต้องกว่า และ ฯลฯ

เนื่องในวันที่ ๑๐ ธันวาคม อันเป็นวันรัฐธรรมนูญ และวันธรรมศาสตร์ เราเห็นว่าปาฐกถา บทความ และข้อสังเกตของ อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ อดีตผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมืองนี้ได้ให้ความกระจ่างในเรื่อง **ประชาธิปไตยสมบูรณ์** ได้เป็นอย่างดี อันเป็นทัศนะที่น่าสนใจ **ในความเป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์** ทัศนะหนึ่ง จึงติดต่ออาจารย์ขออนุญาตพิมพ์เผยแพร่ซึ่งก็ได้รับอนุญาตด้วยดี ขอขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ในที่นี้ด้วย

วารสาร อ.ม.ธ. ฉบับนี้ จึงเป็น วารสาร อ.ม.ธ. ฉบับ ๑๐ ธันวาคม อันประกอบด้วยปาฐกถา บทความ และข้อสังเกตของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ๔ เรื่อง ด้วยหวังว่าวารสารฉบับนี้ จะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยกันเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ ในระบอบประชาธิปไตย เพื่อสิ่งที่ดีกว่า ถูกต้องกว่า เป็นธรรม เป็นประชาธิปไตยและเป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั้งหมดอย่างแท้จริง

๑๐ ธันวาคม วันธรรมศาสตร์ เพื่อประชาธิปไตยอันสมบูรณ์ของประชาชน.

องค์การบริหาร
องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วารสาร อ.ม.ธ. ฉบับ ๑๐ ธันวาคม

รวมปาฐกถา บทความ และ ข้อสังเกต
ของ นายปรีดี พนมยงค์

จงพิทักษ์เจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์
ของวีรชน ๑๔ ตุลาคม ๑

จะมีทางได้ประชาธิปไตยโดยสันติหรือไม่ ๘๓

เอกภาพของชาติกับประชาธิปไตย ๑๑๙

อนาคตของประเทศไทยควรดำเนินไปในรูปใด ๑๓๙

คำขวัญ และ บทความ

ของ นายปรีดี พนมยงค์

เรื่อง

จงพิทักษ์เจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ ของวีรชน ๑๔ ตุลาคม

ในงานสังสรรค์ชาวธรรมศาสตร์ในราชอาณาจักร (อังกฤษ)

ประจำปี ๒๕๑๖

ด้วยคณะกรรมการจัดงานสังสรรค์ชาวธรรมศาสตร์ในสหราชอาณาจักร (อังกฤษ) ประจำปี ๒๕๑๖ ปรารถนา ได้บทความหรือคำขวัญของข้าพเจ้าไปลงพิมพ์ในหนังสือที่ระลึกซึ่งจะจัดทำขึ้น ข้าพเจ้ายินดีสนองศรัทธาโดยให้คำขวัญว่า

"จงพิทักษ์เจตนารมณ์ ประชาธิปไตย สมบูรณ์ของวีรชน ๑๔ ตุลาคม"

ข้าพเจ้าได้เรียบเรียงบทความ เป็นอรรถาธิบาย พอสังเขปประกอบคำขวัญนั้น ดั่งต่อไปนี้

๑

วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นวันสำคัญวันหนึ่งแห่งประวัติศาสตร์ของชาติไทย คือเป็นวันชัยชนะก้าวแรกของเยาวชนหญิงชายไทย ภายใต้การนำของนิสิตนักศึกษานักเรียนแห่งสถานศึกษามากหลาย ซึ่งได้รับการสนับสนุนและร่วมมือจากราษฎรไทยทุกชนชาติ และทุกชนชั้นวรรณะที่รักชาติจำนวนหลายล้านคน ผนึกกันเป็นขบวนการเรียกร้องรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยสมบูรณ์ให้แก่ปวงชนชาวไทย ฝ่ายครองอำนาจรัฐสั่งทหารและตำรวจเฉพาะส่วนที่ยอมเป็นเครื่องมือของพวกเขา ใช้อาวุธทันสมัยเข้าปราบปรามขบวนการนั้น ซึ่งมีแต่มือเปล่า หรือบางคนมีเพียงแต่ไม้พลองเพื่อป้องกันตัว แต่ขบวนการนั้นมิได้หวาดหวั่น โดยยืนหยัดมั่นคงยอมพลีชีพกับสละความสุขสำราญส่วนตัว เพื่อชาติและมวลราษฎร ซึ่งเป็นที่เคารพรักยอดยิ่งที่สุด วีรชนเป็นจำนวนมากต้องถูกฆ่าตายและได้รับบาดเจ็บและสาบสูญไป ส่วนผู้ที่ยังคงมีชีวิตอยู่โดยมิได้รับบาดเจ็บทางกาย ก็ได้รับความเหน็ดเหนื่อยทางกาย

และทางสมองอย่างหนัก ผลแห่งความเสียสละแห่งวีรชนทั้งหลายในการต่อสู้ โดยชอบธรรมได้ บรรลุชัยชนะก้าวแรก คือ รัฐบาล ซึ่งมี จอมพลถนอม กิตติขจร เป็น นายกรัฐมนตรี และจอมพลประภาส จารุเสถียร เป็นรองนายกรัฐมนตรี ต้องลาออกพร้อมทั้งตำแหน่งผู้บัญชาการ และรองผู้บัญชาการทหารสูงสุด ครั้นแล้วได้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้แถลงยืนยันจะจัดการให้มีรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย และมีการเลือกตั้งภายในเวลา ๖ เดือน

ข้าพเจ้าขอร่วมกับ มวลราษฎรไทยที่รักชาติแสดงความเคารพสักการะและสดุดีวีรชนทั้งปวงนั้น พระพุทธ-องค์ทรงเทศนาสั่งสอนไว้มีใจความสำคัญตอนหนึ่งว่า สาธุชนพึงบำเพ็ญตนด้วยกตัญญูกตเวทีต่อผู้ที่มีอุปการคุณ ชาวไทยที่เป็นคริสตศาสนิกชนและอิสลามิกชน ก็บำเพ็ญตนปฏิบัติ ตามทำนอง คลองธรรม เช่นเดียว กับ ของ พระศาสดา ดังนั้น จึงเป็นการ สมควรแล้ว ที่เราชาวไทย ที่รักชาติจำนวนมากหลาย แสดงกตัญญู รู้อุปการคุณ ของ วีรชน โดย ทางกาย

วาจา ใจ และการบำเพ็ญกุศลทักษิณานุประทาน ตลอดทั้งร่วมมือกันในการสร้างอนุสาวรีย์ เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่วีรชนทั้งหลายนั้น

พระพุทธองค์ตรัสไว้อีกว่า กตัญญูจะต้องคู่กันไปกับกตเวที ฉะนั้นการพิทักษ์เจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ของวีรชน ๑๔ ตุลาคม ให้มั่นคงไว้ และพัฒนายิ่งขึ้นนั้น จึงเป็นกตเวทีสำคัญยิ่งที่สาธุชนผู้รักชาติพึงปฏิบัติ

๒

สาธุชนที่รักชาติ โดยยกชาติเหนือ ประโยชน์ส่วนตัว ก็ย่อมใช้ทัศนะจากจุดยืนหยัดในมวลราษฎรวินิจฉัย เจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ของวีรชน ๑๔ ตุลาคมได้ เพราะวีรชนทั้งหลายนั้นมิใช่มีแต่บุคคลที่มีเหล่ากำเนิด หรือมีฐานะแห่งชนชั้นวรรณะหนึ่งใดโดยเฉพาะ หากวีรชนเหล่านั้นมีเหล่ากำเนิดและมีฐานะทางเศรษฐกิจและทางการเมืองชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งคนจน กรรมกร ลูกจ้าง ชาวนา ข้าราชการชั้นผู้น้อย คนพอทำพอกิน ผู้มีทุนน้อย และ

นายทุนรักชาติ ที่ยกชาติเหนือ ประโยชน์ ส่วนตัว และ ทุกชนชาติไทย (National minorities) ที่มีสัญชาติไทย ดังนั้น เจตนารมณ์ ของ วีรชน ทั้ง หลาย นี้ จึง ต้องการ รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยสมบูรณ์ทั้งในทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ทางทัศนะอันเป็นคติธรรม ใช้เป็นหลักนำในการปฏิบัติเพื่อความไพบูลย์ของทุกชนชั้นวรรณะและทุกชนชาติที่รักชาติ

ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ตั้งแต่ยุคปฐมกาลเป็นต้นมา แสดงให้เห็นตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในหลายบทความ และหลายปาฐกถาแล้วว่า **เศรษฐกิจเป็นรากฐานสำคัญแห่งมนุษยสังคม ส่วนระบบการเมืองเป็นแต่เพียงโครงร่าง เบื้องบนที่ จะ ต้อง สมาน กับ ความ ต้องการ ทางเศรษฐกิจของมวลมนุษย์ในสังคม ถ้าหากรัฐธรรมนูญอันเป็นแม่บทแห่ง กฎหมาย สอดคล้อง กับ ความ ต้องการทางเศรษฐกิจนั้น วิกฤตการณ์ทางสังคมก็ไม่เกิดขึ้น และประเทศชาติก็ดำเนินก้าวหน้าไปตามวิถีทางวิวัฒน์** (Evolution) **อย่างสันติ ถ้าหากรัฐธรรมนูญไม่สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจของสังคม วิกฤตการณ์ก็ต้อง**

เกิดขึ้นตามกฎธรรมชาติ แห่งข้อขัดแย้ง – ระหว่างสองสิ่งที่เป็นปฏิปักษ์กัน ถ้าสาธุชนที่รักชาติพิจารณาให้ถ่องแท้แล้วก็จะเห็นได้ว่ามูลเหตุที่ วีรชนได้พลีชีพ และสละความสุขสำราญส่วนตัวเรียกร้อง รัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตย สมบูรณ์นั้น ก็สืบมาจากมวลราษฎรไทยได้รับความอัตคัดขัดสนอย่างสาหัส แต่ระบบการเมืองที่ไม่มีรัฐธรรมนูญ หรือมีเพียงแต่ชื่อว่ารัฐธรรมนูญนั้นขัดแย้งความต้องการทางเศรษฐกิจของมวลราษฎร วีรชนจึงได้พลีชีพและสละความสำราญส่วนตนเพื่อปรารถนาให้ชาติไทยมีระบบการเมือง โดยระบบรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยสมบูรณ์ ที่สมานกับความต้องการทางเศรษฐกิจของมวลราษฎร และเพื่อให้ทุกชนชาติร่วมกันเป็นเอกภาพแห่งประเทศไทย

สาธุชนที่รักชาติย่อมมีความสลดใจที่เห็นว่า กลิ่นคาวโลหิตของวีรชนยังไม่ทันหมดไปก็มีบุคคลแห่งบางพรรคพยายามช่วงชิงชัยชนะก้าวแรกของวีรชนไป เพื่อประโยชน์ของพรรคพวกเขาโดยเฉพาะ อาทิ การถือเอารัฐธรรมนูญที่พวกเขา ทำขึ้น เป็นแบบฉบับ ในการ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับ

ใหม่ แทนวิธีร่างที่จะตั้งต้นจากเจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ ของ วีรชน ทุก ชนชั้น วรรณะ และ ทุก ชนชาติ ที่ มีสัญชาติไทยเป็นแม่บท สภาพการณ์เช่นนี้ย่อมอำนวยให้ฝ่ายที่ต้องการพิทักษ์เจตนารมณ์นั้นของวีรชน ต้องหาทางต่อสู้ขนาดเบาหรือขนาดรุนแรง สุดแท้แต่วิธีการของแต่ละองค์การที่เป็นฝ่ายนำของแต่ละชนชั้นวรรณะ และแต่ละชนชาติ ฝ่ายที่ใช้วิธีรุนแรงอยู่แล้วก็จะสามารถระดมมวลราษฎรโดยอ้างสภาพการณ์เช่นว่านั้นเป็นสิ่งชี้ให้เห็นว่า วิธีร่างรัฐธรรมนูญ แบบนั้น นำ ไปสู่ประโยชน์ ของอภิสิทธิ์ชนเท่านั้น ซึ่งมวลราษฎรไม่อาจอาศัยระบบรัฐธรรมนูญที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยสมบูรณ์ แก้ความทุกข์ยากของมวลราษฎรถ้วนหน้าได้ ฉะนั้น เพื่อความสงบสุขของบ้านเมือง ข้าพเจ้าจึงขอร้องให้รัฐบาลและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ ละเว้นวิธีร่างที่ตั้งอคติเอารัฐธรรมนูญเพื่อประโยชน์ของอภิสิทธิ์ชนเป็นแบบฉบับนั้นแล้วตั้งทัศนะตามเจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ของวีรชน ๑๔ ตุลาคม

๓

มวล ราษฎร ไทย ส่วน มาก ที่มี ความ อัตคัด ฝืดเคือง และถูกกดขี่เบียดเบียนจากอำนาจเผด็จการ ปฏิกิริยาอย่างสาหัสนั้นย่อมได้บทเรียนแล้วว่า จะหันหน้าไปพึ่งใครให้ปลดเปลื้องความทุกข์ยากนั้นได้อย่างแท้จริงหรือไม่ ฉะนั้นจึงได้ สมาน กำลังกัน พึ่งตนเอง ภายใต้การนำ ของ ศูนย์นิสิตนักศึกษากระทำการต่อสู้เพื่อสิทธิประชาธิปไตยของตน สมดั่งพระพุทโธวาทที่ว่า "อัตตาหิ อัตโนนาโถ" แปลว่า "ตนของตนนั่นแหละเป็นที่พึ่งแก่ตน" คติธรรมนี้ก็ตรงกับที่ศาสนาคริสต์สอนไว้ว่า "ช่วยตนเอง พระเจ้าจึงจะช่วย" อิสลามิกแท้ย่อมถือคติธรรมของพระมะหะหมัดทำนองเดียวกับที่กล่าวนั้น

๓.๑ ในการ พิทักษ์ ชัยชนะ ก้าวแรก ของวีรชน ให้มั่นคงและพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นนั้น มวลราษฎรไม่อาจหวังพึ่งบุคคลใดแต่คนเดียว หรือคณะใดคณะเดียวเท่านั้นได้ นอกจากพึ่งพลังของมวลราษฎรเอง ซึ่งเป็นพลังอันแท้จริงโดยมี ศูนย์ ที่มีการ จัดตั้ง ที่เข้มแข็ง ทั้ง ใน ทาง คุณภาพ และ

ปริมาณ อันเป็นกองหน้าของมวลราษฎรที่จะต้องต่อสู้ไปอีกเป็นระยะยาวนาน ในการป้องกันมิให้อำนาจเผด็จการปฏิกิริยา ส่วนที่พ่ายแพ้ไปแต่ในนามเท่านั้น แต่ซากแห่งพลังนั้นยังคงมีอยู่ รวมทั้งต้องต่อสู้ซากแห่งพลังโต้ประชาธิปไตยชนิดต่าง ๆ ที่ยังคงมีอยู่ แม้จะมิใช่เป็นพวกโดยตรงเองหรืออำนาจเผด็จการที่สิ้นอำนาจไปแล้วเพียงในนามนั้นก็ตาม

ศูนย์ที่เป็นกองหน้าของมวลราษฎร รวมทั้งมวลราษฎรจะต้องกุมชัยชนะนั้นโดยตนเองอย่างเข้มแข็ง ทุกคนมีวินัยโดยจิตสำนึกซึ่งตั้งไว้ให้มั่น ต้องระวังระไวมิให้ศัตรูของประชาธิปไตยช่วงชิง เอาไปเป็น ของพวกเขา โดยเฉพาะได้ และจะต้องยึดทัศนะให้มั่นคงบนรากฐานแห่งทัศนะประชาธิปไตยสมบูรณ์ จึงจะเป็นหลักนำการดำเนินไปสู่ประชาธิปไตยสมบูรณ์ เพื่อมวลราษฎรได้ บุคคลใดยึดถือทัศนะกึ่งประชาธิปไตย ก็ดำเนินการปฏิบัติไปได้เพียงกึ่งประชาธิปไตย บุคคลใดยึดถือทัศนะที่ตกค้างมาจากระบบทาสก็ดำเนินการปฏิบัติให้มีการ ปกครองเยี่ยง ระบบทาสและเป็น กำลัง เกื้อกูล ให้ระบบ เผด็จการ ที่ปกครอง ราษฎรเยี่ยงระบบทาสกลับฟื้นขึ้นมาได้ตามที่ปรากฏในประวัติศาสตร์

๓.๒ ข้าพเจ้าได้เคยกล่าวไว้ในหลายบทความ และหลาย ปาฐกถาว่า ก่อนที่จะ มีระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตกและแบบสมัยใหม่ชนิดอื่น ๆ นั้น มนุษยชาติได้มีระบบสังคมหลายประเภทมาแล้วในอดีต คือ ประเภทระบบประชาธปไตยปฐมสหการ ประเภทระบบทาส ประเภทระบบศักดินา

ประวัติศาสตร์ได้แสดงให้เห็นว่า แม้ระบบสังคมใดในอดีตได้เลิกล้มไปแล้ว โดยอำนาจของฝ่ายสถาปนาระบบสังคมใหม่ก็ดีหรือจะเป็นโดยทางนิตินัยก็ดี แต่ในทางพฤติ-นัยนั้น ทัศนะอันเกิดจากระบบเก่ายังมิได้หมดสิ้นไป คือยังถ่ายทอดสืบต่อมาถึงชนรุ่นใหม่บางจำพวกที่แม้จะเกิดมาภายหลังที่ ระบบเก่า ได้สุดสิ้น ไปใน ทาง นิตินัยแล้ว ในประเทศ ประชาธิปไตย แผนใหม่ และ ประเทศที่ เข้าสู่ ระบบสังคมนิยมแล้ว และมีชนรุ่นใหม่เกิดขึ้นภายใต้ระบบสังคมใหม่ก็ดี แต่ทัศนะแห่งระบบเก่าโดยเฉพาะแห่งระบบทาสก็ยังคงมีซากตกค้าง และแทรกซึมอยู่ในจิตใจของชนรุ่นที่เกิดใหม่บางจำพวก เป็นเวลาอีก ช้านานมาก ซึ่งพยายาม

ดิ้นรนที่จะฟื้นระบบเก่าและระบบที่ปกครองราษฎรอย่างทาสขึ้นมาอีก ทั้งนี้เป็นไปตามกฎที่ว่าสิ่งที่กำลังจะดับสูญก็ดีและสิ่งที่ดับสูญแต่ยังคงมีซากเหลืออยู่นั้น ก็ย่อมดิ้นรนที่จะคงชีพไว้หรือฟื้นสิ่งที่สูญไปแต่ในนาม ให้กลับฟื้นคืน มีชีวิตอยู่ได้อีกต่อไป

ในประเทศไทยนั้น แม้ระบบทาสจะสุดสิ้นในทางนิตินัยตามพระราชบัญญัติทาส ร.ศ. ๑๒๔ (พ.ศ. ๒๔๔๙) และพระพุทธเจ้าหลวง ได้ทรงพระกรุณา ยกเลิก ขนบธรรมเนียมหลายอย่างที่สืบมาจากระบบทาสก็ดี แต่ซากแห่งทัศนะอันเกิดจากระบบทาสยังคงมีเหลืออยู่ ซากทัศนะทาสนี้มิได้เกาะแน่นอยู่กับทุกคนแห่งระบบเก่า เพราะเชื้อพระวงศ์หลายท่าน และขุนนางกับชาวไทยหลายคนแห่งระบบเก่าได้ เจริญ รอย ตาม พระราช ประสงค์ ของ พระพุทธเจ้า หลวงอย่างแท้จริงแล้ว ได้ปลดเปลื้องซากทัศนะทาสให้หมดหรือลดน้อยไป แต่ชนรุ่นเก่าบางจำพวกที่เกาะแน่นในทัศนะทาส ได้ถ่ายทอดทัศนะนั้นสืบต่อมาให้สิงสถิตย์อยู่ในจิตใจของคนรุ่นใหม่บางจำพวก ดังปรากฏตัวอย่างในประเทศ

ฝรั่งเศส ภายหลังเลิกระบบสมบูรณา ฯ ในทางนิตินัยแล้ว ต่อมาอีกประมาณ ๑๐๐ ปี ก็มีชนรุ่นใหม่บางจำพวกบำเพ็ญตนเป็น "Ultra royaliste" คือ "เป็นผู้นิยมราชาธิปดียิ่งกว่าองค์ราชาธิปดี" (ข้าพเจ้ากล่าวไว้ในหนังสือว่าด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ ฯ และภายในคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕) ในประเทศไทยเราก็ย่อมเห็นได้ว่า คนรุ่นใหม่บางจำพวกที่ถือทัศนะทาสนั้นนิยมชมชอบผู้เผด็จการบางคน ที่ปกครองราษฎรเยี่ยงทาส โดยคนจำพวกนั้นไม่พิจารณาว่า ผู้เผด็จการนั้นได้ตัดพระราชอำนาจที่พระมหากษัตริย์พึงมีตามระบบประชาธิปไตย และไม่คำนึงว่า ผู้เผด็จการนั้นใช้อำนาจยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ในระบบสมบูรณา ฯ เมื่อคนจำพวกนั้นมีทัศนะทาสแล้ว เขาก็สนับสนุนผู้เผด็จการที่ปกครองราษฎรเยี่ยงทาส และไม่ช้าก็เร็ว คนจำพวกที่มีทัศนะทาสก็จะเกื้อกูลสนับสนุนให้มีระบบเผด็จการปกครองเยี่ยงทาสขึ้นมาอีก ดังที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ของไทยในระยะเวลา ๒๖ ปีมานี้

๓.๓ เพื่อประกอบการ พิจารณา ของนิสิตนักศึกษา นักเรียนและมวลราษฎรที่รักชาติ ในวิธีการรักษาและพัฒนาเจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ของวีรชน ๑๔ ตุลาคมนั้น ข้าพเจ้าขอเสนอให้ท่านทั้งหลายศึกษาความผิดพลาดบกพร่องของคณะ ราษฎร และคณะอื่น ๆ ที่ ปรากฏ ใน ทาง ประวัติ-ศาสตร์ว่า ไม่สามารถรักษาชัยชนะก้าวแรกไว้ได้ และไม่อาจพัฒนาให้เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ได้ ทั้งนี้เพื่อท่านทั้งหลายจะอาศัยเป็นบทเรียนที่ไม่ทำการผิดพลาดซ้ำอีก และในขณะเดียวกัน ก็ควรศึกษาถึงวิธีการที่คณะหรือองค์การอื่นสามารถรักษาชัยชนะก้าวแรกไว้ได้อย่างมั่นคง แล้วสามารถพัฒนาก้าวหน้าต่อไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้ ทั้งนี้เพื่อนำเอาความถูกต้องมาประยุกต์ ตามสภาพ ท้องที่กาลสมัยของประเทศไทย

ก. คณะราษฎร มีความ ผิดพลาด หลายประการ อันเป็นผลประจักษ์อย่างหนึ่งที่รู้กันว่า มีความแตกแยกกันภายในคณะราษฎร ปัญหาที่จะต้องพิจารณาคือ เหตุใดคณะราษฎรจึงมีความแตกแยกกัน **ความแตกแยกกันนั้นเกิดขึ้น**

เพราะ ความ แตก ต่าง กัน ใน ระ ดับ จิต สำ นึก แห่ง ความเสียสละ การเห็นแก่ตัวภายหลังที่ได้ชัยชนะก้าวแรกแล้ว และแตกต่างกันในทัศนะทางสังคม ที่แต่ละคนและกลุ่มบุคคลที่มีซากทัศนะเก่าค้างอยู่น้อยบ้างมากบ้าง สมาชิกทุกคนมีทัศนะตรงกัน และยอมพลีชีพร่วมกัน เฉพาะการล้มระบบสมบูรณาญาสิทธิราชเท่านั้น เมื่อได้ชัยชนะก้าวแรกแล้ว ได้แตกแยกกันตามทัศนะคงที่ ถอยหลัง ก้าวหน้าที่แต่ละคนแต่ละกลุ่มมีอยู่ ฝ่ายทัศนะคงที่ก็พอใจที่ล้มระบบสมบูรณา ฯ แล้ว ฝ่ายก้าวหน้าต้องการพัฒนาประเทศให้เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ฝ่ายถอยหลังต้องการปกครองประเทศตามระบบเผด็จการ ที่แม้ดูผิวเผินว่าเป็นคนละอย่างกับระบบทาส แต่ถ้าวิจารณ์ให้ถ่องแท้ คือการ ปกครอง อย่าง ระบบ ทาส ที่ ถอย หลัง ไป ยิ่ง กว่า ระบบศักดินา

ข. การแตกแยกกันภายในคณะ หรือภายในพรรคต่าง ๆ นั้นเป็นปรากฏการณ์มีอยู่ทั่วไป

ไม่ปรากฏว่า มีพรรคหรือคณะการเมืองใดในโลกนี้ทั้งที่เป็นมาแล้วในอดีตและปัจจุบัน ที่ไม่มีข้อขัดแย้งระหว่าง

สมาชิกภายในพรรค หรือคณะนั้น ซึ่งจะเป็นจารีตนิยม หรือกลาง ๆ หรือสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์ เราจะได้ยินว่า ภายในพรรคต่าง ๆ ดั่งกล่าวแล้วมีความขัดแย้งกันอันเป็นเหตุให้ส่วนหนึ่งแตกแยก ออกมาตั้งเป็นหลายพรรคใหม่ขึ้น หรือได้ยินว่าสมาชิกส่วนหนึ่งของพรรคนั้น ๆ ถูกขับไล่ออกจากพรรค หรือบางพรรคที่ได้อำนาจรัฐแล้ว เช่น พรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต และพรรคคอมมิวนิสต์จีน ได้ชำระล้างสมาชิกบางส่วนที่ทรยศต่ออุดมการของพรรคในการฟื้นแนวทางเก่า ดังนั้น ถ้าสมมุติว่าเราได้ข่าวมาว่าภายในศูนย์นิสิตนักศึกษามีความขัดแย้งเกี่ยวกับทัศนะ หรือวิธีการรักษากับพัฒนาชัยชนะแล้ว เราก็ไม่ควรท้อแท้ว่า มีเหตุการณ์ตามที่สมมตินั้นเกิดขึ้น เพราะเป็นเรื่องธรรมดาที่เป็นไปตามกฎธรรมชาติ แห่งการขัดแย้ง ระหว่างทัศนะเก่ากับทัศนะใหม่

ปัญหาสำคัญอยู่ที่พรรค หรือศูนย์กลางแห่งขบวนการสามารถจัดการแก้ปัญหาความขัดแย้งนั้นให้หมด หรือลดน้อยลงไปได้อย่างไร และรักษาส่วนที่ดำเนินตามอุดมคติ

ของพรรค หรือศูนย์ ฯ นั้นไว้ได้หรือไม่ แทนที่จะผิดพลาดซ้ำอย่างคณะราษฎรที่ต้องสลายไป เพื่อประกอบการพิจารณา จึงควรศึกษาวิธีการของพรรคต่าง ๆ ที่ภายในเกิดขัดแย้งกัน แต่พรรคนั้นสามารถแก้ข้อขัดแย้งภายในได้ โดยรักษาพรรคนั้นไว้ได้อย่าง สมบูรณ์หรือถ้าจำเป็นก็รักษาส่วนที่มั่นคง ในอุดมคติ ของ พรรคนั้น ให้เป็น พลังสำคัญในการรักษาพรรคหรือศูนย์ ฯ นั้นให้คงอยู่ได้ตลอดไป จนบรรลุตามเจตนารมณ์ที่สมบูรณ์

สิ่งที่จะช่วยให้พรรคหรือศูนย์ ฯ ดำรงคงอยู่ได้ แม้มีข้อขัดแย้งภายใน อันเป็นไปตามกฎธรรมชาตินั้น คือ **การยึดมั่นในทัศนคติประชาธิปไตยสมบูรณ์ เป็นหลักนำในการบรรลุถึงซึ่งเจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ อันเป็นสัมมาทิษฐิ และการหมั่นสำรวจตนเองอยู่เนืองนิตย์ เพื่อแก้ไขความผิดพลาด และหลงผิดของตนเอง และช่วยเพื่อนให้แก้ไข**

ค. จริงอยู่ที่มีปรากฏการณ์ว่า นายทหารส่วนหนึ่งในคณะราษฎรได้ใช้อำนาจทหารเป็นกำลังให้นายทหารนั้นๆ

เป็นใหญ่ ในรัฐบาล แล้วปกครองราษฎรตามระบบเผด็จการทหาร แต่ความจริงนั้นสมาชิกคณะราษฎรที่เป็นทหารยังมีอีกหลายคน ที่ซื่อสัตย์ ต่ออุดมคติ ประชาธิปไตย ของ ราษฎร อาทิ พระยาพหลพลพยุหเสนาที่ในระหว่างเป็นผู้บัญชาการทหารบกก็ดี เป็นนายกรัฐมนตรีก็ดี ไม่เคยกระทำการใดขัดต่อระบบประชาธิปไตย และไม่เกาะแน่นในการครองตำแหน่งนั้น ๆ คือเมื่อถึงกำหนดออกตามวาระในรัฐธรรมนูญก็ลาออกโดยดุษณียภาพ นายทหารบก เรือ คณะราษฎรอีกหลายคนก็ซื่อสัตย์ต่ออุดมการประชาธิปไตย คงมีเฉพาะนายทหารส่วนน้อยเท่านั้น ที่เมื่อได้อำนาจแล้วก็ผนึกกำลังกันแผลงการปกครองประชาธิปไตย ให้เป็นระบบเผด็จการ สมาชิกคณะราษฎรที่เป็นพลเรือนหลายคนที่มีทัศนะเห็นแก่ตัว หวังในลาภยศจากอำนาจเผด็จการ ได้หันไปเกื้อกูลสนับสนุนอำนาจนั้น

ฉะนั้นปัญหามิได้อยู่ที่ว่าถ้าผู้ใดเป็นทหารแล้วย่อมนิยมลัทธิเผด็จการ หรือผู้ใดเป็นพลเรือนแล้ว ย่อมสนับสนุนประชาธิปไตยปัญหาอยู่ที่ซากทัศนะที่ตกค้างมา

จากระบบทาสยังคงฝังอยู่ที่บุคคลใด ไม่ว่าคนนั้นเป็นทหารหรือ พลเรือนก็ทำ ให้ บุคคล นั้น ๆ ถือ เป็น หลัก นำดำเนินการปฏิบัติไปในแนวทางที่ต้องการ หรือสนับสนุนให้มีระบบเผด็จการที่ปกครองราษฎรอย่างระบบทาส

อันที่จริงนั้นหลักการตามพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหารตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๐ เป็นต้นมาได้กำหนดไว้ชัดแจ้งว่า ชายไทยทุกคน ต้องเป็น ทหาร ซึ่งเมื่อคน ที่มี อายุ ย่างเข้า ๑๘ ปีต้องขึ้นทะเบียนเป็นทหารกองเกิน อัตราที่อาจถูกระดมเป็นทหารประจำการได้ พระราชประสงค์ของรัชกาลที่ ๖ นั้นคือ ต้องการให้ชายไทยเป็นทหารของราษฎรไทย หากการอบรมฝึกฝนทหารในสมัยหลังภายใต้อำนาจเผด็จการ ได้ทำให้ ทหาร ประ จำ การ เป็น เครื่อง มือ ของ อำ นาจ เผด็จ การเจตนารมณ์ ของนายทหาร ผู้ใหญ่ ในคณะราษฎรนั้นต้องการให้กองทัพไทยดำเนินเยี่ยงกองทัพสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งพลเมืองชายเป็นทหารรักษาท้องถิ่นคือเป็นกองทัพของราษฎร ในการนั้นได้เริ่มทำไปเป็นเบื้องแรกแล้ว โดยกองทัพไทยในยามปกตินั้น นายทหารมียศสูงสุดเพียงนาย

พันเอก คงมีนายพลเพียงคนเดียวซึ่งเป็นสมุหราชองครักษ์ของพระปกเกล้า ฯ และได้จัดระเบียบกองทัพตามเขตมณฑลและจังหวัด มิใช่ในรูปกองพล กองทัพน้อย กองทัพ เหมือนสมัยระบบสมบูรณา ฯ กองทัพไทยสมัยแรกของคณะราษฎรมีผู้ให้ฉายาว่า "ทหารจังหวัด" ถ้าหากนายทหารส่วนที่นิยมอำนาจเผด็จการไม่ขัดขวางแล้ว แผนการจัดตั้งชายไทยให้เป็นทหารของราษฎร ก็จะดำเนินต่อไปได้สำเร็จ และจะเป็นพลังของฝ่ายราษฎรในการรักษาและพัฒนาระบบประชาธิปไตยสมบูรณ์ของราษฎรได้

ขบวนอภิวัฒน์ฝรั่งเศส ค.ศ. ๑๗๘๙ ไม่อาจใช้ทหารแห่งระบบราชาธิปไตยเก่าได้ นอกจากบางคนที่มาเข้าข้างฝ่ายราษฎร ดังนั้นจึงได้อาศัยราษฎรฝรั่งเศสนั่นเองติดอาวุธขึ้นต่อสู้ศัตรูภายในของราษฎร และต่อสู้นานาประเทศ ที่ยกกำลัง ปฏิกิริยา มาประชิด ประเทศ ฝรั่งเศส เพื่อทำลายระบบประชาธิปไตย

ขบวนอภิวัฒน์ของหลายประเทศในสมัยต่อมา ที่สามารถรักษาและพัฒนาชัยชนะได้นั้น ก็อาศัยการจัดตั้ง

ราษฎรให้เป็นทหารของฝ่ายราษฎรเป็นหลักสำคัญ และต้อนรับทหารแห่งระบบเก่า ที่ถือประโยชน์ของราษฎรเหนือส่วนตัว จึงได้อาสามาอยู่ในกองทัพของราษฎร

ในประเทศไทย ก็ปรากฏว่าหลายขบวนการที่ต่อสู้อำนาจเผด็จการนั้น ได้มีนายทหารสัญญาบัตร นายทหารประทวน พลทหารที่นิยมประชาธิปไตยได้ร่วมต่อสู้ในฝ่ายราษฎร

ดังนั้น ปัญหามิใช่อยู่ที่ว่าขบวนอภิวัตน์ปฏิเสธความสำคัญของทหาร แต่ทหารที่ว่านี้คือทหารของฝ่ายราษฎร ที่มาจากราษฎร โดยราษฎรได้รับการฝึกฝนอบรมให้ปฏิบัติการเพื่อราษฎร ไม่ยอมเป็นเครื่องมือของอำนาจเผด็จการที่ปกครองทหารอย่างทาส

ประวัติศาสตร์ของบางประเทศปรากฏว่าเมื่อทหารที่ถูกเกณฑ์มีทางรู้ได้ว่า ขบวนการของราษฎรทำเพื่อพ่อแม่ของทหารนั้นเองซึ่งได้รับความเดือดร้อน เช่น ทหารลูกชาวนารู้ว่า ขบวนการ นั้น นำผลไปสู่ พ่อแม่ ชาวนา ด้วย ทหารลูกคนจน และลูกกรรมกรรู้ว่า ขบวนการนั้นนำผลไป

สู่พ่อแม่ที่มีฐานะนั้นด้วย ทหารลูกผู้มีทุนน้อย และลูกข้าราชการผู้น้อยรู้ว่า ขบวนการนั้นนำผลไปสู่พ่อแม่ที่มีฐานะนั้นด้วย ทหารลูกนายทุนรักชาติที่ถูกอภิสิทธิ์ชนข่มเหงรู้ว่า ขบวนการนั้นนำผลไปสู่พ่อแม่ที่มีฐานะนั้นด้วย ทหารเหล่านี้ ก็ไม่ยอมเป็นเครื่องมือของฝ่ายที่มีอภิสิทธิ์เบียดเบียนข่มเหงพ่อแม่ ทหารเหล่านี้ก็จะหันมาประกอบเป็นพลังส่วนหนึ่งของขบวนการราษฎรที่แท้จริงแห่งชาตินั้น ๆ (ไม่ใช่ขบวนการที่ทำเพื่อการรักษาอำนาจ การแผ่อำนาจ การแผ่อิทธิพลของชาติอื่น)

ง. คณะราษฎรได้เชิญ ขุนนางเก่า มาร่วม ประกอบเป็นรัฐบาล โดยมีพระยามโนปกรณ์ ฯ เป็นหัวหน้ารัฐบาล

เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๖ พระยามโนปกรณ์ ฯ ได้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการในพระราชกฤษฎีกาการปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร และให้งดใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธ.ค. ๒๔๗๕ บางมาตราแล้ว ได้มีพระราชบัญญัติคอมมิวนิสต์ลงโทษผู้ที่มีความคิดสังคมนิยมชนิดต่าง ๆ แม้มิใช่เป็นคอมมิวนิสต์

มีหลายท่านที่หวังดีสมัยนั้นได้วิจารณ์ว่า ข้าพเจ้ามิได้ถอดถอนบทเรียนจากการที่ซุนยัดเซ็นได้มอบอำนาจให้หยวนซีไขขุนนางแห่งระบบเก่าของจีนเป็นประมุขรัฐบาลจีนภายหลังที่ การอภิวัฒน์ ค.ศ. ๑๙๑๑ ของจีน ได้ชัยชนะก้าวแรกแล้ว จึงเป็นเหตุให้หยวนซีไขทำลายชัยชนะก้าวแรกของการอภิวัฒน์นั้น แล้วตนเองได้ดำเนินถอยหลังเข้าคลองทีละขั้น ๆ แล้วก็สถาปนาตนเองเป็นจักรพรรดิจีน (อยู่ได้ชั่วคราวก็ถึงแก่กรรม) ข้าพเจ้ายอมรับว่า ข้าพเจ้าผู้เดียวที่ทำผิดในการเสนอคณะราษฎร ให้เชิญพระยามโนปกรณ์เป็นหัวหน้ารัฐบาล เพราะสมาชิกคณะราษฎรอื่น ๆ มิได้คุ้นเคยกับพระยามโนปกรณ์มาก่อนเท่ากับข้าพเจ้า ที่ได้เคยร่วมงานกับท่านผู้นี้ในกรมร่างกฎหมาย และในการร่วมเป็นกรรมการสอบไล่นักเรียนกฎหมายหลายครั้ง จึงได้มีการสนทนากับท่านผู้นี้ที่แสดงว่าท่านนิยมประชาธิปไตย และการปฏิบัติของท่านในระหว่างเป็นอธิบดีศาลอุทธรณ์นั้นแสดงว่า ท่านกล้าตัดสินคดีโดยมิได้เกรงกลัวอำนาจสมบูรณา ฯ ซึ่งนักเรียนกฎหมายหลายคนสมัยนั้นได้นิยม

ชมชอบทาน ข้าพเจ้าจึงเห็นว่า ท่านมีลักษณะต่างกับหยวนซีไขที่เคยทรยศพระจักรพรรดิกวงสูของจีน ที่ประสงค์จะ พระราชทาน ระบบ รัฐธรรมนูญ ให้แก่ จีน ข้าพเจ้ามีความผิดที่ไม่ได้วิจารณ์ให้ลึกซึ้งว่า พระยามโนปกรณ์เป็นบุคคลที่มีซากความคิดแห่งระบบเก่าเหลืออยู่มาก แต่ข้าพเจ้าขอให้ความเป็นธรรมแก่พระยามโนปกรณ์ว่า ถ้าโดยลำพังท่านผู้เดียวแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะกระทำการโต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยได้ หากท่านได้รับความสนับสนุนจากบางส่วนของคณะราษฎรเอง ที่มีทัศนะอันเป็นซากตกค้างมาจากระบบเก่า และบุคคลอื่น ๆ ที่เป็น ขุนนางเก่า ที่ได้รับเชิญให้เข้ามาร่วมรัฐบาล

ความผิดพลาดของข้าพเจ้าดังกล่าวนี้ ย่อมเป็นบทเรียน ของศูนย์ นิสิตนักศึกษา และนักเรียน และ ชนรุ่นใหม่ ในปัจจุบัน ที่จะ ไม่ทำผิด ซ้ำอีก โดยต้อง วิจารณ์ลักษณะ อันเป็น ธาตุแท้ ของบุคคล ที่จะ ร่วมมือ หรือ มอบหมายในการรักษา และพัฒนาชัยชนะก้าวแรกของวีรชนคือบางคน อาจแสดงความเป็นประชาธิปไตย ชั่วขณะหนึ่ง

แต่เมื่อถึงระยะที่จะพัฒนาชัยชนะต่อไปแล้ว ก็อาจจะดำเนินไปตามทัศนะอันเป็นซากแห่งความคิดเก่าของตนที่ตกทอดมา อันเป็นการบั่นทอนไปถึงรากฐานแห่งการที่จะรักษาชัยชนะที่ได้มาในก้าวแรกนั้นด้วย

จ. พันเอกพระยาพหล ฯ ได้เป็นนายกรัฐมนตรีต่อจากพระยามโนปกรณ์ฯนั้นได้ดำเนินกิจการบ้านเมืองตามระบบประชาธิปไตยทุกประการ และเมื่อถึงกำหนดออกตามวาระที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญก็ได้ลาออก โดยพันเอกหลวงพิบูล ฯ เป็นนายกรัฐมนตรีสืบแทนต่อมา

ในระยะแรกที่พันเอกหลวงพิบูล ฯ เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ได้ดำเนินกิจการบ้านเมืองตามระบบประชาธิปไตย มีอยู่อย่างหนึ่งที่ปฏิบัติผิดไปจากอุดมคติเดิมของคณะราษฎรที่นายทหารในยามปกติมียศอย่างสูงเพียงชั้นนายพันเอกเท่านั้น แต่หลวงพิบูล ฯ ได้รับแต่งตั้งจากคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้เป็นนายพลตรี

ครั้นอยู่ต่อมาไม่นานก็มีบุคคลที่มีทัศนะสืบเนื่องจากระบบทาสสนับสนุนให้หลวงพิบูล ฯ ปกครองประเทศตามระบบเผด็จการนาซีและฟาสซิสต์ ซึ่งเป็นการปกครองราษฎรอย่างทาส คนสมัยนั้นได้กล่าวขวัญกันถึงว่า มีบางคนได้เข้าไปกราบไหว้ว่า ได้แลเห็นแสงรัศมีอันเป็นอภินิหารออกจากกายของหลวงพิบูล ฯ คำเล่าลือนั้นอาจขยายมากเกินไป ความจริงมีเพียงว่า ในค่ำวันหนึ่งมีการแสดงละครที่วังสวนกุหลาบในโอกาสวันเกิดของหลวงพิบูล ฯ ข้าพเจ้ากับเพื่อนก่อการหลายคนได้รับเชิญไปในงานนั้นด้วย ซึ่งผู้ที่มีชีวิตอยู่ในขณะนี้ยังคงจำกันได้ว่า หลวงวิจิตรวาทการเป็นผู้นำละครมาแสดงและในบางฉาก ท่านผู้นี้ก็แสดงเองด้วย มีฉากหนึ่งแสดงถึงระบำ – ฝูงไก่ (หลวงพิบูล ฯ เกิดปีระกา) ระบำฝูงนั้นแสดงว่า คนมีบุญได้มาจุติเกิดในปีระกา ซึ่งเป็นมิ่งขวัญของชาติไทย อีกฉากหนึ่งหลวงวิจิตรวาทการแสดงเป็นชายชราง่อยเปลี้ย เมื่อได้ออกมาเห็นหลวงพิบูล ฯ ผู้มีบุญแล้วได้กราบอภิวาทวันทา ความง่อยเปลี้ยของชายชรานั้นก็หมดสิ้นไป หลวงพิบูล ฯ ได้หันหน้า

มาทางข้าพเจ้าแสดงอาการขวยเขิน แล้วได้หันไปประณมมือรับไหว้หลวงวิจิตรวาทการ **ข้าพเจ้าเห็นว่า ขณะนั้นหลวงพิบูล ฯ ก็ยังไม่คิดที่จะเป็นผู้เผด็จการ แต่ต่อมาเมื่อ ซากทัศนะเก่า ของบุคคล อีกหลายคน ได้สนับสนุนบ่อย ๆ ครั้งเข้า รวมทั้งมีพวกที่ได้ฉายาว่า จตุสดมภ์ที่คอยยกยอปอปั้น ก็ทำให้หลวงพิบูล ฯ ซึ่งเดิมเป็นนักประชาธิปไตย ได้เคลิบเคลิ้มเปลี่ยนจาก แนวทางเดิมไปได้**

ช. เมื่อได้มีการ สงบศึก กับอินโดจีน ฝรั่งเศส แล้ว มีผู้สนับสนุนให้หลวงพิบูล ฯ ขอพระราชทานเลื่อนยศสูงขึ้น หลวงพิบูล ฯ ได้พูดกับข้าพเจ้าและอีกหลายคนว่า จะคงมียศเพียงนายพลตรีเท่านั้น แต่คณะผู้สำเร็จราชการซึ่งเวลานั้นประกอบด้วยพระองค์เจ้าอาทิตย์ ฯ และเจ้าพระยาพิชาเยนทร์ ฯ ในพระปรมาภิไธยพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้เลื่อนยศหลวงพิบูล ฯ จากนายพลตรีเป็นจอมพล โดยขอให้หลวงอดุลย์เดชจรัสช่วยเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เรื่องนี้หลวงพิบูล ฯ มิได้รู้ตัวมาก่อน แต่เมื่อได้

ทราบจากประกาศในราชกิจจานุเบกษาก็ยังไม่สมัครใจที่จะรับยศจอมพลนั้น และไม่ยอมไปรับคธาจอมพลจากคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นเวลาหลายเดือน ต่อมาพระองค์เจ้าอาทิตย์ ฯ จึงได้นำคธาจอมพลไปมอบให้จอมพล ป. ที่ทำเนียบวังสวนกุหลาบ

ต่อมาคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตั้งให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด อันเป็นโอกาสให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำเนินการ ปกครอง ประเทศ ตามระบบเผด็จการยิ่งขึ้น แล้วได้นำประเทศเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ ๒

เราสังเกตได้ว่า ถ้าคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไม่ยอมลงนามตั้งหลวงพิบูล ฯ เป็นจอมพล และผู้บัญชาการทหารสูงสุดแล้ว หลวงพิบูล ฯ จะมียศและมีตำแหน่งนั้นได้อย่างไร แม้จะมีผู้รับสนองพระบรมราชโองการ คณะผู้สำเร็จ ฯ ก็ปฏิเสธได้ เพราะร่างพระราชบัญญัติ ก็สามารถยับยั้งไม่ยอมลงนามได้ ปัญหาอยู่ที่

คณะ ผู้สำเร็จ ฯ จะถือ เอา ประโยชน์ ของชาติ เหนือกว่า ความเกรงใจหลวงพิบูล ฯ หรือไม่

เมื่อการปฏิบัติของจอมพล ป. นำความเสียหายทั้งภายในและภายนอกมาสู่ประเทศชาติ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งประเภทที่ ๑ และประเภทที่ ๒ ซึ่งมีสมาชิกคณะราษฎรที่รักษาอุดมคติประชาธิปไตยอยู่ด้วยนั้น ได้พร้อมใจกันจัดการโดยวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย ให้จอมพล ป. ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี . ข้าพเจ้าในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ก็ได้ปฏิบัติการตามความต้องการของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น แล้วต่อมาข้าพเจ้าในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้ประกาศพระบรมราชโองการปลดจอมพล ป. จากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด แล้วได้ยุบตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดโดยตั้งตำแหน่งแม่ทัพใหญ่อันเป็นตำแหน่งที่ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก และตั้งให้พระยาพหล ฯ ดำรงตำแหน่งแม่ทัพใหญ่นี้ เพื่อบังคับบัญชาทหารตามหลักประชาธิปไตย (ข้าพเจ้าได้กล่าวรายละเอียดไว้ในหนังสือเล่มที่อ้างข้างบนนั้น)

ปรากฏการณ์ต่อไปนี้ ย่อมเป็นบทเรียนว่า อำนาจเผด็จการปฏิกิริยาฟื้นคืนชีพได้อย่างไร

๔.๑ เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรได้พระราชทานรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยทางการเมืองอย่างสมบูรณ์คือ ราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกของพฤฒสภา (Senate) โดยทางอ้อม และเลือกสมาชิกสภาผู้แทน (House of Representatives) โดยตรง อันเป็นการพระราชทานให้ราษฎรของพระองค์ได้ใช้อำนาจอธิปไตยโดยผ่านผู้ที่ตนเลือกตั้งขึ้นอย่างสมบูรณ์ แทนที่จะมีกึ่งประชาธิปไตยโดยมีสมาชิกประเภทที่ ๒ หรือวุฒิสมาชิกที่ได้รับแต่งตั้ง ฝ่ายซากโต้ประชาธิปไตย ก็ไม่พอใจในประชาธิปไตยทางการเมืองอย่างสมบูรณ์ เมื่อพวกเขาสู้ไม่ได้ตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ พวกเขาก็ใช้วิธียุแหย่ให้เกิดมีรัฐประหารขึ้น

ในระหว่างที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ยังทรงพระเยาว์ รัฐสภาได้ลงมติตั้งผู้สำเร็จราชการ ๒ ท่าน คือ

กรมขุนชัยนาทนเรนทร และพระยามานวราชเสวี ซึ่งทั้งสองท่านได้ปฏิญาณต่อรัฐสภาที่จะรักษาและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ ได้มีนายทหารจำนวนน้อยไม่กี่คนผืนเจตนารมณ์ ประชาธิปไตย ของทหารส่วนมากที่เป็นลูกกรรมกรและชาวนาได้ทำรัฐประหารโค่นล้ม ระบบ รัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตย ทาง การ เมือง ที่สมบูรณ์ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล พระราชทานด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวแล้ว ครั้นแล้วคณะรัฐประหาร ก็ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับชั่วคราว ๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ของพวกเขา ซึ่งมีฉายาว่า "รัฐธรรมนูญใต้ตุ่ม" โดยกรมขุนชัยนาท ฯ ผู้เดียวยอมเป็นผู้ลงนามอ้างพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์เองมิได้ทรงรู้เห็นด้วย ส่วนพระยานามวราชเสวีมิได้ลงนาม

รัฐธรรมนูญฉบับใต้ตุ่มนั้น มีผู้รับสนองพระบรมราชโองการ คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ลงตำแหน่งว่า "ผู้บัญชาการทหารแห่งประเทศไทย" จึงเป็นการยอมรับให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่พ้นจากตำแหน่งผู้บัญชาการ

ทหารสูงสุดไปแล้วในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้นกลับฟื้นคืนอำนาจขึ้นมาอีก

๔.๒ เรื่องที่ผู้รักชาติประชาธิปไตยคาดคิดไปไม่ถึงคือคณะอภิรัฐมนตรีที่เป็นสถาบันใหม่ตั้งขึ้น โดยรัฐธรรมนูญให้ตุ่มทำหน้าที่เป็นคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้ตั้งนายควง อภัยวงศ์หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายควง อภัยวงศ์ ก็ได้จัดตั้งคณะรัฐบาลของตน ประกอบด้วยขุนนางเก่าและสมาชิกประชาธิปัตย์หลายคน ส่วนพฤฒิสภาที่เปลี่ยนชื่อใหม่เรียกว่า "วุฒิสภา" โดยสมาชิกได้รับแต่งตั้งจากการที่คณะรัฐบาลประชาธิปัตย์เสนอคณะผู้สำเร็จราชการให้แต่งตั้ง ในพระบรมปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ก็ประกอบด้วยขุนนางเก่าผู้มีบรรดาศักดิ์สูงหลายคน ดังปรากฏรายชื่อสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ นั้นแล้ว ซึ่งเป็นการตัดสิทธิของมวลราษฎรไทยในการมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกพฤฒสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๙

การตัดสิทธิมวลราษฎรเพียงเท่านั้น ก็ยังไม่สาสมใจของรัฐบาลประชาธิปัตย์ คือรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ได้อาศัยวุฒิสภาซึ่งทำหน้าที่เป็นรัฐสภาชั่วคราว ตามรัฐธรรมนูญฉบับใต้ตุ่มนั้น แก้กฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนตามรัฐธรรมนูญฉบับใต้ตุ่ม มีข้อความปรากฏตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับชั่วคราว (ฉบับใต้ตุ่ม) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๙๐ ดังต่อไปนี้

ในการเลือกตั้งในวาระเริ่มแรกนี้ ให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๗๙ และที่จะแก้ไขเพิ่มเติมมาใช้บังคับ เว้นแต่อายุของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามความในมาตรา ๑๖ (๑) แห่งราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๗๙ นั้น ให้**กำหนดเป็นไม่ต่ำกว่า ๓๕ ปีบริบูรณ์** และยกเว้นการห้ามตามความในมาตรา ๑๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัตินั้น

เมื่อได้มีการเลือกตั้งในวาระเริ่มแรกแล้ว ถ้าตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจากถึง

คราวออกตามอายุของสภาหรือยุบสภา และจะมีการเลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทน ก็ให้นำบทบัญญัติแห่งวรรคก่อนมาใช้บังคับ.

ผู้สนองพระบรมราชโองการ

ควง อภัยวงศ์

นายกรัฐมนตรี"

นิสิตนักศึกษาผู้ศึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญ ย่อมชี้แจงแก่เยาวชนหญิงชายได้ว่า มีรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยของประเทศใดในโลกนี้บ้าง ที่กำหนดอายุขั้นต่ำของสมาชิกสภาผู้แทนหรือสภาล่างไว้ ๓๕ ปี ท่านจะพบว่า ทุกประเทศในโลกได้กำหนดอายุผู้สมัครรับเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรหรือสภาล่างไว้เพียงไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปี ส่วนสภาสูง (Senate) ซึ่งรัฐธรรมนูญใต้ตุ่มเรียกว่า "วุฒิสภา" นั้นต้องการผู้มีอายุสูงกว่าสมาชิกสภาล่างหรือสภาผู้แทน เขาจึงกำหนดอายุขั้นต่ำไว้เพียงระหว่าง ๓๐–๔๐ ปี เช่น ของสหรัฐอเมริกา

กำหนดอายุขั้นต่ำของสมาชิกไว้ ๓๐ ปี ส่วนสภาผู้แทนหรือสภาล่างเขากำหนดไว้เพียงไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปี

เมื่อรัฐบาลประชาธิปัตย์ได้สมาชิกผู้แทนที่สูงอายุประกอบด้วยวุฒิสมาชิกที่ส่วนมากเป็นขุนนางรุ่นเก่าแล้ว พวกเขาก็ได้จัดร่างรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ ขึ้น โดยอ้างว่าเป็นประชาธิปไตยที่สุด แต่จะเป็นประชาธิปไตยที่สุดได้อย่างไร เพราะร่างขึ้นโดยวุฒิสมาชิกที่มิได้รับเลือกตั้งจากราษฎรโดยตรงหรือโดยทางอ้อม และสภาผู้แทนที่ประกอบด้วยสมาชิกมีอายุกว่า ๓๕ ปี แม้รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ จะแสดงความกรุณาแก่ชนรุ่นหนุ่มกว่ารัฐธรรมนูญฉบับใต้ตุ่มบ้างคือ ได้แก้อายุสมาชิกสภาผู้แทนขั้นต่ำจาก ๓๕ ปีบริบูรณ์มาเป็น ๓๐ ปีบริบูรณ์ก็ตาม แต่ก็มิใช่เป็นความกรุณามากมายอะไรเลย เพราะอายุขั้นต่ำ ๓๐ ปีบริบูรณ์นั้นเท่ากับอายุขั้นต่ำของสมาชิกวุฒิสภาอเมริกันซึ่งเป็นสภาของคนมีอายุสูง

ขอให้เยาวชนหญิงชายรับทราบไว้ว่า ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕

ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ พระราชทานเป็นครั้งแรกนั้น มาตรา ๑๑ ได้กำหนดอายุของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้เพียง ๒๐ ปีบริบูรณ์เท่ากับอายุขั้นต่ำของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ต่อมาในการร่างกฎหมายเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ พระปกเกล้า ฯ ได้รับสั่งให้พระยาพหล ฯ หัวหน้าคณะราษฎรกับข้าพเจ้าเข้าเฝ้าเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญและกฎหมายการเลือกตั้ง ณ พระตำหนักจิตรลดา ทรงมีพระราชปรารภว่าชายไทยจะต้องรับราชการทหาร ฉะนั้นการกำหนดอายุผู้รับสมัครเลือกตั้งขั้นต่ำไว้เพียง ๒๐ ปีก็จะไม่สะดวกแก่ชายไทยจำนวนมากที่รับราชการทหาร เพราะถ้าจะอนุญาตให้ลาไปทำการหาเสียงเลือกตั้งก็จะต้องใช้เวลาขาดราชการทหารไปหลายวันหลายเดือน จึงสมควรขยายอายุขั้นต่ำของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้เป็น ๒๓ ปีบรบูรณ์ เพื่อให้ผู้ซึ่งต้องรับราชการทหาร เวลาปลดเป็นกองหนุนและอุปสมบทเป็นพระภิกษุครบถ้วน ๑ พรรษาเสียก่อน พระยาพหล ฯ และข้าพเจ้าเห็นชอบด้วยพระราชดำริจึงได้ร่างกำหนดอายุผู้รับสมัครเลือกตั้งขั้นต่ำไว้ ๒๓ ปีบริบูรณ์

กฎหมายเลือกตั้งนี้ก็ได้ใช้สืบต่อมาจนกระทั่งถูกยกเลิก โดยกฎหมายเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ดังกล่าวแล้ว

ข้าพเจ้ามีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งว่า คณะบุคคลที่เพียรพยายามโฆษณาตนเองว่าเป็นผู้นับถือพระปกเกล้า ฯ และเป็นเดือดเป็นแค้นคณะราษฎรที่พระปกเกล้า ฯ ได้สละราชสมบัตินั้น เหตุใดเขาไม่เคารพพระราชประสงค์ของพระองค์ที่พระราชทานสิทธิประชาธิปไตยดังกล่าวนั้น

๔.๓ เราย่อมเห็นได้ว่าการที่จอมพล ป. พิบูลสงครามกับคณะได้กลับฟื้นขึ้นมีอำนาจอีกนั้น โดยการเกื้อกูลร่วมมือจากบุคคลที่มีทัศนะตกค้างจากระบบเก่าที่โต้ประชาธิปไตย

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ยอมให้รัฐบาลประชาธิปัตย์ครองอำนาจได้เพียงไม่กี่เดือน แล้วก็มีนายทหารไม่กี่คนไปขอให้ นายควงลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ครั้นแล้ว คณะผู้สำเร็จ ราชการ แทน พระองค์ ใน พระ ปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้แต่งตั้งจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี และจัดตั้งรัฐบาลขึ้นแทนที่ของนายควง

ทั้ง ๆ ที่วุฒิสภาที่ได้รับแต่งตั้งดังกล่าวแล้วและสมาชิกสภาผู้แทนที่เลือกตั้งตามกฎหมายตัดสิทธิราษฎรที่มีอายุต่ำกว่า ๓๕ ปี ยังคงมีอำนาจควบคุมราชการแผ่นดินอยู่นั้น ก็ได้ให้ความไว้วางใจจอมพล ป. ในการบริหารราชการแผ่นดิน

๔.๔ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๙๒ ได้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งลงมติโดยรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วย วุฒิสภาและสภาผู้แทนดังกล่าวแล้ว โดยซ่อนเงื่อนไว้หลายประการ ที่ควรกล่าวในที่นี้คือ มาตรา ๑๘๑ มีความว่า

"ให้สมาชิกวุฒิสภา ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) เป็นสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญนี้ และกำหนดเวลาแห่งสมาชิกภาพให้นับแต่วันที่ได้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกชุดนั้น"

ผู้ศึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญย่อมเห็นได้ไม่ยากว่ารัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ ได้ยกเอาวุฒิสมาชิกที่แต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว คือรัฐธรรมนูญฉบับใต้ตุ่ม มาเป็นวุฒิสมาชิกของรัฐสภาตาม

รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ คือ เป็นการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ระหว่างคณะรัฐประหารและพลังเก่า

๔.๕ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๔ มีนายพลบก นายพลเรือ นายพลอากาศ รวม ๙ คน ได้ประกาศทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ตั้งตนเองเป็น "คณะบริหารประเทศชั่วคราว" ครั้นแล้วได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานนำรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ มาใช้อีก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้โปรดพระราชทานให้ใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๗๕ นั้นได้โดยให้สภาผู้แทนราษฎรปรับปรุงตามความเหมาะสม

๔.๖ ภายหลังที่นายเฉลียว ปทุมรส นายชิต สิงหเสนี นายบุศย์ ปั้ทมศรินทร์ ถูกประหารชีวิต ฐานต้องหาว่าปลงพระชนม์รัชกาลที่ ๘ แล้ว จอมพล ป. ได้ข้อเท็จจริงใหม่หลายประการที่แสดงความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาเหล่านั้น จึงส่งตัวแทนไปแจ้งกับข้าพเจ้าที่อาศัยอยู่ในประเทศจีนว่าจะดำเนินการยุติธรรม โดยให้มีพิจารณาคดี

กรณีสวรรคตรัชกาลที่ ๘ ขึ้นใหม่ ตามวิธีพิจารณาของบางประเทศที่อารยะแล้ว ส่วนการปกครองประเทศนั้นจะดำเนินตามวิธีประชาธิปไตยสมบูรณ์ แต่จอมพล ป. จะทำจริงตามนั้นหรือไม่เป็นอีกปัญหาหนึ่ง

ฝ่ายซากทัศนะระบบทาสได้โฆษณาใส่ร้ายจอมพล ป. ว่าไม่เคารพพระมหากษัตริย์ ทำให้คนรุ่นใหม่สมัยนั้นจำนวนหนึ่งหลงเชื่อ ครั้นแล้วพวกซากทัศนะทาสได้สนับสนุนให้จอมพลสฤษดิ์ ทำรัฐประหารโค่นล้มจอมพล ป. แล้วช่วยโฆษณาให้แก่จอมพลสฤษดิ์ ว่าเป็นผู้รักษาพระราชบัลลังก์ไว้

ในระยะเริ่มแรก จอมพลสฤษดิ์ยกให้นายพจน์ สารสิน แล้วต่อมา พลเอกถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี ปกครองประเทศตามรัฐธรรมนูญ ๑๐ ธ.ค. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม แต่ไม่ช้าธาตุแท้ของจอมพลสฤษดิ์ก็แสดงออก โดยได้รับคำปรึกษาของหลวงวิจิตรวาทการ ทำรัฐประหารอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ โดยเลิกล้มระบบรัฐธรรมนูญทุกฉบับ แล้วปกครอง

ประเทศโดยสิ่งที่เรียกว่า "คณะปฏิวัติ" มีอำนาจยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ในระบบสมบูรณา ฯ มีอำนาจจับคนมายิงเป้าได้ โดยไม่ต้องนำตัวขึ้นศาล แม้ในระหว่างนั้นพวกเขาประกาศกฎอัยการศึก ซึ่งตั้งศาลสนามได้ พวกเขาก็ไม่ทำดังนั้น พวกเขาได้จับคนบางรายแล้วยิงเป้าที่กำแพงวัดมหาธาตุ อันเป็นวัดที่หลวงวิจิตรวาทการบวชเรียนจนเป็นเปรียญ ทำให้ พระภิกษุ และอุบาสก อุบาสิกา อนาถใจ ยิ่งนักไม่สมกับที่ซากทัศนะทาส โฆษณาว่า จอมพลสฤษดิ์กับพวกเป็นผู้เคารพพระบวรพุทธศาสนา ที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๐๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรที่ตัดพระราชอำนาจหลายประการ รวมทั้งมีความตามมาตรา ๑๗ ที่ให้รัฐบาลสั่งประหารชีวิตคนได้ โดยไม่ต้องส่งตัวให้ศาลชำระซึ่งตัดพระราชอำนาจที่จะทรงพระราชทานอภัยโทษ อันเป็นประเพณีมาตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงและเป็นหลักตามรัฐธรรมนูญสมัยใหม่รวมทั้งรัฐธรรมนูญ

สมัยจอมเผด็จการมุสโสลินี อันที่จริงถ้าเห็นว่ากฎหมายที่มีอยู่เดิม ลงโทษน้อยแก่ โจร ผู้ร้าย ก็ควรแก้ กฎหมายนั้นวางกำหนดโทษให้สูงขึ้น และถ้าวิธีพิจารณาอาญาล่าช้า ก็แก้กฎหมายนั้นให้มีการพิจารณาเร็วขึ้น แต่จอมพลสฤษดิ์กับพวกซากทัศนะทาสที่อ้างว่าเคารพพระมหากษัตริย์กลับตัดพระราชอำนาจที่พระองค์พึงมีตามระบบประชาธิปไตยและตามราชประเพณีแห่งทศพิธราชธรรม

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ จอมพลสฤษดิ์ ถึงแก่กรรมแล้ว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งให้จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลถนอมต้องยอมทำตามคำเรียกร้องของผู้รักชาติไทยในการชำระสะสางบัญชีเงินของรัฐเท่าที่จะเป็นได้ ปรากฏว่าจอมพลสฤษดิ์ได้ยักยอกเอาไปใช้บำรุงฮาเร็มของตนกว่า ๒ พันล้านบาท เมื่อความทุจริตปรากฏขึ้นมาเช่นนี้ เชื้อพระวงศ์บางองค์ที่มิได้เกาะแน่นอยู่ในทัศนะใต้ประชาธิปไตย ก็ทรงเห็นความว่าจอมพลสฤษดิ์ไม่ซื่อสัตย์ต่อราชบัลลังก์ แต่คนหนุ่มจำนวนหนึ่งที่มีซากระบบทาสได้โฆษณาแก้ตัวแทนจอมพลสฤษดิ์ว่า "แม้

จอมพลสฤษดิ์จะโกงเงินของชาติไปสักกี่พันล้านก็ตาม แต่การที่จอมพลสฤษดิ์ได้รักษาราชบัลลังก์ไว้นั้นมีค่าสูงสุด" วิญญูชนย่อมเห็นได้ว่าคำแก้ตัวแทนจอมพลสฤษดิ์โดยพวกปฏิกิริยาเก่าใหม่เช่นนี้ เป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ เพราะประชาชนไทยเป็นผู้รักษาราชบัลลังก์ และทำให้เสียพระเกียรติของพระมหากษัตริย์ว่า ราชบัลลังก์อยู่ได้โดยจอมพลสฤษดิ์ผู้ซึ่งได้นำเงินของชาติไปบำเรอความสุขสำราญ และเอาหญิงไทยร่วมร้อยมาเป็นนางบำเรอ

๔.๗ จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรีแทนจอมพลสฤษดิ์ และมีจอมพลประภาส จารุเสถียร เป็นรองนายกรัฐมนตรี ได้ปกครองประเทศตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ที่ตัดพระราชอำนาจพระมหากษัตริย์หลายประการ ต่อมาอีกหลายปีจนกระทั่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ใช้รัฐธรรมนูญฉบับมิถุนายน ๒๕๑๑ ที่ได้ใช้เวลาร่างถึง ๑๐ ปี นับเป็นประวัติการณ์ของโลกซึ่งไม่เคยมีการร่างรัฐธรรมนูญของประเทศใดใช้เวลานานถึงเพียงนั้น และต้องใช้จ่ายเงินของชาติไปเป็นจำนวนมาก

แม้รัฐธรรมนูญของจอมเผด็จการมุสโสลินีก็ใช้เวลาร่างไม่กี่เดือน รัฐธรรมนูญ ๒๕๑๑ นี้ใช้มาประมาณ ๓ ปีเท่านั้น คือในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๔ จอมพลถนอม กิตติขจร กับคณะก็ได้ทำรัฐประหารยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับนั้น โดยปกครองประเทศตามระบบเผด็จการของตน ต่อมาอีกประมาณ ๑ ปี จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรฉบับ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕ ซึ่งใช้อยู่ต่อมาจนถึงขณะที่ข้าพเจ้าเขียนบทความนี้

๔.๘ จากปรากฏการณ์ดั่งกล่าวแล้ว ย่อมเห็นได้ว่าซากทัศนะทาสเป็นภยันตรายต่อชาติและราษฎรไทย และไม่ช้าก็เร็วจะเป็นกำลังเกื้อกูลสนับสนุนให้อำนาจเผด็จการที่ปกครองราษฎรอย่างทาสได้กลับฟื้นคืนมามีอำนาจอีก เพียงแต่จะเปลี่ยนตัวผู้เผด็จการจากคนเก่ามาเป็นคนใหม่เท่านั้น

นิสิตนักศึกษาและผู้แทนสื่อมวลชนหลายคนได้เขียนมาถามความเห็นข้าพเจ้าว่าจะมีข้อเสนออย่างใดบ้างในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ข้าพเจ้าจึงขอรวมตอบเพื่อประกอบการพิจารณาของผู้ที่สนใจเพียงบางประการดังต่อไปนี้

๕.๑ ขอให้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ของวีรชน ๑๔ ตุลาคม ดังกล่าวมาแล้วเพื่อรัฐธรรมนูญฉบับนี้จะดำรงคงอยู่ได้นานและเพื่อมวลราษฎรจะได้ตั้งหน้าประกอบอาชีพเพื่อความไพบูลย์ ในทางเศรษฐกิจโดยสันติสุข แทนที่จะต้องใช้เวลาต่อสู้เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ดังกล่าวแล้ว

เจตนรมาณ์ดังกล่าวแล้วก็ตรงกับพระราชประสงค์ของพระปกเกล้า ฯ ที่เป็นแม่บทสำคัญแห่งการเปลี่ยนรากฐาน ได้โอนพระราชอำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็น

ระบบรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย บุคคลใดไม่อาจละเมิดแม่บทสำคัญอันเป็นการเปลี่ยนระบบรากฐานของระบบดังกล่าวนั้นได้

การศึกษากฎหมายนั้นจะศึกษาเพียงที่บัญญัติไว้เป็นมาตรา ๆ เท่านั้นยังไม่พอ เพราะการตีความในกฎหมายจะต้องอาศัยความมุ่งหมายของกฎหมายนั้นประกอบด้วย ความมุ่งหมายนั้นย่อมปรากฏอยู่ในพระราชปรารภ

๕.๒ บางคนได้ฟังกระเส็นกระสายจากศัตรูของคณะราษฎรทำให้เข้าใจผิดไปว่าพระปกเกล้า ฯ เพียงแต่ลงพระปรมาภิไธยในรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ตามที่รัฐบาลสมัยนั้นเสนอมาเท่านั้น ประดุจพระองค์ทรงเป็นเพียงพระราชลัญจกรสำหรับประทับบนรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติ ความจริงพระองค์ได้ **"ทรงพระราชวิจารณ์ถี่ถ้วนทั่วกระบวนความ"** ตามที่จารึกไว้ในพระราชปรารภแห่งรัฐธรรมนูญฉบับนั้น คือได้พระราชทานพระราชหัตถเลขามายังรัฐบาลบ้าง รับสั่งให้พระยามโนปกรณ์ ฯ และพระยาพหล ฯ กับข้าพเจ้าไปเฝ้า ฯ รับพระ-

กระแส พระราช ดำริบ้าง เกี่ยวกับร่าง รัฐธรรมนูญ ฉบับนั้น โดยเฉพาะ พระราชปรารภ อันเป็นความ มุ่งหมายสำคัญ ของ รัฐธรรมนูญนั้น คณะราษฎรได้ขอพระมหากรุณาธิคุณทรง ยกร่างขึ้นโดย พระองค์เอง เพื่อให้สมตาม พระราช ประสงค์ พระองค์ก็ทรงรับพระราชภาระนี้ เมื่อได้ทรงยกร่างเสร็จ แล้วโปรดเกล้า ฯ ให้ พระสาร ประเสริฐ (นาคประทีป) นำต้นร่างของพระองค์มาพระราชทานข้าพเจ้าว่า จะมีความ เห็นประการใดบ้าง ข้าพเจ้าก็ขอให้พระสารประเสริฐนำ ความกราบบังคมทูลว่า ข้าพเจ้าเห็นพ้องด้วยพระราชดำริ ทุกประการแล้ว คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญก็เห็นพ้อง ด้วยว่า เป็นพระราชปรารภ ที่ต้องกับความ มุ่งหมาย ของ ปวงชนและพระราช ปณิธานแล้ว พร้อมทั้งได้อรรถรส ไพเราะยิ่งนัก สภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาแล้วลงมติ พร้อมเพรียงกันเห็นชอบด้วยพระราชปรารภนั้น

*พระราชประสงค์ให้ปวงชนชาวไทยมีอิสระประชา-*ธิปไตยสมบูรณ์นั้นปรากฏความในพระราชปรารภดังต่อไปนี้

"จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม สั่งให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามประสิทธิ์ประสาทประกาศพระราชทานแก่ประชากรของพระองค์ ให้ดำรงอิสราธิปไตยโดยบริบูรณ์ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป"

ส่วนการที่รัฐธรรมนูญฉบับนั้นมีบทเฉพาะกาลโดยมีสมาชิกประเภทที่ ๒ จำนวนกึ่งหนึ่ง ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตั้งขึ้นนั้นก็โดยความจำเป็นในระหว่างหัวต่อหัวเลี้ยวจากระบบสมบูรณา ฯ มาเป็นระบบรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย เพราะไม่ว่าการเปลี่ยนระบบการเมืองที่สำคัญใด ๆ อันเป็นการเปลี่ยนรากฐานทางการเมือง หรือทางเศรษฐกิจกับการเมืองนั้น จำเป็นต้องมีบทบัญญัติเฉพาะกาล แต่เมื่อกำหนดเวลาตามบทเฉพาะกาลได้เสร็จสิ้นไปแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็คงเหลือประเภทเดียว คือประเภทที่ราษฎรได้เลือกตั้งขึ้นมา ซึ่งสมกับพระราชประสงค์ให้ประชากรของพระองค์ ดำรงอิสราธิปไตยโดยสมบูรณ์ โดยพระองค์ไม่มี

พระราชประสงค์ที่จะได้คืนพระราชอำนาจในการทรงแต่งตั้งสมาชิกรัฐสภาส่วนใดส่วนหนึ่ง

สมควรชี้แจงไว้ด้วยว่า เมื่อสงครามยุโรปได้เกิดขึ้นและมีกรณีที่รัฐบาลไทยในสมัยนั้นเตรียมระดมทหารกองหนุนและกองเกินอัตราเข้าประจำการ เพื่อรับสถานการณ์อันอาจเกิดขึ้นในภาคอินโดจีน ซึ่งไม่อาจที่จะให้ชายไทยเหล่านั้น ใช้สิทธิเลือกตั้งได้สะดวกเสมอภาคกับผู้ที่ไม่ถูกระดม และไม่ทราบว่าภัยแห่งสงครามจะยืดเยื้อไปนานเท่าใด ดังนั้น รัฐบาลสมัยนั้น จึงเสนอสภาผู้แทนราษฎรให้แก้ไขเพิ่มเติม ขยายบทเฉพาะกาล จาก ๑๐ ปี เป็น ๒๐ ปี การประชุมพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ได้ดำเนินตามบทบัญญัติที่ว่าด้วยวิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้นทุกประการ และมิใช่เฉพาะสมาชิกประเภทที่ ๒ เท่านั้นที่ลงมติให้ขยายบทเฉพาะกาลดังกล่าวแล้ว หากสมาชิกประเภทที่ ๑ ซึ่งได้รับการเลือกตั้งโดยตรงมาจากราษฎรก็ได้ลงมติเห็นชอบด้วยเป็นเอกฉันท์ ครั้นเมื่อได้ใช้บทเฉพาะกาลมาถึงปีที่ ๑๔ แล้ว บทเฉพาะกาลนั้นหมดความจำเป็นที่จะให้คงอยู่จนครบ ๒๐

ปี ดังมีความปรากฏตามหลักฐานในพระราชปรารภแห่งรัฐธรรมนูญเฉพาะ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ ดังต่อไปนี้

"ต่อมานายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในขณะนั้น ได้ปรารภกับนายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ พระมหากษัตริย์ได้พระราชทานแก่ชนชาวไทยมาแล้วเป็นปีที่ ๑๔ ถึงแม้ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักนี้ จะได้ยังความเจริญให้เกิดแก่ประเทศชาตินับเป็นอเนกประการ ทั้งประชาชนจะได้ทราบซึ้งถึงคุณประโยชน์ของการปกครองระบอบนี้เป็นอย่างดีแล้วก็จริง แต่เหตุการณ์บ้านเมืองก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก ถึงเวลาแล้วที่ควรจะได้เลิกบทเฉพาะกาล อันมีอยู่ในรัฐธรรมนูญนั้นและปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นายกรัฐมนตรีจึงนำความนั้นปรึกษาหารือกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ พร้อมกับคณะผู้ก่อการ ขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ เมื่อได้ปรึกษาตกลงกันแล้ว รัฐบาลคณะนายควง

อภัยวงศ์ จึงเสนอญัตติต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๙ ขอให้ตั้งกรรมาธิการวิสามัญคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาค้นคว้าตรวจสอบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมอย่างไร เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของบ้านเมือง และเพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น"

๕.๒ ตามที่นายประกอบ หุตะสิงห์ ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ให้สัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์บางฉบับว่า จะเลือกเฟ้นเอาสิ่งที่ดีจากรัฐธรรมนูญไทยในอดีตมาประกอบการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญใหม่นั้น

เพื่อช่วยให้กรรมการร่างรัฐธรรมนูญและรัฐบาลกับสภานิติบัญญัติ ที่จะ พิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ ในขั้น สุดท้ายได้รับฟังความเห็นอย่างกว้างขวางจากนิสิตนักศึกษานักเรียนไทยภายในประเทศไทย และที่ศึกษาอยู่ในต่างประเทศรวมทั้งจากมวลราษฎรที่จะต้องตกอยู่ภายใต้ระบบรัฐธรรมนูญใหม่นี้ และเพื่อขจัดความเข้าใจผิดอันเกิดจากการ

โฆษณาชวนเชื่อที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์บางฉบับที่เป็นปากเสียงของเฉพาะบางพรรคว่า รัฐธรรมนูญฉบับนั้นๆ ที่พวกเขาร่างขึ้นเป็นประชาธิปไตยที่สุด ข้าพเจ้าเห็นสมควรที่นิสิตนักศึกษานักเรียนและมวลราษฎร จะได้จัดตั้งกลุ่มศึกษารัฐธรรมนูญทุก ๆ ฉบับที่ประเทศไทยเคยมี มาพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนว่า ฉบับใดมีความเป็นประชาธิปไตยที่สุดจริงหรือไม่จริงเพียงใด แล้วเสนอต่อกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ รัฐบาลและสภานิติบัญญัติ

ในการนี้ก็จำเป็นที่กลุ่มศึกษาต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วจะต้องมีตัวบทรัฐธรรมนูญของไทยทุกฉบับ เมื่อได้คำนึงว่ารัฐบาลก็จะต้องจัดพิมพ์หนังสือรวบรวมรัฐธรรมนูญ ทุกฉบับ ดังกล่าว แล้วให้ กรรมการ ร่าง รัฐธรรมนูญ รัฐมนตรี และสภานิติบัญญัติได้มีไว้เป็นเครื่องมือในการประกอบพิจารณา ข้าพเจ้าจึงขอเสนอรัฐบาลให้พิมพ์หนังสือนั้นขึ้นเผื่อกลุ่มศึกษาเหล่านั้นด้วย โดยจำหน่ายในราคาที่ย่อมเยาแม้จะพิมพ์บนกระดาษปรู๊ฟ ทั้งนี้ขอให้รีบพิมพ์ขึ้นโดยเร็วเพื่อให้ทันการ ส่วนค่าพิมพ์นั้น

ก็คงไม่มากมายเกินไปนัก เมื่อเทียบกับเบี้ยประชุมและค่าใช้จ่ายในการร่างรัฐธรรมนูญหลายฉบับที่แล้วมา

๕.๔ โดยที่ปรากฏมาแล้วในอดีตว่า มีบางคนแอบอ้างพระบรมราชโองการมาเป็นประโยชน์ส่วนตัวโดยไม่เข้าใจบ้าง หรือแสร้งทำเป็นไม่เข้าใจบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากวิธีเขียนรัฐธรรมนูญบางฉบับทำให้คนเข้าใจผิด โดยเฉพาะเรื่องการรับสนองพระบรมราชโองการ จึงขอให้ในรัฐธรรมนูญใหม่เขียนไว้ให้ชัดแจ้งว่า ในกรณีใดที่ถวายพระราชอำนาจให้พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจโดยพระองค์เองที่ทรงดำริขึ้น หรือโดยคำแนะนำและยินยอมของผู้ใดและประการใด ซึ่งเรื่องนี้ก็ปฏิบัติมาแล้วในเรื่องพระราชบัญญัติที่กล่าวไว้ชัดแจ้งว่า "โดยความเห็นชอบของรัฐสภา" ดังนั้น ในการตราพระราชกฤษฎีกาและพระบรมราชโองการแต่งตั้งบุคคลต่าง ๆ ก็ควรเขียนไว้ให้ชัดแจ้งในรัฐธรรมนูญว่า การนั้น ๆ ได้ทรงกระทำโดยพระองค์เอง หรือโดยความเห็นชอบของผู้ใด องค์การใด เช่น สมมติว่า จะถวายให้ทรงแต่งตั้งวุฒิสมาชิกตามรัฐธรรมนูญ

ฉบับ ๒๔๙๒ ที่มีผู้อ้างกันว่า ประชาธิปไตยที่สุดนั้น ก็ขอให้เขียนว่า "ทรงพระกรุณาแต่งตั้งวุฒิสมาชิกโดยประธานองคมนตรี หรือคณะองคมนตรีเป็นผู้เสนอ" ไม่ควรจะเขียนว่า "ทรงพระกรุณาแต่งตั้ง" แล้วขมวดท้ายว่า "ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามสนองรับพระบรมราชโองการ" เพราะทำให้มวลราษฎรเข้าใจผิดว่า พระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้งตามพระราชอัธยาศรัยก่อน แล้วจึงพระราชทานให้ประธานองคมนตรีลงนามรับสนอง มวลราษฎรก็จะรู้ได้ว่า องคมนตรีนั่นเองคัดเลือกผู้ที่ตนเห็นว่า ควรเป็นสมาชิกเสนอพระมหากษัตริย์ให้ทรงลงพระปรมาภิไธยทำนองเดียวกัน ถ้าจะแต่งตั้งวุฒิสมาชิกตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๑๑ โดยรัฐบาลเป็นผู้สนองรับพระราชโองการก็เขียนไปให้ชัดในรัฐธรรมนูญว่า สมาชิกวุฒิสภานั้นรัฐบาลเป็นผู้เสนอให้พระมหากษัตรย์เป็นผู้ทรงแต่งตั้ง เช่นเมื่อครั้งใช้รัฐธรรมนูญฉบับใต้ตุ่ม และรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ มีวุฒิสมาชิกบางคนแอบอ้างว่า ที่ตนเองรับตำแหน่งวุฒิสมาชิก เพราะขัดพระบรมราชโองการไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่

ตนเองรู้ดีแก่ใจตนเองว่า องคมนตรีหรือรัฐบาลเป็นผู้เสนอตามความพอใจว่า เป็นพวกของตนแล้วจึงกราบทูลให้พระมหากษัตริย์ลงพระปรมาภิไธย

๕.๕ รัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พ.ค. ๒๔๘๙ ได้เคารพพระราชประสงค์ของพระปกเกล้า ฯ ที่เป็นแม่บทแห่งระบบรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยที่ให้ประชากรของพระองค์ **"ดำรงอิสสราธิปไตยบริบูรณ์"** ดังนั้นในการที่รัฐสภาประกอบด้วยพฤฒสภาและสภาผู้แทนนั้น ก็ได้กำหนดให้สมาชิกของทั้งสองสภาเป็นผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา เพราะถ้าสมาชิกพฤฒสภา (วุฒิสภา) เป็นผู้ที่รัฐบาลหรือองคมนตรีเสนอให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งแล้ว ก็เป็นการขัดต่อพระราชประสงค์ ที่ไม่ทรงปรารถนาตัดอิสสราธิปไตยบริบูรณ์ของปวงชนชาวไทย และผลก็ไม่ต่างอะไรกับสมาชิกประเภทที่ ๒ ที่เลิกไปแล้ว และซ้ำร้ายยิ่งกว่าเพราะสมาชิกประเภทที่ ๒ มีอยู่เพียงแต่เฉพาะกาลเท่านั้น เมื่อหมดเวลาเฉพาะกาลแล้ว ก็หมดไป คงเหลือแต่สมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา ส่วนระบบวุฒิสมาชิกโดยการแต่งตั้ง

นั้น คงอยู่ตลอดกาลนานตราบเท่าที่รัฐธรรมนูญนั้นคงใช้อยู่ ระบบชนิดนี้เป็น "กึ่งประชาธิปไตย" มิใช่ "ประชาธิปไตยสมบูรณ์"

ประเทศญี่ปุ่น และประเทศในยุโรปที่มีพระราชาธิบดีเป็นประมุข โดยรัฐสภาประกอบด้วยพฤฒสภาและสภาผู้แทนนั้น แทบทุกประเทศ สมาชิกพฤฒสภาเป็นผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นมาโดยวิธีการเลือกตั้งโดยตรง หรือเลือกตั้ง ๒ ชั้นโดยราษฎรเลือกตั้งองค์การเลือกตั้งพฤฒสมาชิกชั้นหนึ่งก่อนแล้ว องค์การนั้นจึงเลือกตั้งพฤฒสมาชิก ยกเว้นสมาชิก "House of Lords" (สภาลอร์ด) ของอังกฤษที่มีคนแปลเป็นภาษาไทยคลาดเคลื่อนไปว่า "สภาขุนนาง" จึงหลงคิดว่าขุนนางเก่า ๆ ของไทยควรได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา แต่ "Lord" (ลอร์ด) ของอังกฤษนั้นเป็นเจ้าศักดินา ซึ่งสืบมรดก จาก บรรพบุรุษ ที่เป็น เจ้าแคว้นน้อยใหญ่ซึ่งรวมอยู่ภายในสหราชอาณาจักร หาใช่ขุนนางที่เป็นข้าราชการมีบรรดาศักดิ์อย่างไทยไม่ "สภาลอร์ด" ของอังกฤษ เปรียบเสมือน เป็นสภา ของสหพันธ์ เจ้าศักดินา

แห่งแคว้นต่าง ๆ ที่ในสมัย โบราณรวมกันอยู่ใต้พระราชาธิบดีอังกฤษ ในสมัยต่อมาและสมัยปัจจุบันมีบางคนเป็นสมาชิกสภาลอร์ดอังกฤษ โดยที่พระราชาธิบดีได้สถาปนาให้มียศเป็นเจ้าศักดินาเพียงในนาม มิใช่มีดินแดนครองอำนาจ

ราชอาณาจักรเดนมาร์ค มีสภาผู้แทนราษฎรเดียว เรียกว่า "Folketing" ราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งสมาชิก

ราชอาณาจักรสวีเดนมีสภาผู้แทนราษฎรเดียว เรียกว่า "Riksdag" ราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งสมาชิก

ราชอาณาจักรนอร์เวย์มีรัฐสภา "Storting" แบ่งออกเป็น ๒ สภา คือ "Lagting" กับ "Odelsting" ราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกโดยทางตรงและทางอ้อม

ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ (ฮอลแลนด์) มี ๒ สภา คือ สภาสูงซึ่งสมาชิกได้รับเลือกตั้งจากสภาจังหวัด และสภาล่างซึ่งสมาชิกรับเลือกตั้งจากราษฎรโดยตรง

ราชอาณาจักรเบลเยี่ยมมี ๒ สภาคือ พฤฒสภาประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้ง และพระราชโอรสของพระมหากษัตริย์เป็นสมาชิกโดยตำแหน่งด้วย แต่ในทาง

ปฏิบัติมิได้ใช้สิทธินี้ และสภาผู้แทนที่สมาชิกได้รับเลือกตั้งจากราษฎร

ราชอาณาจักรนิโกรบางประเทศในอาฟริกาที่ได้เอกราชใหม่ ๆ นั้น มีรัฐธรรมนูญให้พระราชาธิบดีทรงตั้งสมาชิกสภาสูงได้

๕.๖ ขอให้พิจารณาเรื่องประธานองคมนตรีที่เป็นผู้รับสนอง พระบรมราชโองการ แต่งตั้ง วุฒิสมาชิก ตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ นั้นว่า ตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญมีอย่างไร และในทางปฏิบัตินำไปสู่ผลอย่างไร เพื่อความกระจ่างแจ้งเป็นรูปธรรมแก่นิสิตนักศึกษานักเรียนและมวลราษฎรด้วย

ก. รัฐธรรมนูญของประเทศราชาธิปไตยในโลกนี้มีของประเทศใดบ้าง ที่บัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒

ข. นิสิตนักศึกษาไทยในประเทศอังกฤษย่อมทราบดีว่า องคมนตรีของอังกฤษนั้นมีจำนวน ๓๐๐ คนเศษ ซึ่งประธานไม่มีอำนาจรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้ง

วุฒิสมาชิก ส่วนในประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ นั้น องคมนตรีมีจำนวนไม่เกิน ๙ คน (เก้าคน) รวมทั้งประธานด้วย

ค. แม้รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ เขียนว่า พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งองคมนตรีก็ดี แต่ประธานรัฐสภาเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ นิสิตนักศึกษาที่สนใจในกฎหมายรัฐธรรมนูญย่อมรู้แล้วว่าการรับสนองพระบรมราชโองการคืออะไร

ง. ในทางปฏิบัตินั้น การรับสนอง ฯ แต่งตั้งวุฒิสภา ประธาน ฯ จะทำโดยลำพังไม่ได้ คือจำต้องปรึกษาคณะองคมนตรีไม่เกิน ๙ คนนั้น

จ. ในทางปฏิบัตินั้น จำต้องพิจารณาตามสภาพจริงว่า บุคคลใดบ้างเป็นองคมนตรี เท่าที่ข้าพเจ้าจำได้ว่าขณะนี้กรมหมื่นพิทยลาภ ฯ ผู้เป็นประธาน เจ้าพระยาศรีธรรมธิเบศร์ พระยามานวราชเสวี พระยาศรีเสนา พลเอกหลวงสุรณรงค์ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ (ถ้าขาดตกบกพร่องขอให้ผู้อ่านช่วยเติมรายนามให้ครบด้วย)

ข้าพเจ้าลองระลึกย้อนไปถึงท่านที่เคยเป็นองคมนตรีที่สิ้นชีพแล้วบ้างและที่ลาออก เพราะไปดำรงตำแหน่งอื่นบ้าง ก็นึกได้ว่า พลเอกหลวงเสนาณรงค์ (บิดาพลโทแสวง เสนาณรงค์) พระยาบริรักษ์เวชการ พลเอกหลวงกัมปนาทแสนยากร (อดีต ร.ม.ต. ในคณะจอมพล ป. และในคณะจอมพลสฤษดิ์) ดูเหมือนหลวงจำรูญนิติศาศตร์เคยเป็นองคมนตรี แล้วลาออกเพราะรับตำแหน่งเป็น ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงยุติธรรม ถ้าข้าพเจ้าจำผิดไปก็ขออภัยด้วย

นิสิตนักศึกษา มวลราษฎร ย่อมใช้ วิจารณญาณ มองเห็นได้ว่า วิธีแต่งตั้งวุฒิสมาชิกตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ นั้น บังเกิดผลแท้จริงในทางปฏิบัติอย่างไร

๕.๗ ในระหว่างร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับ ๑๐ ธ.ค. มีปัญหาว่า จะควรเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ว่า พระมหากษัตริย์มีหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาพหลฯและข้าพเจ้าเข้าเฝ้าที่พระตำหนักจิตรลดา มีพระราชกระแสรับสั่งว่า รัฐธรรมนูญของหลาย

ประเทศ ที่ ประมุขรัฐ เป็น ประธานาธิบดี นั้น ได้เขียน ไว้ว่า ประมุข แห่งรัฐ มีหน้าที่ พิทักษ์ รักษา รัฐธรรมนูญ และต้อง ปฏิญาณตนก่อนเข้ารับหน้าที่ว่า จะพิทักษ์รักษารัฐธรรมนูญ ไว้ ส่วนสยามนั้นรับสั่งว่าไม่จำเป็นต้องเขียน เพราะเมื่อ พระองค์พระราชทานแล้วก็เท่ากับให้สัตยาธิษฐาน และ ยิ่งกว่านั้นตามราชประเพณีได้ทรงสัตยาธิษฐานในพิธีราชา ภิเษก ข้าพเจ้ากราบทูลว่า เมื่อได้เปลี่ยนการปกครองมาเป็น ราชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญแล้ว จะโปรดเกล้า ฯ สำหรับ พระมหากษัตริย์ องค์ต่อไป ให้มีความ ใดเดิม ไว้ใน พระราช สัตยาธิษฐานในพิธีราชาภิเษกบ้าง รับสั่งว่า มีความใน พระราชปรารภที่ขอให้พระบรมวงศานุวงศ์ สมัครสมานกับ ประชาราษฎร์ ในอันจะรักษาปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว เจ้านายที่จะทรงเป็นพระมหากษัตริย์องค์ต่อ ๆ ไป ก็เป็น พระบรมวงศานุวงศ์ จึงมีหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญ

ครั้นแล้ว ได้รับสั่งให้มหาดเล็กนำราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ พ.ศ. ๒๔๖๘ มาพระราชทานให้ข้าพเจ้าอ่านดู ความตอนพระราชสัตยาธิษฐานดังต่อไปนี้

"แล้วจึงมีพระบรมราชโองการเป็นคำไทย ตามความภาษามคธดังนี้

"ดูกรพราหมณ์ บัดนี้เราทรงราชภาระครองแผ่นดินโดยธรรม สม่ำเสมอ เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและสุขแห่งมหาชน เราแผ่ราชอาณาเหนือท่านทั้งหลายกับโภคสมบัติเป็นที่พึ่ง จัดการปกครองรักษาป้องกันอันเป็นธรรมสืบไป ท่านทั้งหลายจงวางใจอยู่ตามสบายเทอญ

"พระราชครูรับพระบรมราชโองการเป็นปฐมว่า

"ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระบรมราชโองการพระบัณฑูรสุรสิงหนาทปฐมธรรมิกราชวาจา ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

"เสร็จแล้ว....

"ทรง ตั้ง สัตยา ธิษฐาน ตั้ง พระ ราช หฤทัย ดำรงทศ พิธราช ธรรม จักร วรรดิวัตร จรรยา และ อื่น ๆ ตามพระบรมราชประสงค์"

พระปกเกล้า ฯ ทรงอธิบายว่า พระราชประสงค์ตอนท้ายนี้ก็ชัดอยู่แล้ว คือพระมหากษัตริย์องค์ต่อไปต้องรักษารัฐธรรมนูญ

ต่อมาพระราชพิธีราชาภิเษกนี้ได้มีขึ้นอีกในรัชสมัยของรัชกาลปัจจุบัน

พระราชปรารภแห่งรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธ.ค. ๒๔๗๕ มีความตอนท้ายว่า

"ขอให้พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการทั้งทหารพลเรือนทวยอาณาประชาราษฎร จงมีความสมัครสโมสรเป็นเอกฉันท์ ในอันจะรักษาปฏิบัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามนี้ ให้ยืนยงอยู่คู่กับสยามรัฐราชสีมา ตราบเท่ากัลปาวสาน สมดั่งพระบรมราชประณิธาน ทุกประการเทอญ"

พระยาพหล ฯ กราบบังคมทูลว่า การทรงพิทักษ์รัฐธรรมนูญนั้น จะทรงทำอย่างไร พระปกเกล้า ฯ รับสั่งว่าถ้ารัฐบาลเสนอเรื่องใดที่ขัดรัฐธรรมนูญ พระองค์ก็ส่งกลับคืนไปโดยไม่ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ พระยาพหล ฯ

กราบทูลต่อไปว่า คณะราษฎรเป็นห่วงว่านายทหารที่ถูกปลดกองหนุนไปจะคิดล้างล้มรัฐบาลขึ้นมาแล้ว จะทูลเกล้าถวายรัฐธรรมนูญใหม่ของเขาให้ทรงลงพระปรมาภิไธย จะโปรดเกล้า ฯ อย่างไร รับสั่งว่าพระองค์จะถือว่า พวกนั้นเป็นกบฏและในฐานะจอมทัพ พระองค์จะถือว่า พวกนั้นเป็นราชศัตรูที่ขัดพระบรมราชโองการ ถ้าพวกนั้นจะบังคับให้พระองค์ทรงลงพระปรมาภิไธย พระองค์ก็จะทรงสละราชสมบัติให้พวกเขาหาเจ้านายองค์อื่นลงพระปรมาภิไธยให้

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๗๖ นายทหารกองหนุนจำนวนหนึ่งภายใต้การนำของพระองค์เจ้าบวรเดชได้ยกกำลังทหารหัวเมือง บางส่วน เข้ามา ประชิด กรุงเทพ ฯ เพื่อ ล้ม รัฐบาล พระปกเกล้า ฯ ได้มีพระบรมราชานุญาตให้รัฐบาลเรียกพวกนั้นว่า "กบฏ" และมิได้ทรงยอมลงพระปรมาภิไธยอย่างใดให้แก่พวกกบฏนั้นเลย ทั้งนี้เป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงพิทักษ์ รัฐธรรมนูญ ที่ พระองค์ ให้พระราชทานไว้และทรงพร้อมที่จะใช้พระราชอำนาจจอมทัพ ถ้าทหารฝ่ายรัฐบาลไม่อาจปราบกบฏได้

สำหรับผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น ต่างกับองค์พระมหากษัตริย์ ที่ทรงสัตยาธิษฐาน ในพิธีราชาภิเษกดั่งกล่าวแล้ว ฉะนั้นผู้สำเร็จราชการจึงต้องปฏิญาณตนต่อรัฐสภาก่อนเข้ารับหน้าที่มีความว่า

"จะรักษาและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม (ไทย)"

ข้าพเจ้าเคยกล่าวไว้บ้างแล้วในบางบทความอีกกรณีที่ระหว่างข้าพเจ้าเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้คัดค้านรัฐบาลในการทำผด รัฐธรรมนูญและได้ปฏิเสธการประกาศสงครามต่ออังกฤษ อเมริกาที่ข้าพเจ้ามิได้ลงนามด้วยนั้นว่า เป็นโมฆะ

รัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ นั้นมิได้ทำขึ้นโดยรัฐประหาร หากบัญญัติขึ้นตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ดั่งกล่าวแล้ว ในระหว่างที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลทรงพระเยาว์นั้น ผู้สำเร็จราชการที่ตั้งโดยรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๙ นี้ก็ได้ปฏิญาณตนต่อรัฐสภาว่า "จะรักษาและปฏิบัติตามรัฐธรรม-

นูญแห่งราชอาณาจักรไทย" ดังนั้นถ้ากรมขุนชัยนาท ฯ ได้ปฏิบัติตามที่ปฏิญาณ และไม่ยอมลงพระนามแทนองค์พระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญฉบับใต้ตุ่ม และปฏิบัติหน้าที่ จอมทัพแทนองค์ พระมหากษัตริย์ ขณะทรง พระเยาว์แล้ว ระบบแห่งรัฐธรรมนูญใต้ตุ่มอันเป็นบ่อเกิดให้ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญต่อมาอีกมากมายหลายฉบับ จนมวลราษฎรจำกันไม่ได้ว่ามีกี่ฉบับก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ และจะพิทักษ์ระบบที่ปวงชนชาวไทย มีประชาธิปไตยสมบูรณ์ตามพระราชประสงค์ของพระปกเกล้า ฯ ไว้ได้

๕.๘ ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินชั่วคราวฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ซึ่งคณะราษฎรเป็นผู้ร่างขึ้นเองแล้วนำไปถวายให้ ทรงประกาศ พระราชทานแก่ปวงชน ชาวไทยเป็นครั้งแรกนั้น ได้บัญญัติแต่เพียงว่า "กษัตริย์" เป็นประมุขสูงสุดของประเทศ มิได้มีบทให้พระราชอำนาจเป็นจอมทัพ

ต่อมาระหว่างร่างรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธ.ค. ๒๔๗๕ นั้น วันหนึ่ง มีรับสั่งให้ข้าพเจ้ากับพระยาพหล ฯ ไปเฝ้าที่

พระตำหนักจิตรลดา มีพระราชกระแสว่า ที่เขียนว่า "กษัตริย์" นั้นยังไม่ถูกต้อง เพราะคำนั้น หมายถึงนักรบเท่านั้น ที่ถูกจะต้องเขียนว่า "พระมหากษัตริย์" คือเป็นนักรบที่ยิ่งใหญ่ผู้ถืออาวุธปกป้องบ้านเมือง อันเป็นราชประเพณีแต่โบราณกาล พระยาพหล ฯ กับข้าพเจ้าเห็นชอบด้วยพระราชกระแส แล้วกราบบังคมทูลว่า มิเพียงแต่จะเขียนไว้ว่า ประมุขเป็นพระมหากษัตริย์เท่านั้น หากจะถวายให้ทรงเป็น จอมทัพ ทรงมี พระราชอำนาจ เหนือบรรดาทหารทั้งหลายด้วย จึงรับสั่งว่า ถูกต้องแล้ว เพราะพระราชาธิบดีของประเทศต่าง ๆ ก็ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาเหนือทหารทั้งปวง ซึ่งเป็นสิ่งคู่กันกับพระราชอำนาจในการป้องกันประเทศและในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ เพราะพระองค์มี พระราชอำนาจ บังคับ บัญชา กำลังทหาร ให้ ปฏิบัติ การได้ด้วย จะได้สั่งให้ทหารประพฤติในสิ่งควรประพฤติ ละเว้นในสิ่งควรละเว้น

รัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มาก็ได้บัญญัติพระราชอำนาจพระมหากษัตริย์ ที่ทรง เป็นประมุขสูงสุด ของชาติ และ เป็นจอมทัพไว้

แม้อำนาจ เผด็จการ ปฏิกิริยา จะ ตัด พระราช อำนาจ พระมหากษัตริย์ ตามธรรมนูญ ปกครอง ราชอาณาจักร หลายประการก็ตาม แต่พวกเขาได้ยอมเขียนไว้ว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขและดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย อันเป็นพระราชอำนาจที่สืบทอดมาจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕

บางคนตีความว่า คำว่า "สูงสุด" นั้นเป็นอันที่สุดแล้ว แต่ความในภาษาไทยนั้น "จอม" หมายถึง "ยอดยิ่ง" จอมทัพคือ ยอดยิ่งเหนือผู้บัญชาการทหารสูงสุด อันเป็นตำแหน่งที่ไม่มีในรัฐธรรมนูญ หากตั้งขึ้นโดยพระบรมราชโองการจึงต้องอยู่ภายในบังคับบัญชาของจอมทัพ

เรื่อง ความ ขัดแย้ง ระหว่าง อำนาจ จอมทัพ กับ ของผู้บัญชาการทหารสูงสุดนั้น ได้เคยมีขึ้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง สมัยที่ข้าพเจ้าเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตามที่ข้าพเจ้าได้เขียนไว้ในหนังสือเล่มที่อ้างข้างต้น ข้าพเจ้าปฏิบัติการแทนองค์พระมหากษัตริย์ในฐานะจอมทัพ สั่งหลายเรื่อง ให้ผู้บัญชาการทหารสูงสุดสมัยนั้นปฏิบัติการและละเว้นกระทำในสิ่งที่ควรละเว้น เช่นการที่

ผู้นั้นจะยก กองทหาร มาปราบปรามผู้รักชาติ ที่ทำให้จอมพล ป. ต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ข้าพเจ้าได้ขอร้องโดยตนเอง และขอให้นายควง นายกรัฐมนตรีไปเจรจากับจอมพล ป. ที่ลพบุรี แต่จอมพล ป. ก็ไม่เชื่อ โดยเตรียมที่จะยกพลมาจากลพบุรี ข้าพเจ้าเห็นว่า ถ้าไม่มีประกาศพระบรมราชโองการให้ประจักษ์แล้ว จอมพล ป. ก็จะถืออำนาจประหัตประหารราษฎรได้ ดังนั้นเพื่อเป็นหลักฐานข้าพเจ้าจึงได้ลงนามแทนพระมหากษัตริย์ ในประกาศพระบรมราชโองการ ปลด ตำแหน่ง จอมพล ป. จากผู้บัญชาการทหารสูงสุดและยุบตำแหน่งนั้น โดยตั้งตำแหน่ง "แม่ทัพใหญ่" ตาม พ.ร.บ. กฎอัยการศึก และตั้งให้นายพลเอกพระยาพหล ฯ ดำรงตำแหน่งแม่ทัพใหญ่ จอมพล ป. ที่มีกำลังทหารใต้บังคับบัญชามาก เมื่อเห็นว่ามีประกาศพระบรมราชโองการก็ไม่กล้าผ่าผืน

ตัวอย่างเทียบเคียงใน ประเทศ ที่มี พระมหากษัตริย์เป็นประมุขก็มีอยู่ที่พระองค์สั่งทหารทั้งปวงได้ อาทิ

(ก) เมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๖ คณะทหารหนุ่มญี่ปุ่นได้ก่อการกำเริบยึดพื้นที่บางส่วนในโตเกียว แล้วใช้อาวุธเข่นฆ่านักการเมืองและผู้บริสุทธิ์ ฝ่ายผู้บังคับบัญชาทหารไม่สามารถห้ามปรามคณะทหารหนุ่มได้ พระจักรพรรดิฮีโรฮีโต จึงได้ใช้พระราชอำนาจสั่งให้คณะทหารที่ก่อการร้ายนั้นวางอาวุธและมอบตัวแก่ผู้บังคับบัญชา จัดการลงโทษให้เป็นตัวอย่าง ความสงบสุขของประชาชนญี่ปุ่นขณะนั้นก็บังเกิดขึ้น ไม่มีใครหาว่าพระองค์ผิดรัฐธรรมนูญ

(ข) เมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๕ นครฮิโรชิมา และนางาซากิถูกระเบิดปรมาณูของสัมพันธมิตร ผู้คนล้มตายบาดเจ็บย่อยยับ พระจักรพรรดิฮีโรฮีโต ทรงเห็นว่าการที่จะสู้สัมพันธมิตรต่อไปไม่มีทางชนะ แต่จะยิ่งทำให้ประชากรของพระองค์ล้มตายมากยิ่งขึ้น จึงทรงเห็นพ้องด้วยกับนักการเมืองส่วนหนึ่งที่จะยอมจำนนแก่สัมพันธมิตร เพื่อหาทางฟื้นฟูชาติญี่ปุ่นในโอกาสต่อไป ฝ่ายทหารหัวรุนแรงได้ใช้กำลังยึดอำนาจกรมทหารบางส่วนไว้ และขัดขวางมิให้พระจักรพรรดิประกาศพระบรมราชโองการทางวิทยุแก่ประชากรของ

พระองค์ พระจักรพรรดิฮีโรฮีโตก็ได้ทรงใช้พระราชอำนาจเด็ดขาด ในการสั่งให้ปราบปรามทหารหัวรุนแรงเหล่านั้น และสถานีวิทยุญี่ปุ่น ก็สามารถประกาศ พระบรมราชโองการตาม พระราช ประสงค์ ได้ แม้ญี่ปุ่น จะถูก ยึดครอง จากสัมพันธมิตร แต่ไม่ช้าญี่ปุ่นก็พัฒนาก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ นำความไพบูลย์มาสู่กรรมกร ชาวนา และทุกชนชั้นวรรณะของญี่ปุ่น ถ้าหากพระจักรพรรดิไม่ยอมใช้พระราชอำนาจเด็ดขาดแก่ทหารญี่ปุ่นส่วนที่มีหัวรุนแรงแล้ว ชาติญี่ปุ่นก็จะย่อยยับและยากที่จะฟื้นฟูประเทศได้ ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นจึงสรรเสริญพระองค์ แทนที่จะประณามพระองค์ว่า ทำผิดรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพราะพระองค์ถือว่า ชาติญี่ปุ่นอยู่เหนือพระองค์

(ค) ใน ยุโรป ก็มี ตัว อย่าง ของ พระเจ้า วิคตอร์เอมานูเอลที่ ๓ แห่งอิตาลี ซึ่งภายใต้รัฐธรรมนูญฟาสซิสต์ของมุสโสลินีจอมเผด็จการนั้น พระองค์ทรงเป็นแต่เพียงประมุขรัฐในนาม แต่ใน ค.ศ. ๑๙๔๓ เมื่อทรงเห็นว่ามุสโสลินีนำความล่มจมมาสู่ชาติอิตาลี พระองค์ก็ทรงใช้

พระราชอำนาจเด็ดขาดในฐานประมุขรัฐนั้น สั่งให้ผู้ภักดีต่อพระองค์จับมุสโสลินี แล้วประกาศพระบรมราชโองการปลดมุสโสลินีจากตำแหน่งต่าง ๆ พร้อมกันนั้นก็โปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งจอมพลบาโดกลีโอ เป็นนายกรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการกอบกู้อิตาลีให้พ้นจากระบบฟาสซิสต์ เมื่อเสร็จสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้ว พระองค์จึงสละราชสมบัติให้แก่มกุฎราชกุมารอุมแบร์โต

๕.๙ ประวัติศาสตร์ และปรากฏการณ์ปัจจุบันของหลายประเทศที่สถาปนาประมุขรัฐ เพียงเสมือนเป็นรูปเทพารักษ์ ที่ประดิษฐานไว้ในศาลพระภูมิ หรือศาลเจ้านั้นก็เพื่อบุคคลอื่นมีอำนาจเผด็จการ

ก. เมื่อศตวรรษที่ ๑๑ ในประเทศญี่ปุ่นได้มีผู้แสดงว่า เคารพพระจักรพรรดิเป็นที่ยิ่งแล้ว จึงเทิดทูนพระองค์ท่านเสมือนเทพารักษ์สืบสายจากเทพเจ้าดวงอาทิตย์ให้พระองค์หมดพระราชอำนาจและภารกิจแผ่นดิน โดยทรงบำเพ็ญกรณีในพิธีศาสนา และประทับพระราชลัญจกรตามที่ผู้เผด็จการระบบ "โชกุน" ต้องการเท่านั้น พวก

โชกุนได้รวบอำนาจการปกครองแผ่นดิน ดำเนินระบบเผด็จการไว้เด็ดขาด และเป็นมรดกสืบต่อมายังทายาทของเหล่าโชกุนเป็นเวลา ๘๐๐ ปี ประเทศญี่ปุ่นต้องล้าหลังกว่าประเทศตะวันตกในระหว่างเวลานั้น ต่อมาราว ๆ กลางศตวรรษที่ ๑๙ ราษฎรญี่ปุ่น ที่รักชาติ ปรารถนา ความเจริญก้าวหน้าแห่งชาติของตน จึงได้ฟื้นฟูพระบรมเดชานุภาพของพระจักรพรรดิที่พึงมี ตามระบบรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยขึ้นมาอีก โดยล้มระบบเผด็จการของโชกุน ต่อมาเมื่อพระจักรพรรดิเมจิสวรรคตแล้ว ซากทัศนะทาสตามระบบ โชกุน ได้ ลด พระราชอำนาจ พระจักรพรรดิ ในทางพฤตินัย จนทำให้ญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ ๒ ปัจจุบันนี้พระจักรพรรดิทรงมีพระราชอำนาจ และพระภารกิจที่พระองค์พึงมีตามระบบรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ซึ่งทำให้ ประเทศญี่ปุ่น มีความเจริญ ก้าวหน้า ในทางเศรษฐกิจยิ่งกว่าประเทศตะวันตกหลายประเทศ

ข. ประเทศภูฐาน (Bhutan) เมื่อก่อน ค.ศ. ๑๙๐๗ นั้น พระประมุขถูกเทิดขึ้นเป็น "ธรรมราชา" มีหน้าที่

เพียงประกอบพิธีทางศาสนา และเป็นเสมือนพระราชลัญจกร อำนาจปกครองแผ่นดินตกอยู่ในมือของผู้เผด็จการ ซึ่งดำรงตำแหน่ง "เทพราชา" ชะรอยผู้ให้คำปรึกษาจอมพลสฤษดิ์ ในการร่างธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ฉบับ ๒๕๐๒ ซึ่งเป็นแบบของฉบับ ๒๕๑๕ นั้น ด้วยจะได้กระเส็นกระสายจากซากของราชอาณาจักรฮินดู บริเวณภูเขาหิมาลัยมาบ้าง จึงกระทำทำนองเดียวกัน หากแต่ว่าผู้เผด็จการเหล่านั้นของไทยไม่เรียกตัวเองว่า "เทพราชา" แต่ในการปฏิบัติก็เปรียบเสมือนเป็น "เทพราชา" ของภูฐานก่อน ค.ศ. ๑๙๐๗ นั่นเอง

ค. ประเทศเนปาล (Nepal) เมื่อก่อน ค.ศ. ๑๙๕๑ พระประมุขถูกเทิดเป็น "มหาราชาธิราชา" ซึ่งมีพระราชอำนาจเสมือนพระราชลัญจกรสำหรับประทับบนเอกสารแผ่นดินบางชนิดเท่านั้น ส่วนอำนาจปกครองเด็ดขาดอยู่ที่มหาราชาอีกคนหนึ่ง ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีอันเป็นตำแหน่งสืบสันตติวงศ์แห่งตระกูล "รานา" พึงสังเกตว่าผู้เผด็จการไทยตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ เป็นต้นมานั้น แม้ผู้เผด็จการ

คนต่อมาจะมิใช่ลูกหลานของจอมพลคนนั้น แต่ก็เป็นบุคคลในเครือเผด็จการเดียวกับที่เป็นทายาท สืบอำนาจเผด็จการ และเราก็รู้กันอยู่ว่า ถ้าจอมพลถนอมออกจากตำแหน่งโดยปกติแล้ว อำนาจเผด็จการก็จะตกทอดไปยัง จอมพลประภาส และพันเอกณรงค์ ซึ่งเป็นบุตรของจอมพลถนอม

ง. ดังนั้นผู้ร่างและรัฐบาล อีกทั้งสภานิติบัญญัติ ที่จะลงมติในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จะต้องร่วมกันรับผิดชอบ ถ้าหากรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เปิดทางให้มีผู้รวบอำนาจเผด็จการได้ ตามตัวอย่างในประวัติศาสตร์ของหลายประเทศและตัวอย่างของประเทศไทยที่เป็นมาแล้ว โดยตัดพระบรมเดชานุภาพที่พระมหากษัตริย์พึงมีตามระบบรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย และเป็นแม่บทอันศักดิ์สิทธิ์ที่พระปกเกล้าฯ ในฐานะแทนระบบสมบูรณาฯ ได้โอนพระราชอำนาจมาให้แก่ระบบ

ราชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ซึ่งบุคคลใดไม่มีสิทธิละเมิดแม่บทศักดิ์สิทธิ์นั้น

๕.๑๐ มวลราษฎรย่อมต้องการตุลาการรัฐธรรมนูญที่ทรงไว้ซึ่งความเป็นธรรม ปัญหาสำคัญอยู่ที่การตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญนั้น จะใช้วิธีใดจึงจะได้ตุลาการที่ให้ความเป็นธรรม ในการตีความรัฐธรรมนูญได้ รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๙ ให้อำนาจรัฐสภาตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญเพราะสมาชิกพฤฒสภา และสภาผู้แทนเป็นผู้รับเลือกตั้งจากราษฎร แต่รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ นั้น วุฒิสมาชิกได้รับการแต่งตั้ง จึงขอให้วิญญูชนใช้วิจารณญาณตุลาการ ที่ตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้คือใครบ้าง และการตีความของผู้ที่ตั้งขึ้นโดยตำแหน่งการเมือง จะมีอคติเข้าข้างรัฐบาลเพียงใดหรือไม่ ข้าพเจ้าขอเสนอว่าสมควรให้ผู้พิพากษาศาลฎีกาทุกคน ประกอบเป็นที่ประชุมใหญ่แห่งตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งไม่อยู่ใต้อิทธิพลของรัฐบาลมวลราษฎรก็จะได้รับการประกันที่ดีในการตี

ความรัฐธรรมนูญ และเพื่อป้องกันมิให้รัฐบาลละเมิดรัฐธรรมนูญได้.

ภาคผนวก

๑. นิสิตนักศึกษาไทย ในต่างประเทศ หลายคน ได้ถามข้าพเจ้าว่า การแต่งตั้งวุฒิสมาชิกโดยประธานองคมนตรีรับสนองพระบรมราชโองการตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ นั้น ได้มีผลเป็นตัวตนอย่างใดบ้าง ข้าพเจ้าชี้แจงว่าบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ได้ยกเอาวุฒิสมาชิกตามรัฐธรรมนูญฉบับใต้ตุ่มมาเป็นวุฒิสมาชิกตามรัฐธรรมนูญ ๒๔๙๒ นั้นด้วย แต่มีบทบัญญัติเป็นประจำไว้ว่าจำนวนกึ่งหนึ่งของวุฒิสมาชิกจะต้องเปลี่ยนตัวทุก ๓ ปี โดยวิธีจับสลาก ผู้ที่ถูกสลากออกไปอาจได้รับแต่งตั้งใหม่ได้ ดังนั้น เมื่อวันที่ ๑๗ พ.ย. ๒๔๙๓ วุฒิสมาชิกจึงจับสลากออกกึ่งหนึ่งคือ ๕๐ คน ต่อมาในวันที่ ๑๘ พ.ย. ๒๔๙๓ ได้โปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งวุฒิสมาชิกแทนตำแหน่งว่าง ๕๐ คน โดยประธาน องคมนตรี รับสนอง พระบรมราชโองการ ตาม

รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ จำแนกตามฐานันดรศักดิ์ และตามยศดังต่อไปนี้

ก. ตามฐานันดรศักดิ์

หม่อมเจ้า ๖ องค์, หม่อมราชวงศ์ที่ได้บรรดาศักดิ์เป็นหม่อม (ก่อนเป็นพระยา) ๑ คน, พระยา ๑๔ คน, พระ ๑๑ คน, หลวง ๕ คน, ไม่มีบรรดาศักดิ์ ๘ คน

ข. จำแนกตามยศทหารและไม่มียศทหาร

ผู้มียศทหาร ตั้งแต่ชั้นพันตรีขึ้นไปจนถึงพลเอก ๒๑ คน, ไม่มียศทหาร ๒๙ คน

๒. รายชื่อวุฒิสมาชิก ที่ประธานองคมนตรีรับสนองพระบรมราชโองการเมื่อวันที่ ๑๘ พ.ย. ๒๔๙๓ คือ

(๑) พลโท พระยาอภัยสงคราม (๒) พันโท หลวงชัยอัศวรักษ์ (๓) พลตรี หม่อมสนิทวงศ์เสนี (๔) พระยาบริรักษ์เวชชการ (๕) พระยาอัชราชทรงศิริ (๖) พลเอก มังกร พรหมโยธี (๗) พระยาสารอกพงษ์ธรรมพิลาส (๘) คุณหญิงเลขา อภัยวงศ์ (๙) พระยาสุริยานุวงศ์ประวัติ (๑๐) พลตรี พระยาอินทรวิชิต

(๑๑) นายบรรจง ศรีจรูญ (๑๒) พระนิตินัยประสาน (๑๓) หลวงประกอบนิติสาร (๑๔) พระอัพกันตราพาธพิศาล (๑๕) หลวงชลานุสสร (๑๖) นาวาเอก หม่อมเจ้าพรปรีชา กมลาศน์ (๑๗) พันเอก พระรามณรงค์ (๑๘) พระยากฤตราชทรงสวัสดิ์ (๑๙) หม่อมเจ้าสฤษดิ์เดช ชยางกูร (๒๐) หม่อมเจ้าชัชชวิต เกษมสันต์ (๒๑) พระยาอนุมานราชธน (๒๒) พระเพ็ชรคีรี (๒๓) หม่อมเจ้าดิศานุวัติ ดิศกุล (๒๔) พระยาเมธาธิบดี (๒๕) พลตรีพระยาพิไชยสงคราม (๒๖) พระชัยบัญญา (๒๗) หม่อมเจ้าอุปลีสาณ ชุมพล (๒๘) พลตรี หม่อมเจ้าปรีดิเทพย์พงศ์ เทวกุล (๒๙) พลตรี พระอุดมโยธาธิยุติ (๓๐) นาวาเอก หลวงสำรวจวิถีสมุทร (๓๑) พันโท ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม (๓๒) นายจรินทร์ กฤษณะภักดี (๓๓) พลโท พระยาศรีสรราชภักดี (๓๔) พระมนูภาณวิมลศาสตร์ (๓๕) พระตีรณสารวิศวกรรม (๓๖) นาวาเอก พระยาศราภัยพิพัฒน์ (๓๗) พันโท พระอาสาสงคราม (๓๘) พันตรีหลวง

สรสิทธยานุการ (๓๙) พระยาสัจจาภิรมย์ (๔๐) นายจุลินล่ำซำ (๔๑) นาวาโท หลวงชำนิกลการ (๔๒) พลเรือตรีเล็ก สุมิตร (๔๓) พระช่วงเกษตรศิลปการ (๔๔) พระยาประกิตกลศาสตร์ (๔๕) พลตรี บัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา (๔๖) พลตรี น้อม เกตุนุติ (๔๗) พระสุขุมวินิจฉัย (๔๘) พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ (๔๙) พระยาบริหารนิติธรรม (๕๐) นายจุล วัจน์คุปต์

๓. ข้าพเจ้าให้ข้อสังเกตแก่นิสิตนักศึกษาเหล่านั้นไว้อีกว่า

ก. ปัจจุบันนี้เชื้อพระวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปมีจำนวนลดน้อยลง ดังนั้นผู้ที่ลดหลั่นลงไปคือหม่อมราชวงศ์ ซึ่งมีโอกาสดี

ข. ปัจจุบันนี้จำนวนผู้มีบรรดาศักดิ์ลดน้อยลงกว่าก่อนมาก เพราะตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา มิได้ตั้งบรรดาศักดิ์ให้แก่ผู้ใด ส่วนผู้ที่มีอยู่เก่าก็เวนคืนบรรดาศักดิ์หลายคน ต่อมาได้มี พ.ร.บ. เลิกบรรดาศักดิ์ยกเว้นผู้ประสงค์สงวนบรรดาศักดิ์เดิมของตนไว้

รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๙๔๒ ได้เตรียมฟื้นบรรดาศักดิ์ไว้ในมาตรา ๑๒ ที่มีความว่า "พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสสริยาภรณ์" ทั้งนี้ต้องเข้าใจว่า รัฐบาลเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ฉะนั้น รัฐบาลเป็นผู้เสนอให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง แต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ใช้อยู่เพียง ๓ ปีก็ถูกยกเลิก รัฐบาลสมัยนั้นจึงยังไม่ทันกราบบังคมทูล ให้ทรงแต่งตั้งบรรดาศักดิ์ขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตาม มีบางคนและบางพรรคเรียกร้องในสมัยจอมพลสฤษดิ์ และต่อมาจนถึงปัจจุบันที่จะฟื้นบรรดาศักดิ์ขึ้นมาอีก ฉะนั้น ถ้าหากรัฐธรรมนูญฉบับที่กำลังร่างใหม่เจริญรอยตาม รัฐธรรมนูญ ฉบับ ๒๔๙๒ เราก็ มีหวังที่ จะได้ เห็นผู้มีบรรดาศักดิ์รุ่นใหม่ตามจำนวนที่รัฐบาลต้องการ ทำนองเดียวกันกับ ขอ พระราชทาน เครื่องราช อิสสริยาภรณ์ที่เห็นกันอยู่แพร่หลาย

ค. โดยที่รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ ได้ยกยอดเอาวุฒิสมาชิกแห่งรัฐธรรมนูญฉบับใต้ตุ่มมาเป็นวุฒิสมาชิกเริ่ม

แรกของฉบับนั้น จึงมีปัญหาว่า ถ้าหากรัฐธรรมนูญที่กำลังร่างใหม่เจริญรอยตามฉบับ ๒๔๙๒ ไซร้ สมาชิกแห่งสภานิติบัญญัติปัจจุบันจะได้รับการยกยอดทั้งหมดหรือส่วนหนึ่งให้เป็นวุฒิสมาชิกเริ่มแรกของรัฐธรรมนูญใหม่หรือไม่.

ปาฐกถา ของ นายปรีดี พนมยงค์

เรื่อง

จะมีทางได้ประชาธิปไตยโดยวิธีสันติหรือไม่

แสดงในงานประชุมประจำปีของนักเรียนไทย

ในสหพันธรัฐเยอรมัน ๓๐ สิงหาคม ๒๕๑๖

สวัสดีท่านทั้งหลาย

ผมขอขอบคุณท่านนายกกรรมการ ท่านกรรมการ และท่านสมาชิกสมาคมนักเรียนไทยในสหพันธรัฐเยอรมัน ที่ต้อนรับผมกับภรรยาในการเชิญมาร่วมงานประจำปีของสมาคม ขอขอบใจสมาคมนักเรียนไทยในฝรั่งเศสที่ได้มาร่วมต้อนรับด้วย และขอขอบใจทุกท่านจากหลายประเทศที่สละเวลาฟังปาฐกถาและสนทนากับผมในวันนี้

ท่านนายกกรรมการได้แจ้งมายังผมว่า กรรมการและสมาชิกมีความสนใจใคร่ที่จะให้ผมแสดงปาฐกถาใน

หัวข้อว่า "**จะมีทางได้ประชาธิปไตยโดยวิธีสันติหรือไม่**" เรื่องนี้ สืบเนื่องมาจาก เมื่อครั้งประชุมประจำปี ของสมาคมปีกลายนี้ คณะกรรมการขอให้ผมแสดงปาฐกถาในหัวข้อว่า "**การ นำ ประชาธิปไตย แบบ ตะวันตก มาใช้แก่ ประเทศกำลังพัฒนา**" เมื่อจบปาฐกถาแล้วมีหลายท่านได้สนใจถามผมถึงวิธีการที่จะได้ประชาธิปไตย ผมได้สนองตอบเป็นใจความว่าราษฎรใช้วิธีสันติบ้างและไม่สันติบ้าง ทั้งนี้ผมอาศัยปรากฏการณ์ที่ประจักษ์ในประวัติศาสตร์ ซึ่งผมมิได้คิดขึ้นเอง แต่ทว่าเมื่อปีกลายนี้ผมไม่มีเวลาพอที่จะกล่าวถึงตัวอย่างในประวัติศาสตร์ได้ยืดยาว ฉะนั้นจึงขอยกยอดมากล่าวภายใต้หัวข้อปาฐกถาปีนี้

ผมเห็นว่า การจะได้ ประชาธิปไตย โดยวิธีสันติ หรือไม่นั้น ในเบื้องแรกสมควรพิจารณาตัวอย่างอันเป็นข้อเท็จจริงที่ประจักษ์ในประวัติศาสตร์ นับตั้งแต่การได้มาซึ่งระบบประชาธิปไตยของมนุษยชาติเมื่อครั้งปฐมกาล ซึ่งต่อมาได้ถูกชงักลงโดยระบบทาสและระบบศักดินา แล้วต่อมาจึงมีระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตกขึ้น ผมจะหยุดปาฐกถาลง

เพียงการได้ประชาธิปไตยชนิดนี้ เพราะประชาธิปไตยยังมีอีกมากมายหลายชนิด อาทิประชาธิปไตยแบบใหม่หรือแบบใน ค่าย สังคมนิยม, ประชาธิปไตยเพียงด้านการเมือง, ประชาธิปไตยสมบูรณ์ ทั้งด้าน การ เมือง และเศรษฐกิจ และทัศนะประชาธิปไตยสมบูรณ์เป็นหลักนำ ถ้าหากจะกล่าวให้ครบถ้วนถึงวิธีได้ประชาธิปไตยเหล่านี้ก็จะต้องใช้เวลานานมาก

บัดนี้ ผมขอเริ่มวิธีได้ประชาธิปไตยของมนุษยชาติในสมัยปฐมกาลคือเมื่อมีมนุษยชาติขึ้นในโลกนี้เป็นเวลาหลายแสนปีมาแล้วนั้น มนุษยชาติมีความสัมพันธ์กันอยู่ตามระบบประชาธิปไตยปฐมกาล คือสมาชิกในสังคมต่างร่วมมือกันฉันท์พี่น้องในการแสวงหาอาหารและผลิตสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพ ไม่มีผู้ใดหวงกันที่ดินและเครื่องมือการผลิตไว้เป็นของตนโดยเฉพาะคือไม่มีนายทุนไม่มีกรรมกรหรือผู้ไร้สมบัติ ไม่มีความต่างกันระหว่างคนมั่งมีกับคนจน ยุคดั้งเดิมเริ่มแรกนั้นมนุษยสังคมปกครองโดยแม่ซึ่งเป็นหญิง สังคมชนิดนี้คือ " **มาตุสังคม** *"* (Matriachal Society) *ต่อมามีความจำเป็นต้องอาศัยผู้มีกำลังกายแข็งแรง จึงได้เปลี่ยน*

หัวหน้าสังคมจากหญิงมาเป็นชาย สังคมชนิดนี้คือ "**ปิตุสังคม**" (Patriachal Society) (*หญิงทั้งหลายควรจะภูมิใจว่า ในยุคเริ่มแรกแห่งมนุษยชาตินั้นหญิงเป็นผู้นำสังคมก่อนชาย ในภาษาไทยก็ยังมีร่องรอยนี้อยู่เช่นหัวหน้ากองทัพนั้นเราเรียกว่า* "**แม่ทัพ**" *ไม่ใช่* "**พ่อทัพ**" *คำว่า* "**หัวหน้ากอง**" *นั้นในสมัยก่อนเคยเรียกกันว่า* "**แม่กอง**" *แล้วต่อมาก็เรียกว่า* "**นายกอง**" *บ้าง* "**หัวหน้ากอง**" *บ้าง*)

หัวหน้าสังคมในยุคปฐมกาลนั้นจะเป็นหญิงหรือชายก็ตาม หัวหน้าสังคมก็ปกครองสมาชิกในสังคมอย่างแม่พ่อปกครองลูก ระบบสังคมในยุคนั้นจึงมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยปฐมกาล ซึ่งเหมาะสมแก่สภาพเครื่องมือในการแสวงหาและผลิตวัตถุมาเป็นของกินของใช้ ในการดำรงชีพคือเครื่องมือหินและโลหะอย่างหยาบ

มนุษยชาติได้ประชาธิปไตยปฐมกาลโดยวิธีสันติคือวิธี "Evolution" ซึ่งผมเรียกเป็นภาษาไทยว่า "**วิวัฒน์**" ซึ่งต้องใช้เวลาหลายล้านปี ถ้าคนเพียงเวลาที่ "Anthropoid ape" หรือที่ผมเรียกเป็นภาษาไทยว่า "**กระบี่**" อัน

เป็นสัตว์ที่มีอวัยวะพัฒนาสูงกว่าลิงทั้งหลายนั้นก็ต้องใช้เวลาหลายแสนปีที่อวัยวะของกระบี่เปลี่ยนแปลงทีละนิด ๆ จึงมีอวัยวะครบถ้วนเป็นมนุษยชาติ การวิวัฒน์อวัยวะของกระบี่นั้นเนื่องจากความอุตสาหะของกระบี่ที่พยายามหาอาหารเพื่อดำรงชีพให้มากและดีขึ้นกว่าลิงและสัตว์ทั้งหลายอื่น ในการนั้นกระบี่ก็ต้องออกแรงงานทางกาย และพยายามใช้มือของตนให้มีสมรรถภาพยิ่งขึ้น อวัยวะรวมทั้งมือของกระบี่ก็ค่อย ๆ วิวัฒน์ทีละนิด ๆ ใน ระหว่าง เวลา หลายแสนปี จึงสามารถเอาหินมาทำเป็นเครื่องมือ ในการผลิตวัตถุสิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีพได้ กระบี่จึงหมดสภาพเป็นสัตว์เดรัจฉานคือวิวัฒน์เป็นมนุษยชาติ ความแตกต่างกันในขั้นพื้นฐานคือสัตวชาติแม้จะพัฒนาสูงสุดเป็นกระบี่ แต่ก็ยังไม่สามารถทำเครื่องมือผลิตได้ ส่วนมนุษยชาติสามารถทำและใช้เครื่องมือการผลิตได้ หรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่ามนุษยชาติคือสัตว์ที่สามารถทำเครื่องมือการผลิตได้ จากรากฐานนั้นความคิด ของมนุษยชาติ ก็เกิดขึ้น และพัฒนาไปตามลำดับว่ามนุษยชาติจะควรสัมพันธ์กันอยู่ในสังคมโดยวิธีใดจึงจะสอด

คล้องกับพลังการผลิตคือเครื่องมือ กับคนที่สามารถทำและใช้เครื่องมือนั้น เพื่อสังคมจะได้ผลผลิตมากและดีที่สุดตามสภาพของพลังการผลิตนั้น ความคิดดังกล่าวนี้จึงเป็นทัศนะสังคมที่เป็นหลักนำในการดำเนินชีวิตทางสังคม ซึ่งก็วิวัฒน์ไปตามการวิวัฒน์ของพลังการผลิตในยุคต่อ ๆ มา

ต่อมา มนุษย์ ได้ พัฒนา เครื่องมือหิน และ โลหะ ให้ประณีตขึ้น สามารถใช้เครื่องมือนั้นทำการเพาะปลูก สามารถจับสัตว์เช่นวัวควายม้ามาใช้เป็นพาหนะ และเป็นแรง ในการเพาะปลูกและลากจูง มนุษย์จึงทำการผลิตปัจจัยในการดำรงชีพได้มากขึ้น หัวหน้าสังคมซึ่งเป็นผู้มีอำนาจก็ใช้อำนาจหวงกันที่ดินในบริเวณที่สังคมของตนตั้งอยู่นั้นเป็นของ ๆ ตนโดยเฉพาะ ส่วนสมาชิกในสังคมก็ถูกถือว่าเป็นทรัพย์สินของหัวหน้าสังคม ซึ่งมีอำนาจใช้คนในสังคม ให้ทำงานอย่างสัตว์พาหนะ ในสมัยโน้นสังคมน้อย ๆ ที่กระจายกันอยู่นั้นมีการต่อสู้ทางอาวุธเพื่อล่ามนุษย์ต่างสังคมเอามาใช้งานอย่างสัตว์พาหนะ ดังนั้นสังคมประชาธิปไตยแบบปฐมกาลจึงเปลี่ยนเป็นสังคมทาส เราจะเห็นได้ว่ามนุษยชาติในยุคนั้น

ได้ระบบทาส โดยวิธีที่ผู้มีเครื่องมือการผลิตใช้กำลังอาวุธบังคับจึงไม่ใช่วิธีสันติ แต่หัวหน้าสังคมซึ่งมีอำนาจใช้กำลังอาวุธนั้นเสียเอง การกระทำของเขาแม้ผิดกฎอันเป็นจริยธรรมของมนุษยชาติแต่ไม่ผิดกฎหมาย

มนุษย์ได้ปรับปรุงเครื่องมือการผลิตให้มีสมรรถภาพยิ่ง ๆ ขึ้น ครั้นแล้วก็มีเครื่องมือหัตถกรรมสามารถผลิตสิ่งของได้หลายอย่างหลายชนิด อีกทั้งได้ขยายการเพาะปลูกในที่ดินกว้างขวางยิ่งขึ้น การที่จะใช้ทาสอยู่แต่ในครัวเรือนก็ไม่อาจที่จะทำการผลิตในที่ดินกว้างใหญ่ของหัวหน้าสังคมได้ผล ฉะนั้น หัวหน้าสังคมซึ่งถือว่าเป็นเจ้าของที่ดินในสังคม จึงต้องผ่อนผัน โดยวิธีสันติ เพื่อเห็นแก่ประโยชน์ของตนเอง ให้ทาสมีเสรีภาพยิ่งขึ้นโดยให้ทาสบางส่วนอยู่ประจำเป็นเอกเทศในที่นาซึ่งอยู่ห่างจากบ้านของนายทาส ทาสส่วนนี้มีลักษณะเปลี่ยนจากเดิมคือ เป็นข้าไพร่ที่ทำการเพาะปลูก ในที่ดิน โดยตนเอง ต้องส่งผลผลิต ส่วนใหญ่ เป็นบรรณาการให้แก่หัวหน้าสังคม หรือคำโบราณของไทยว่า "**ส่งส่วย**" ซึ่งต่อ ๆ มาได้เปลี่ยนเป็นการส่งเงินแทน

ผลิตผลให้แก่หัวหน้าสังคม ซึ่งถือว่าเป็นเจ้าของที่ดินทั่วทั้งหลายในเขตแคว้นนั้น ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ใน สังคม จึง เปลี่ยน มา เป็นระบบที่เรียกเป็น ภาษา เยอรมัน "Feudalsystem" ภาษาฝรั่งเศสว่า "Système féodal อังกฤษ "Feudal System" ซึ่งมีผู้แปลเป็นภาษาไทยว่า "**ระบบศักดินา**" คือฝ่ายหนึ่งเป็นเจ้าศักดินาซึ่งมีอันดับลดหลั่นกันตามขนาดและความสำคัญของเขตแคว้น เช่นในดินแดนเยอรมันมี Freiherr, Graf, Prinz, Furst, Herzog ซึ่งบางเขตแคว้นเป็นรัฐเอกราช ส่วนบางเขตแคว้นก็ขึ้นต่อ Konig และ Kaiser ที่เป็นยอดสูงสุดของเจ้าศักดินา ในดินแดนฝรั่งเศสมี Baron, Vicomte, Marquis, Duc, Prince, Roi, Empereur ในดินแดนอังกฤษมี Baron, Viscount, Earl, Marquess, Duc, Prince, King (ครั้งหนึ่ง Queen และ King อังกฤษ เป็น Empress และ Emperor ของ India ด้วย) ในดินแดนอินเดียได้แก่ราชา, มหาราชา, ฯลฯ

ส่วนราษฎรในสังคมศักดินานั้นมีฐานะเป็น "Serf" หรือ "**ข้าศักดินา**" ตรงกับภาษาไทยว่า "**ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน**"

เครื่องมือหัตถกรรมก็ได้พัฒนาต่อ ๆ มา ครั้นแล้วในปลายศตวรรษที่ ๑๘ ได้มีผู้คิดทำเครื่องมือจักรกลที่ใช้กำลัง ไอน้ำ แทน แรงงาน สัตว์ พาหนะ และ แทน เครื่องมือหัตถกรรม ซึ่งนับว่าเป็นการเริ่มต้นแห่ง "Industrial revolution" หรือ "**การอภิวัฒน์อุตสาหกรรม**" ความจำเป็นจึงเกิดขึ้นว่าคนที่จะใช้เครื่องจักรกลสมัยใหม่นั้นได้จำต้องเป็นคนที่มีความรู้ในทางวิศวกรรมพอสมควร ถ้าหากใช้ข้าไพร่ศักดินา ที่รู้แต่การ ใช้เครื่องมือหัตถกรรม อย่างเก่าแล้ว เครื่องจักรกลสมัยใหม่นั้นก็พังทลายหรือดำเนินไปอย่างไม่ได้ผล และเมื่อต้องใช้คนงานที่มีความรู้ทางวิศวกรรมแล้วก็จะใช้กันอย่างกดขี่เหมือนใช้ข้าไพร่ศักดินาไม่ได้ คือจำต้องให้คนงานสมัยใหม่มีเสรีภาพหลุดพ้น จากการเป็นข้าไพร่ศักดินา จึงจะมีกำลังใจในการใช้เครื่องจักรกลสมัยใหม่นั้น ให้มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดทวีผล ในการผลิต

ดังนั้นนายทุนสมัยใหม่หรือเจ้าสมบัติผู้เป็นเจ้าของเครื่องมือจักรกลสมัยใหม่รวมทั้งผู้ก้าวหน้าสมัยนั้น จึงได้ร่วมกันเรียกร้องที่จะให้เจ้าศักดินาในยุโรปตะวันตกเปลี่ยนระบบศักดินาเดิม มาเป็นระบบที่ให้คนงานและพลเมืองมีเสรีภาพ มีความเสมอภาค มีความเป็นภราดรภาพยิ่งขึ้น เพราะถ้าขืนใช้วิธีใช้ข้าไพร่แก้วิธีการผลิตโดยเครื่องจักรกลสมัยใหม่แล้ว การผลิตเพื่อความต้องการชีวปัจจัยของพลเมืองก็จะไม่ได้ผลและจะนำไปสู่ความอัตคัดขาดแคลน ระบบที่จะต้องเปลี่ยนใหม่นั้นคือระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตก

ปัญหามีว่า คนตะวันตกได้ประชาธิปไตยโดยวิธีสันติหรือไม่ ในระยะแรก ๆ คนตะวันตกเรียกร้องทางสันติ ส่วนเจ้าศักดินาได้มีปฏิกิริยาต่อคำเรียกร้องนั้นต่าง ๆ กัน

ในประเทศแห่งคนเชื้อสายแองโกล – แซกซอน คือในดินแดนอังกฤษและในอเมริกาเหนือนั้น พวกศักดินาในดินแดนอังกฤษที่เคยถูกราษฎรภายในประเทศของตนเองต่อสู้เพื่อเสรีภาพมาแล้วหลายครั้ง จึงได้สติว่าถ้าขืนดื้อรั้น

ไม่ผ่อนผันให้ราษฎรภายในประเทศของตนได้ระบบประชาธิปไตยโดยสันติแล้ว ความขัดแย้งก็จะเกิดมีขึ้นอย่างรุนแรงกับพลังใหม่สมัยนั้นที่กำลังก้าวหน้า **ดังนั้นเพื่อประโยชน์แห่งสมบัติและฐานะของตนเองที่จะคงอยู่ต่อไป จึงได้ผ่อนผันให้ราษฎรในประเทศอังกฤษมีระบบประชาธิปไตย และอาศัยระบบนั้นพัฒนาสมบัติศักดินาให้เป็นทุนสมัยใหม่ร่วมกับนายทุนสมัยใหม่**

ส่วนคนอังกฤษและคนผิวขาวจำนวนหนึ่งที่อยู่ในดินแดนอเมริกาเหนือส่วนใหญ่นั้น พวกศักดินาอังกฤษไม่ยอมให้ระบบประชาธิปไตยคือยังดื้อรั้นปกครองอย่างอาณานิคม แม้คนผิวขาวในอาณานิคมนั้นจะพยายามเรียกร้องประชาธิปไตยโดยสันติ แต่พวกศักดินาอังกฤษก็ไม่ยอม คนผิวขาวอเมริกันภายใต้การนำของ ยอร์ช วอชิงตัน จึงจำต้องใช้วิธี ต่อสู้ทางอาวุธ เป็นสงครามภายในจนได้ชัยชนะแล้วเป็นสหรัฐเอกราช สถาปนาประชาธิปไตยแบบตะวันตกขึ้น สหรัฐอเมริกาก็ได้ดำเนินตามหลักการประชาธิปไตยตามแนวทางซื่อสัตย์ต่ออุดมคติของวอชิงตันมาเป็นเวลากว่า

๑๐๐ ปี ครั้นแล้วภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็ได้เปลี่ยนออกห่างจากอุดมคติเดิมยิ่งขึ้นแล้วก็มีผู้ยกย่องว่าเป็นหัวหน้าค่ายเสรีประชาธิปไตย *แต่เราก็เห็นได้ว่าหัวหน้าค่ายเสรีประชาธิปไตยทุกวันนี้ กลายเป็นผู้สนับสนุนหลายประเทศที่ยังคงมีระบบศักดินาและระบบเผด็จการให้ดำรงคงอยู่ โดยทุ่มเทวัสดุเงินทองจำนวนหลายแสนล้านดอลลาร์และชีวิตคนอเมริกันหลายล้านคน*

ประเทศฝรั่งเศสในปลายศตวรรษที่ ๑๘ สมัยเมื่อมีเครื่องจักรกลไอน้ำใช้แพร่หลายเป็นเครื่องมือการผลิตสมัยใหม่แล้ว แม้นายทุนหรือเจ้าสมบัติผู้เป็นเจ้าของวิสาหกิจสมัยใหม่รวมทั้งผู้ก้าวหน้าสมัยนั้นเรียกร้องโดยสันติให้เจ้าศักดินาเปลี่ยนระบบศักดินามาเป็นระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตก แต่พวกเจ้าศักดินาก็ดื้อรั้นรักษาระบบเดิมของตนไว้ ซึ่งเป็นการขัดแย้งกับความสัมพันธ์ใหม่ในวิธีผลิตด้วยเครื่องจักรสมัยใหม่ วิกฤตการในทางเศรษฐกิจจึงเกิดขึ้น ผู้คนอดอยากกันมากถึงกับพากันเดินขบวนไปยังพระราชวังแวร์ซาย ครั้นแล้วก็ได้ทำลายคุกบาสติลย์ เมื่อวันที่ ๑๔

กรกฎาคม ค.ศ. ๑๗๘๙ อันเป็นสัญญลักษณ์เริ่มต้นแห่งการอภิวัฒน์ใหญ่ฝรั่งเศสในปีนั้นแล้วสถาปนาระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตกขึ้น แม้ในระยะ ๔๐ ปีต่อมาในฝรั่งเศสได้มีการต่อสู้ระหว่างพวกนิยมระบบเก่ากับระบบใหม่หลายครั้ง แต่ระบบประชาธิปไตยตะวันตกก็มีพื้นฐานอยู่ การพัฒนาในทางอุตสาหกรรมและการผลิตของฝรั่งเศสเมื่อก่อนการอภิวัฒน์ในดินแดนเยอรมัน ค.ศ. ๑๘๔๘ นั้น ได้ก้าวหน้ามากกว่าในดินแดนเยอรมัน

ส่วนรัฐต่าง ๆ ในดินแดนเยอรมันก่อน ค.ศ. ๑๘๔๘ นั้น แม้จะได้มีเครื่องจักรกลไอน้ำเพื่อใช้ในการผลิต และดินแดนเยอรมันอันอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และนายทุนเยอรมันสมัยใหม่ครั้งนั้นรวมทั้งผู้ก้าวหน้า ได้เรียกร้องโดยสันติให้เจ้าศักดินาในเขตแคว้นใหญ่น้อยเปลี่ยนระบบศักดินามาเป็นระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตก แต่พวกเจ้าศักดินาเยอรมันก็ดื้อรั้นอยู่อีก ความอัตคัดขาดแคลนมีอยู่ทั่วไป คนเยอรมันจำนวนไม่น้อยต้องอพยพไปเป็นกรรมกรทำงานในประเทศตะวันตกที่มีระบบประชาธิปไตย

แบบตะวันตกแล้ว อาทิในอังกฤษ, ฝรั่งเศส, เบลเยี่ยม แล้วก่อหวอดเป็นสันนิบาตกรรมกรเยอรมันขึ้น สมัยนั้นผู้ใดคัดค้านระบบปกครอง ก็ถูกพวกศักดินาตั้งชื่อให้ว่าเป็น "**คอมมิวนิสต์**" เช่น เฟรดเดอริค เองเกลส์ ลูกเศรษฐีเจ้าของอุตสาหกรรมทอผ้าขนาดใหญ่ ชาวเมืองบาร์เมน "BARMEN" (ปัจจุบันนี้รวมอยู่ใน "WUPPERTAL") ได้เขียนจดหมายใน ค.ศ. ๑๘๔๔ – ๑๘๔๕ ถึงมาร์กซ์ ขณะที่ทั้งสองยังไม่เป็นคอมมิวนิสต์ว่า สารวัตรตำรวจ, นักดนตรี, นักวาดภาพการ์ตูน, ขุนนาง, ผู้ให้กู้เงิน, เจ้าของร้านค้า ฯลฯ ก็เรียกตัวเองว่าคอมมิวนิสต์ตามที่เจ้าศักดินากับลูกสมุนตั้งชื่อนั้นให้แก่ผู้ที่คัดค้านหรือไม่พอใจระบบศักดินาเผด็จการ ผู้ตั้งชื่อนั้นให้ก็ดี ผู้ที่รับเอาชื่อนั้นมาเรียกตัวเองก็ดี ต่างฝ่ายต่างไม่รู้ว่าคอมมิวนิสต์คืออะไร เองเกลส์ก็เป็นถึงลูกเศรษฐี ส่วนมาร์กซ์ก็เป็นลูกทนายความมีรายได้มากและเพิ่งจบปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยเบอร์ลิน (เดิมเรียนที่บอนน์) และแต่งวิทยานิพนธ์เรื่อง "**ปรัชญากรีกแห่งสำนักอีปิคูรัส**" (EPICURUS) อันเป็นสำนัก

ที่สอนว่าความสุขแห่งชีวิตอันเป็นจุดหมายปลายทางนั้นจะต้องดำเนินไปภายใต้ศีลธรรม, ความอดกลั้น, ศักดิ์ศรี, และการพัฒนาทางวัฒนธรรม มาร์กซ์เป็นสานุศิษย์ปีกซ้ายของศาสตราจารย์ "**ฮีเกลส์**" ซึ่งสมัยนั้นถือกันว่าเป็นปรัชญาแบบฉบับของเยอรมัน มาร์กซ์มิใช่มีเมียเป็นสามัญชน หากได้แต่งงานกับสตรีแห่งตระกูลเจ้าศักดินาชื่อ "**เจนนี่ ฟอน เวสต์ฟาเลน**" มาร์กซ์กับเมียต้องการต่อสู้เพื่อระบบสังคมที่ดีกว่าระบบศักดินา จึงถูกกล่าวหาจากพวกศักดินาว่าเป็นคอมมิวนิสต์แล้วเนรเทศไปอยู่นอกประเทศ ฝ่ายสันนิบาตกรรมกรเยอรมันในเบลเยี่ยม, ในอังกฤษ และในฝรั่งเศสนั้นก็ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์อยู่แล้ว ทั้ง ๆ ที่พวกเขาก็ไม่รู้ว่าคอมมิวนิสต์คืออะไร แต่เมื่อถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ก็เป็นกัน ดังนั้นพวกเขาจึงขอร้องให้มาร์กซ์กับเองเกลส์ช่วยค้นคว้าทฤษฎีสังคมที่เขาจะถือเป็นหลักนำการปฏิบัติ ครั้นแล้วมาร์กซ์กับเองเกลส์ก็ได้ร่างแถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ ค.ศ. ๑๘๔๗ ขึ้น ซึ่งสันนิบาตกรรมกรเยอรมันถือเป็นหลักนำแล้วแพร่หลายเข้า

มาในดินแดนเยอรมัน นี่ก็เป็นตัวอย่างแห่งการพูดพล่อย ๆ ของพวกศักดินาเยอรมันที่เที่ยวหาว่าคนที่ไม่พอใจระบบตนเป็นคอมมิวนิสต์ ตนก็รับผลเองคือได้คอมมวนิสต์ขึ้นมาจริง ๆ ครั้นแล้วคอมมิวนิสต์เยอรมันสมัยนั้นก็จับอาวุธทำการต่อสู้ระบบศักดินาที่เมืองโคโลญ ใน ค.ศ. ๑๘๔๘ ขบวนคอมมิวนิสต์เยอรมันพ่ายแพ้ แต่พวกก้าวหน้าที่ต้องการให้เยอรมันเปลี่ยนระบบศักดินามาเป็นระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตก ได้ทำการต่อสู้ทั้งทางสันติและไม่สันติอันเป็นผลให้เจ้าศักดินาในดินแดนเยอรมันยอมผ่อนผันให้มีรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยแบบตะวันตก

จากตัวอย่างแห่งการพูดพล่อย ๆ ของพวกศักดินาเยอรมันที่หาว่าคนที่ไม่พอใจระบบนั้นเป็นคอมมิวนิสต์ไปเสียทั้งหมด ก็เท่ากับเป็นการเพิ่มกำลังคนให้คอมมิวนิสต์โดยคอมมิวนิสต์อยู่เฉยๆ ก็ได้มา ในรุสเซียสมัยพระเจ้าซาร์ก็เพิ่มกำลังให้คอมมิวนิสต์โดยวิธีพล่อย ๆ เช่นนั้น ในประเทศจีนสมัยโกวะมิ่นตั๋งก็พูดพล่อย ๆ หาว่าคนไม่พอใจระบบนั้นเป็นคอมมิวนิสต์ ทำให้ผู้ถูกกล่าวหากลายเป็นผู้เห็นใจคอมมิวนิสต์ไป

เมื่อเจ้าศักดินาในดินแดนเยอรมันยอมผ่อนผันให้มีระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตกขึ้น แม้จะยังไม่สมบูรณ์ แต่ก็ช่วยให้ประเทศและแคว้นต่าง ๆ ในดินแดนเยอรมันได้พัฒนาก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมและการผลิตชีวปัจจัย และเป็นพลังให้เยอรมันชนะฝรั่งเศสใน ค.ศ. ๑๘๗๐ เมื่อได้สถาปนาจักรภพเยอรมันขึ้นใน ค.ศ. ๑๘๗๑ แล้วระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตกในเยอรมันกลับเสื่อมลง โดยไคเซอร์และผู้นิยมได้ผันแปรให้ท่านเป็นราชาธิบดีออกนอกเหนือรัฐธรรมนูญยิ่งขึ้น และนำความหายนะมาสู่เยอรมันในการทำสงครามโลกครั้งที่ ๑ ซึ่งเยอรมันเป็นฝ่ายแพ้ คนเยอรมันอัตคัดขัดสนกันมาก ท่านที่เป็นนักศึกษาในเยอรมันย่อมรู้อยู่แล้วว่าภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ ได้มีอภิวัฒน์รุนแรงในเยอรมันเพียงใด ครั้นแล้วมวลราษฎรเยอรมันก็ได้ทำการต่อสู้ได้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยแบบตะวันตกที่เรียกว่า "**รัฐธรรมนูญฉบับไวมาร์**" ประเทศเยอรมันกำลังดำเนินก้าวหน้าไปตามระบบประชาธิปไตยนั้น ก็เกิดมีระบบนาซีซึ่งนำเยอรมันสู่สงครามโลกครั้งที่ ๒ ทำให้

เยอรมันพ่ายแพ้เสียหายยับเยิน เสร็จสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้ว มวลราษฎรในดินแดนเยอรมันตะวันตกได้รวมกันเป็นพลังเรียกร้องระบบประชาธิปไตยซึ่งสัมพันธมิตรผู้ยึดครองจำต้องยินยอมให้มวลราษฎรเยอรมันตะวันตก สถาปนาดินแดนของตนเป็นสหพันธรัฐมีระบบประชาธิปไตยแบบยุโรปตะวันตก สหพันธรัฐนี้ก็พัฒนาก้าวหน้าในการอุตสาหกรรมและการผลิต การเศรษฐกิจและการเงินของเยอรมันเข้มแข็งมั่นคงตามที่เราเห็นกันอยู่ ต่างกันมากกับสมัยภายใต้ระบบเผด็จการนาซีที่คนเยอรมันอัตคัดมาก

ส่วนประเทศอื่น ๆ ในยุโรปตะวันตกนั้น พลังใหม่ที่ก้าวหน้าได้ต่อสู้กับพลังศักดินาเก่าโดยใช้วิธีสันติบ้าง ไม่สันติบ้างเพื่อจะได้ระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตก พวกเจ้าศักดินาในประเทศเหล่านั้นก็ดื้อรั้นเหนียวรั้งอยู่ตลอดมาในระยะเวลาหลายสิบปีนับตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ ๑๘ แต่ในที่สุดเมื่อเห็นว่าถ้าขืนดื้อรั้นอยู่ต่อไป ระบบศักดินาของตนก็จะถูกโค่นล้มอย่างถอนราก ฉะนั้นเพื่อรักษาส่วนที่ควรรักษาระบบเดิมไว้ได้บ้าง จึงได้ผ่อนผันให้มวลราษฎรใน

ประเทศของตนได้ระบบประชาธิปไตยตามคำเรียกร้องโดยวิธีสันติของมวลราษฎร

ส่วนรุสเซียในสมัยพระเจ้าซาร์นั้น แม้ระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตกเกิดมีขึ้นในยุโรปตะวันตกเป็นเวลากว่า ๑๐๐ ปีก็ตาม แต่พระองค์กับพวกสนับสนุนก็ยังหลงเข้าใจว่าราษฎรรุสเซียส่วนมากนั้นโง่เขลา ยังไม่พร้อมที่จะได้การปกครองประชาธิปไตยแม้เพียงขนาดแบบตะวันตก ราษฎรรุสเซียก็ถูกกดขี่ขูดรีดอย่างหนักตามระบบศักดินา ซึ่งได้รับความอัตคัดขัดสนอย่างแสนสาหัส ส่วนพระเจ้าซาร์และเจ้าศักดินาทั้งหลายได้เสวยสุขเกษมสำราญ ซึ่งในสมัยนั้นถือว่าราชสำนักนั้นหรูหราและฟุ่มเฟือยที่สุด ในระบบศักดินาด้วยกัน แม้ว่าราษฎรรุสเซียส่วนมากยังจะโง่เขลายังไม่เข้าใจเรื่องระบบประชาธิปไตยตะวันตก **แต่ตามธรรมชาตินั้นมนุษย์ต้องการปลดเปลื้องความทุกข์ยาก ซึ่งแม้จะเป็นพลังที่เงียบอยู่แต่ก็เป็นพลังที่คอยรับการปลดเปลื้องความทุกข์ยากซึ่งเมื่อขบวนใดปลุกระดมขึ้นก็เป็นพลังมหาศาลที่เอาการเอางานจริงจังได้แทนที่จะเงียบอยู่ ดังนั้นจึงได**

มีพวกก้าวหน้าในรุสเซียได้มองเห็นพลังสำคัญของราษฎรนี้ที่จะได้สนับสนุนให้เปลี่ยนระบบศักดินารุสเซียมาเป็นระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตกขึ้นก่อน ส่วนวิธีที่จะได้ประชาธิปไตยนั้น ในระยะแรก ๆ มีหลายขบวนการที่คิดใช้วิธีต่าง ๆ กัน บางขบวนการคิดใช้วิธีเรียกร้องอย่างสันติ บางขบวนการคิดใช้กำลังอาวุธ พระสังฆราชองค์หนึ่งแห่งกรุงเซนต์ปีเตอร์สเบอร์ก (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นเปโตรกราด, ปัจจุบันเป็นเลนินกราด) เห็นว่าถึงเวลาแล้วที่พระเจ้าซาร์จะต้องพระราชทานรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ท่านสังฆราชองค์นั้นเห็นว่าต้องใช้วิธีสันติ ท่านจึงป่าวร้องทายกทายิกาให้รวมกำลังกันเดินขบวนไปยังพระราชวังเพื่อทูลเกล้าถวายฎีกาขอพระราชทานรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย แต่เมื่อขบวนราษฎรไปถึงหน้าพระราชวังก็ถูกทหารรักษาพระองค์ใช้อาวุธยิงกราดมายังราษฎรซึ่งล้มตายบาดเจ็บไปตาม ๆ กัน ผลจากการที่ไม่พระราชทานรัฐธรรมนูญโดยวิธีสันติ จึงทำให้ขบวนก้าวหน้าส่วนข้างมากที่เรียกเป็นภาษารุสเซียว่า "**บอลเชวิค**" แห่งพรรคสังคมประชาธิปไตยใช้วิธีต่อสู้

อย่างไม่สันติจึงถูกปราบหลายครั้ง ส่วนพวกก้าวหน้าฝ่ายนายทุนก็พยายามต่อสู้อย่างสันติ พระเจ้าซาร์ก็ยังดื้อรั้นไม่ยอมให้ประชาธิปไตยแบบตะวันตก จนกระทั่งปลายสงครามโลกครั้งที่ ๑ ราษฎรรุสเซียได้รับความอัตคัดขาดแคลนยิ่งขึ้น ฝ่ายก้าวหน้าของนายทุนทนดูอยู่ต่อไปไม่ได้จึงร่วมกับบอลเชวิค ใช้กำลังบังคับให้พระเจ้าซาร์สละราชสมบัติให้พระอนุชา สถาปนาประชาธิปไตยแบบยุโรปตะวันตกขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๑๗ พระอนุชาเห็นท่าไม่ดีก็สละราชสมบัติอีก ครั้นแล้วรัฐบาลซึ่งประกอบด้วย พวก ตัว แทน นาย ทุน ก็ได้ จัด ตั้ง รัฐบาล ชั่ว คราว ขึ้น รัฐบาลชั่วคราวก็ไม่สามารถแก้ความขัดสน การอัตคัดขนมปังของราษฎรรุสเซียได้ ต่อมาอีกเพียง ๖ เดือน ฝ่ายบอลเชวิคจึงนำราษฎรลุกขึ้นจับอาวุธ ล้มรัฐบาล ชั่วคราวในเดือนตุลาคม (ประติทินเก่ารุสเซีย) ค.ศ. ๑๙๑๗ แล้วประกาศสถาปนาระบบสังคมนิยมแบบมาร์กซิสต์ขึ้น การดื้อรั้นของพระเจ้าซาร์เข้าลักษณะ คำพังเพย โบราณของไทยว่า **"เสียน้อยเสียยาก เสียมากเสียง่าย"**

แม้ประเทศ ในยุโรป ตะวันตก บางประเทศจะผ่อนผันโดยสันติให้ราษฎรภายในประเทศ ของตนได้ประชาธิปไตยแบบตะวันตกก็ดี แต่ไม่ยอมให้ระบบนั้นแก่อาณานิคมหรือเมืองขึ้น ดังนั้น ราษฎรในทวีปอเมริกา อาฟริกาและอาเซียที่เป็นอาณานิคมของประเทศในยุโรปตะวันตกจึงต้องต่อสู้ โดยวิธีไม่สันติเพื่อได้เอกราช และสถาปนาระบบประชาธิปไตยตะวันตกขึ้นหลายแห่ง ถ้าท่านศึกษาในเรื่องนี้คงทราบอยู่แล้ว และจะเห็นได้ว่าสหรัฐอเมริกาซึ่งมีผู้ยกย่องว่าเป็นหัวหน้าค่ายเสรีประชาธิปไตยนั้นก็ใช้วิธีทำสงครามภายในต่อสู้จักรวรรดินิยมอังกฤษ

ส่วนอินเดียนั้น ได้เอกราช จาก อังกฤษ และ เอาเยี่ยงประชาธิปไตย ตะวันตกมา สถาปนา นั้น นอกจากมีขบวนการอื่น ๆ ที่ต่อสู้จักรวรรดินิยมอังกฤษอย่างไม่สันติแล้ว ก็มีขบวนการภายใต้มหาตมคันธีที่ใช้วิธี "**ดื้อแพ่ง**" โดยไม่ใช้กำลังอาวุธคือการไม่ยอมร่วมมือในองค์การรัฐ ห้างร้านวิสาหกิจของอังกฤษ ไม่ยอมใช้สิ่งของที่อังกฤษทำขาย ท่านคันธีถูกจับเข้าคุกหลายครั้งซึ่งท่านก็ยอมเสียสละ แม้วิธีของท่านไม่ทำให้เศรษฐกิจบั่นทอนมาก แต่เมื่อเสร็จ

สงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้ว รัฐบาลพรรคกรรมกรของอังกฤษเห็นว่าการที่ฝ่ายตนจะดื้อรั้นอยู่ต่อไปก็จะทำให้ขบวนการที่ใช้ความรุนแรงคือขบวนการคอมมิวนิสต์อินเดียที่จะก่อสงครามกลางเมืองอันจะทำให้ วิสาหกิจ นายทุน ของอังกฤษเสียหายหนัก ฉะนั้น เพื่อรักษาระบบนายทุนของอังกฤษในอินเดียไว้ รัฐบาลอังกฤษจึงผ่อนผันโดยวิธีสันติให้อินเดียได้รับเอกราชและ สถาปนา ระบบ ประชาธิปไตยแบบตะวันตกขึ้น

จากอุทาหรณ์ ในประวัติศาสตร์ ที่ผมกล่าวมาข้างต้นจึงเห็นได้ว่าในยุโรปนั้นระบบประชาธิปไตย โดยสันติเป็นไปได้โดยเงื่อนไข ๒ ประการ คือ ประการที่ ๑ เงื่อนไขฝ่ายราษฎรที่ตกทุกข์ได้ยากพร้อมที่จะ รับการเปลี่ยนทุกข์ โดยระบบ ประชาธิปไตย แบบตะวันตก และมี กองหน้าเป็นขบวนนำ มีทัศนะประชาธิปไตยยึดถือเป็นหลักนำการปฏิบัติของตน เพราะถ้าเพียงแต่คิด ๆ ว่าอยากได้ระบบประชาธิปไตยแต่ยึดถือ ทัศนะ ล้าหลัง ที่ไม่ใช่ ประชาธิปไตยการปฏิบัติ ในขั้น สุดท้าย ของ ตน ก็จะ วกไปสู่ ความ ไม่เป็นประชาธิปไตย ประการที่ ๒ เงื่อน ไข ฝ่าย ผู้ กุม อำนาจ

เศรษฐกิจ และการเมือง และผู้กุม อำนาจ ทาง จิตใจ ของมวลราษฎรว่าจะ พร้อม เสียสละ ผลประโยชน์ ของตน ให้แก่มวลราษฎรได้มีระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตกหรือไม่เพื่อให้ระบบนั้นสมานกับพลังการ ผลิตที่พัฒนาขึ้น เพื่อเปลื้องทุกข์ของมวลราษฎร

เงื่อนไขประการที่ ๒ นี้สำหรับผู้กุมอำนาจที่นับถือธรรมของพระพุทธองค์อย่างแท้จริงโดยไม่ถือแต่เปลือกนอกเพียงให้ขึ้นชื่อว่านับถือพุทธศาสนาแล้ว ก็มีทางที่จะให้เกิดประชาธิปไตยโดยวิธีสันติได้ พระพุทธองค์ได้ทรงบำเพ็ญเป็นตัวอย่างมาแล้วในการที่พระองค์ได้ตรัสรู้สัมโพธิญาณ มองเห็น ความ ทุกข์ยาก ของมนุษย์ จึงได้ สละ ความสุขสำราญของพระองค์เข้าทรงบรรพชาเทศนาสั่งสอนให้มนุษย์ปกครองกันโดยสามัคคีธรรมและทรงปกครองคณะสงฆ์ของพระองค์ให้เป็นตัวอย่างแก่ระบบประชาธิปไตย ผู้ที่เคยอุปสมบทหรือเคยศึกษาพระธรรมวินัยย่อมรู้ว่า ตามวินัยของสงฆ์ที่ปกครองกันในวัด "**ตามฉบับแท้**" ของพระพุทธองค์ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือวินัยมุข ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า

กรมพระยา วชิรญาณวโรรสได้ ทรง นิพนธ์ไว้ นั้น เป็นระบบประชาธิปไตยเพรียบพร้อมด้วยสามัคคีธรรมโดยแท้ หากในสมัยต่อๆมามีผู้ละเมิดคำสอนของพระองค์ ในสมัยพุทธกาลนั้น พระองค์ ได้เทศนา โปรด พระราชบิดา ซึ่ง เป็นพระมหากษัตริย์และโปรดกษัตริย์ใหญ่น้อยให้ตั้งอยู่ในศีล สมาธิ ปัญญา และได้ทรงพระราชทาน พระพุทโธวาท แก่บรรดากษัตริย์ในชมพูทวีปให้ตั้งอยู่ใน "**ทศพิธราชธรรม**" คือ ธรรม ๑๐ ประการของราชาธิบดี ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสได้ทรงนำมาวิสัชนาถวายพระบาทสมเด็จ พระปรมินทร มหาจุฬาลงกรณ์ เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ร.ศ. ๑๑๒ (ค.ศ. ๑๘๙๓)

เมื่อ พระพุทธ ศาสนา เข้ามา สู่ สยาม แล้ว ได้มีพระมหากษัตริย์หลายพระองค์ได้ถือเคร่งครัดในทศพิธราชธรรม และ ปก ครอง สยาม ตาม คติ ประ ชา ธิปไตย โดยขจัดอิทธิพลไสยศาสตร์แห่งคติพราหมณ์ อาทิพ่อขุนรามคำแหงแห่ง กรุงสุโขทัย ก็ได้ทรง บำเพ็ญ เป็น ตัวอย่างที่รับฟังอาณาเดือดร้อนของราษฎร ผู้ใดทุกข์ก็ทูลเกล้าถวาย[illegible]

พระองค์ได้ทรงช่วยแก้ไขทำให้ชาวไทยได้รับความผาสุกสม ดั่งที่ทรงจารึกไว้ในหลักศิลาว่า "**ในน้ำมีปลาในนามีข้าว**"

ต่อมา ในสมัยที่ กรุงศรี อยุธยา เป็น ราชธานี นั้น ก็มีพระมหากษัตริย์ หลาย พระองค์ ได้เจริญ รอยตาม พ่อขุนรามคำแหง **แต่อิทธิพลไสยศาสตร์ได้แทรกเข้ามาจึงทำให้บางพระองค์สนับสนุนวิธีนั้นของลัทธิพราหมณ์ อันเป็นลัทธิที่ขัดแย้งต่อคติประชาธิปไตยทางพุทธศาสนา** ผลก็คือในระหว่างเวลา ๔๑๗ ปี แห่งสมัยอยุธยานั้นท่านที่เคยอ่าน พระราชพงศาวดาร ก็รู้ แล้วว่า ได้มีการเปลี่ยนพระ-ราชวงศ์หลายพระราชวงศ์ และภายในพระราชวงศ์ก็มีการต่อสู้แย่งราชสมบัติระหว่างกัน หมอแมกฟาร์แลนด์ได้สรุปไว้ในหนังสือปทานุกรมของเขาว่า สมัยอยุธยามีพระมหากษัตริย์ถึง ๓๔ พระองค์ ถัวเฉลี่ยองค์ละ ๑๒.๓ ปีเท่านั้น

ในสมัย กรุงรัตนโกสินทร์ แห่ง พระราชวงศ์จักรีนั้น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ ซึ่งเป็นรัชกาลที่ ๕ ได้ทรงสละพระราชอำนาจหลายประการของพระองค์ เพื่อเปิกทางสู่ประชาธิปไตยแบบตะวันตก โดยวิธี "Evolu-

tion" หรือ "**วิวัฒน์**" อย่างสันติ อาทิ ได้ทรงแก้ไขระบบทาสต่อจากที่กษัตริย์สมัยอยุธยาได้แก้ไขไว้บ้างในการให้ทาสได้มีมนุษยภาพมากขึ้น โดยวิธีสันติทีละขั้น ๆ ครั้นแล้วใน ค.ศ. ๑๙๐๕ ก็ได้ทรงประกาศยกเลิกระบบทาสทั้งระบบ พระองค์ได้ทรงเริ่มปรับปรุงระบบสังคมและประเพณีโบราณที่ล้าสมัยหลายอย่าง ผมได้เคยกล่าวไว้ว่า การที่จะมีระบบประชาธิปไตยได้นั้นขบวนการนำก็จะต้องมีทัศนะประชาธิปไตยเป็นหลักนำการปฏิบัติ และช่วยให้มวลราษฎรมีทัศนะเช่นนั้นดุจกัน ในเรื่องนี้รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงเริ่มให้ราษฎรของพระองค์เลิกความเชื่อถือไสยศาสตร์และมีความเชื่อถือที่ไม่ใช่วิทยาศาสตร์เป็นขั้นๆ ไป อาทิมีความปรากฏในพระราชหัตถเลขาถึงเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ มกุฎราชกุมารซึ่งต่อมาเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๖ คือในกาลหนึ่งมกุฎราชกุมารเสด็จประทับที่พระปฐม ทรงเห็นแสงรัศมีแผ่มาจากองค์พระปฐมเจดีย์ (องค์เดิม) มกุฎราชกุมารเห็นเป็นสิ่งมหัศจรรย์ จึงทำบุญสมโภชแล้วนำความกราบบังคมทูลรัชกาลที่ ๕ จึงพระราชทานพระราชหัตถเลขาตอบอธิบาย

ว่าปรากฏการณ์นั้นได้ปรากฏใน เจดีย์หลายแห่ง แต่ก็เป็นในฤดูฝนซึ่งน้ำฝนอาจจะชะมายังปูนขาวที่ประกอบเจดีย์นั้น มีอีกกรณีหนึ่งคือเมื่อครั้ง เจ้าพระยาสุรศักดิมนตรี สมัยเป็นเจ้าหมื่นไวยวรนารถได้รับแต่งตั้งเป็นแม่ทัพไปปราบฮ่อที่รุกรานหลวงพระบางสมัยขึ้นอยู่กับสยาม ท่านเจ้าหมื่นได้ไปเฝ้ารัชกาลที่ ๕ ที่วังบางปะอิน แล้วเอาผ้าเช็ดหน้าขาวของตนปูขึ้นขอพระราชทานให้พระองค์ประทับพระบาทบนผ้าเช็ดหน้านั้น ทูลว่า จะนำ ติดตัว ไป ใน กองทัพ เพื่อ ความ สวัสดี มี ชัย รัชกาลที่ ๕ ก็ทรง อนุโลม ตาม ความ ประสงค์ แต่ รับสั่ง ว่าต่อไป พระองค์ จะใช้ วิธี ใหม่ แทน วิธี ของ เจ้าหมื่น นั้น คือพระองค์จะเอาเส้นผมของพระองค์ (ซึ่งตามราชาศัพท์เรียกว่าเส้นพระเจ้า) มาบรรจุในยอดธงประจำกองทหารให้ถือว่าพระองค์ได้เสด็จไปกับกองทหาร ทั้งนี้เป็นการเลิกวิธีไสยศาสตร์อย่างหนึ่ง ยังมีประเพณีโบราณที่ล้าสมัยบางอย่างที่พระองค์ยกเลิก อาทิเมื่อได้เป็นพระมหากษัตริย์แล้วได้โปรดเกล้า ฯ ให้ ข้าราชการ เลิกวิธี หมอบคลานกราบในการเข้าเฝ้าโดยให้ใช้วิธียืนถวายคำนับ ข้าราชการไทยสมัย

นั้น และสมัยต่อมาก็รู้กันอยู่ทั่วไป ฝรั่งหลายคนก็เขียนบันทึกไว้เชิดชูพระเกียรติคุณ ดังนั้นรัชกาลที่ ๕ จึงทรงวางเบิกทางการมีระบบประชาธิปไตย แบบตะวันตก โดยทาง "EVOLUTION" หรือวิวัฒน์

การ บำ เพ็ญ พระ องค์ ของ รัชกาลที่ ๕ จึง ต่าง กับพระเจ้าซาร์นิโกลาสที่ ๒ ที่ได้ทรงฟื้น ไสยศาสตร์ที่ พระเจ้าซาร์องค์ก่อน ๆ ได้สละไปบ้างแล้ว ผู้ที่ศึกษาประวัติศาสตร์ในระยะเวลาเพียง ๕๐ ปีเศษ ย่อมรู้กรณี ราสปูตินผู้เป็นจอมแห่งไสยศาสตร์ที่มีอิทธิพลเหนือ พระเจ้าซาร์ และ พระราชินีซึ่งราษฎรรุสเซีย และเจ้านาย และขุนนางก็ไม่พอใจพระองค์ไสยศาสตร์ไม่อาจป้องกันราชวงศ์ "โรมานอฟ" ของพระเจ้าซาร์ ให้พ้น จาก ความ ต้องการ ระบบ ใหม่ที่ สามารถแก้ไขความทุกข์ยากของราษฎร

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ รัชกาลที่ ๗ แห่งพระราชจักรีวงศ์นั้น ผมได้เขียนไว้ในหนังสือชื่อว่า "**บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎรและระบบประชาธิปไตย**" ขอให้ท่านหาเวลาว่างอ่านดูว่าการที่คณะ

ราษฎรได้ใช้กำลังทำการยึดอำนาจรัฐเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น ก็เพื่อขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ ถ้าจะพิจารณาแล้วก็มีการกระทำ ๒ ตอน คือตอนที่คณะราษฎรยึดอำนาจในกรุงเทพ ฯ นั้นเป็นการกระทำที่ใช้อาวุธ ส่วนการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการกระทำโดยสันติ ซึ่งพระองค์ก็โปรดพระราชทานให้โดยสันติ

มีผู้โฆษณาว่าคณะราษฎรไม่เคารพพระมหากษัตริย์ ผมจึงขอให้ท่านทั้งหลายศึกษาปรากฏการณ์ที่ประจักษ์ในประวัติศาสตร์เพียงชั่วเวลา ๔๑ ปีมาแล้วนี้ ท่านก็จะเห็นว่าคณะราษฎรที่ยึดอำนาจรัฐได้เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น ถ้าไม่ต้องการระบบกษัตริย์แล้วก็มีอำนาจอยู่ในมือประกาศระบบสาธารณรัฐได้ แต่คณะราษฎรยังเคารพในระบบกษัตริย์จึงได้ขอพระราชทานให้พระปกเกล้า ฯ ทรงดำรงเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้ระบบรัฐธรรมนูญต่อไป ต่อมาในสมัย ๒๔๗๗ พระปกเกล้า ฯ สละราชสมบัติ ถ้าหากคณะราษฎรไม่เคารพในระบบกษัตริย์แล้วก็มีอำนาจอยู่ในมือที่จะประกาศระบบสาธารณรัฐได้ แต่คณะราษฎร

ก็ได้คัดเลือกเจ้านายพระองค์หนึ่งในพระราชวงศ์จักรี คือ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล เสนอสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบในข้อเสนอของรัฐบาลคณะราษฎรอัญเชิญพระองค์เจ้าองค์นั้นเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลกาลที่ ๘ รายละเอียดปรากฏในหลักฐานที่ผมกล่าวไว้ในหนังสือที่พิมพ์ขึ้นเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๑๕ และหลักฐานอื่น ๆ ที่ท่านต้องการสัจจะอาจค้นดูได้ ต่อมาเมื่อพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๘ สวรรคตในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ ซึ่งขณะนั้นรัฐบาลประชาธิปไตยได้มีเสียงอย่างมากทั้งในพฤฒสภา (วุฒิสภา) และสภาผู้แทนซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา ถ้าหากรัฐบาลขณะนั้นไม่เคารพระบบกษัตริย์ ก็อาจประกาศระบบสาธารณรัฐได้ แต่รัฐบาลขณะนั้นได้เสนอรัฐสภาให้ความเห็นชอบอัญเชิญเจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชเป็นพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยฉบับ ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๙

บางคนโฆษณาอ้างเหตุพระปกเกล้า ฯ สละราชสมบัติว่าคณะราษฎรไม่เคารพระบบกษัตริย์ แต่ผมได้กล่าว

แล้วข้างบนนี้ ซึ่งท่านจะเห็นได้ว่าคณะราษฎรปรารถนาระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เมื่อพระองค์ท่านสละราชสมบัติก็อัญเชิญเจ้านายในพระราชจักรีวงศ์ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ต่อไป เรื่องนี้ผมได้เขียนไว้ในในหนังสือเล่มที่อ้างข้างบนนี้ ผมขอคัดความตอนหนึ่งมาอ่านให้ท่านฟังดังต่อไปนี้

"การสละราชสมบัติของพระปกเกล้า ฯ นั้น พระองค์ได้ทรงชี้แจงไว้ในเอกสารสละราชสมบัติแล้วว่า พระองค์ไม่ทรงเห็นด้วยกับรัฐบาลสมัยนั้น อย่างไรบ้าง รัฐบาลได้พยายามที่จะกราบบังคมทูลชี้แจงข้อข้องพระทัยของพระองค์ จึงได้แต่งตั้งเจ้าพระยาศรีธรรมาธิเบศร์ รัฐมนตรีในรัฐบาลนั้น ซึ่งเคยเป็นเสนาบดีของพระองค์มาก่อน ให้เป็นตัวแทนรัฐบาลไปกราบบังคมทูล แต่พระองค์ก็ได้ตัดสินพระทัยสละราชสมบัติ

มีผู้วิจารณ์ว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ ไม่ควรสละราชสมบัติเพราะพระองค์ไม่ต้องรับผิดชอบอย่างใดในการลงพระปรมาภิไธยตามที่รัฐบาลเสนอมา ข้า-

พเจ้าตอบผู้วิจารณ์ว่ารัฐบาลสมัยนั้นก็เสียดายเป็นอย่างยิ่ง ที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ ทรงสละพระราชสมบัติ แต่ถ้าคิดทางด้านพระองค์แล้ว เราก็ควรเคารพสักการะพระองค์ท่านที่มีพระราชประสงค์รักษาศักดิ์ศรีแห่งราชขัตติยะไว้ คือเมื่อทรงเห็นว่ารัฐบาลสมัยนั้นทำการไม่ต้องด้วยพระราชประสงค์ พระองค์ก็ทรงสละความสุขสำราญส่วนพระองค์ในการสละราชสมบัติ ยิ่งกว่าจะต้องลงพระปรมาภิไธยในเรื่องที่ขัดต่อความบริสุทธิ์ใจของพระองค์ ดังนี้ปวงชนชาวไทยต้องเคารพสักการะ และเทอดพระเกียรติ ศักดิ์ศรีอันสูงยิ่งของพระองค์ไว้ชั่วกาลนาน"

ผมได้ยกอุทาหรณ์ในประวัติศาสตร์เกี่ยวกับหัวข้อที่ท่านต้องการทราบ มาแสดงเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว จึงขอยุติปาฐกถาไว้เพียงนี้

ข้อสังเกต ของ นายปรีดี พนมยงค์

เกี่ยวกับ

เอกภาพของชาติกับประชาธิปไตย

ตามที่คณะผู้จัดงานชุมนุมประจำปี ๒๕๑๕ ของชาวธรรมศาสตร์ในสหราชอาณาจักร ได้ขอให้ข้าพเจ้าเขียนบทความลงในหนังสือที่ระลึกนั้น ข้าพเจ้าจึงขอรวบรวมข้อสังเกตเกี่ยวกับเอกภาพของชาติกับประชาธิปไตย ซึ่งนักศึกษาในต่างประเทศบางคนได้เคยถามมา ข้าพเจ้าหวังว่าผู้อ่านที่อยู่ในสหราชอาณาจักรที่ทราบข่าวเป็นประจำเกี่ยวกับเรื่องนี้คงจะได้ช่วยกันสังเกตต่อไป

๑. ปัจจุบันนี้มีข่าวเป็นประจำ เกี่ยวกับการต่อสู้ระหว่างราษฎรฝ่ายถือศาสนาคริสต์นิกายคาธอลิค กับฝ่ายถือนิกายโปเทสทันท์ในไอร์แลนด์เหนือ และในปี ค.ศ. ๑๙๖๙

ก็มีข่าวแพร่ไปเกือบทั่วโลกถึงการที่ชาวเวลส์ส่วนหนึ่งพยายามต่อต้านการสถาปนาเจ้าฟ้าชารลส์เป็นเจ้าแห่งเวลส์

ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าไอร์แลนด์เหนือซึ่งเคยร่วมกับไอร์แลนด์ใต้ (EIRE) เอกราชนั้น ได้ร่วมอยู่ในสหราชอาณาจักร ซึ่งมีพระราชาธิบดีเป็นประมุขมาเป็นเวลาประมาณ ๘๐๐ ปี แล้วก็ยังมีบุคคลส่วนหนึ่งรักปิตุภูมิท้องที่ (Local Patriotism) มีความรักศาสนานิกายของตนโดยเฉพาะ แคว้นเวลส์ก็อยู่ภายใต้ราชบัลลังก์อังกฤษกว่า ๔๐๐ ปี ซึ่งมีมงกุฎราชกุมารแห่งราชวงศ์อังกฤษดำรงพระอิสริยยศเป็นเจ้าแห่งเวลส์ แต่ชาวเวลส์ส่วนหนึ่งก็ยังมีความรักปิตุภูมิท้องที่ของตน ซึ่งไม่ยอมรับนับถือเจ้าแห่งเวลส์เป็นสัญญลักษณ์แห่งเอกภาพของชาติ

คานาดาซึ่งเป็นชาติในเครือจักรภพอังกฤษ ได้ยอมรับนับถือพระราชาธิบดี (หรือพระราชินีนาถ) อังกฤษเป็นสัญญลักษณ์แห่งเอกภาพของชาติ ซึ่งประกอบด้วยคนเชื้อชาติอังกฤษและฝรั่งเศส ภาษาฝรั่งเศสซึ่งเป็นภาษาของชนส่วนน้อยในคานาดาเป็นภาษาทางราชการ เคียงคู่กันไปกับ

ภาษาอังกฤษของชนส่วนข้างมาก เมื่อพระเจ้ายอร์ชที่ ๖ และต่อมาพระนางเจ้าเอลิซาเบธที่ ๒ ได้เสด็จไปคานาดา ทรงทำพิธีเปิดรัฐสภานั้น ทั้งสองพระองค์มีพระราชดำรัสเป็นภาษาฝรั่งเศส แม้กระนั้นก็ดี มีข่าวแพร่ออกมาว่า บางครั้งพลเมืองเชื้อชาติฝรั่งเศสจำนวนไม่น้อยในคานาดา ทำการแสดงกำลังดิ้นรนที่จะแยกตนจากสหภาพ

ชาวนอร์เวย์ซึ่งมีภาษาในตระกูลแสกนดิเนเวียนเดียวกับสวีเดน จะมีผิดเพี้ยนกันบ้างก็ไม่มากนัก เปรียบเหมือนภาษาไทยกับภาษาลาว นอร์เวย์เคยรวมเป็นชาติเดียวกันกับสวีเดนเมื่อก่อน ค.ศ. ๑๙๐๕ โดยมีพระราชาธิบดีแห่งราชวงศ์ Bernadotte เป็นสัญญลักษณ์แห่งความสามัคคีของชาติ ชาวนอร์เวย์ก็นับถือพระราชาธิบดีแห่งราชวงศ์นี้เป็นอย่างมาก เมื่อครั้งที่ข้าพเจ้าศึกษาอยู่ในประเทศฝรั่งเศส (๑๙๒๐–๑๙๒๗) นั้น มีชาวนอร์เวย์ที่เคยอยู่ในขบวนการต่อสู้เพื่อแยกตนจากสวีเดนเมื่อ ค.ศ. ๑๙๐๕ เล่าว่า ขณะต่อสู้อยู่นั้น เขาได้ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีราชวงศ์ Bernadotte เพราะพวกเขานับถือราชวงศ์นี้ ซึ่งแม้กษัตริย์

องค์แรกเป็นคนฝรั่งเศสพระนาม Jean Bernadotte เคยเป็นจอมพลของนโปเลียนที่ ๑ แต่ต่อมาพระเจ้าชาลส์ที่ ๑๓ แห่งสวีเดนได้ทรงรับเป็นราชโอรสบุญธรรมแล้วได้สืบสันตติวงศ์เมื่อ ค.ศ. ๑๘๑๘ กษัตริย์ทุกพระองค์แห่งราชวงศ์นี้ได้ให้ความเป็นธรรมแก่พศกนิกรนอร์เวย์และสวีเดนเป็นอย่างดีที่สุด แต่รัฐบาลสวีเดนในสมัยนั้นไม่ปฏิบัติให้เป็นที่พอใจของชาวนอร์เวย์ พวกเขาจึงต่อสู้เพื่อปลีกตนออกมาตั้งเป็นชาติเอกราชต่างหาก และสภาผู้แทนของชาวนอร์เวย์ก็ได้มีมติอัญเชิญเจ้าแห่งราชวงศ์ Bernadotte องค์หนึ่งขึ้นครองราชสมบัติเป็นพระราชาธิบดีของนอร์เวย์ แต่เจ้าแห่งราชวงศ์นั้นได้ทรงปฏิเสธ ชาวนอร์เวย์จึงมีประชามติอัญเชิญเจ้าคาร์ลแห่งเดนมาร์ค ขึ้นครองราชในพระปรมาภิไธย "**พระเจ้าฮากอนที่ ๗**" ทั้งนี้ แสดงว่าการที่นอร์เวย์แยกจากสวีเดนนั้นมิใช่เพราะไม่เคารพพระราชวงศ์ Bernadotte แต่เป็นเพราะรัฐบาลสวีเดนในสมัยนั้น ไม่ปฏิบัติให้เป็นที่พอใจของชาวนอร์เวย์ พระราชาธิบดีสวีเดนจึงไม่อาจทรงช่วยเอกภาพได้

เบลเยี่ยมซึ่งประกอบไปด้วยพลเมืองเชื้อชาติเฟลมิง (พูดภาษาเฟลมิช คล้าย ๆ ภาษาดัทช์) ประมาณ ๕๕.๗ เปอร์เซ็นต์ของพลเมืองทั้งหมด เชื้อชาติวาลลูน (พูดภาษาฝรั่งเศส แต่มีคำเฉพาะบ้าง) ประมาณ ๓๒.๔ เปอร์เซนต์ของพลเมืองทั้งหมด เชื้อชาติเยอรมัน ประมาณ .๐๖ เปอร์เซนต์ของพลเมืองทั้งหมด พูดได้ทั้งภาษาเฟลมิชและภาษาฝรั่งเศสประมาณ ๑๑.๓ เปอร์เซนต์ ของพลเมืองทั้งหมด เมื่อก่อน ค.ศ. ๑๘๓๐ เบลเยี่ยมอยู่ในอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ ซึ่งมีพระราชาธิบดีแห่งราชวงศ์ Orange – Nassau เป็นประมุขซึ่งได้ทรงให้ความเป็นธรรมแก่พศกนิกรทุกเชื้อชาติของพระองค์ แต่ใน ค.ศ. ๑๘๓๐ คนเชื้อชาติต่าง ๆ ในเบลเยี่ยมดังกล่าวข้างบน ก็ทำการอภิวัฒน์แยกตนออกจากเนเธอร์แลนด์ แล้วสมัชชาแห่งชาติมีมติเลือกเจ้าชายเลโอโปลด์แห่งราชวงศ์ Saxe-Cobourg (ราชวงศ์หนึ่งในประเทศเยอรมัน) ขึ้นเป็นพระราชาธิบดีและมีเจ้าในราชวงศ์นี้สืบสันตติวงศ์ต่อมาจนทุกวันนี้ ส่วนเอกภาพของชาติในเบลเยี่ยมระหว่างคนเชื้อชาติต่าง ๆ นั้นมีวิธีการหลายอย่างที่น่าศึกษา

การรักปิตุภูมิท้องที่มิได้หมดไปง่าย ๆ และยิ่งประกอบด้วยท้องที่นั้นมีศาสนาต่างกัน หรือศาสนาเดียวกันแต่นิกายต่างกันกับพลเมืองส่วนข้างมาก ของชาติที่รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว การรักปิตุภูมิท้องที่ก็ยิ่งลึกซึ้ง

๒. ขอให้เราพิจารณากลุ่มขนาดใหญ่ซึ่งมีสภาพในองค์การสหประชาชาติ ก็จะพบว่าแต่ละชาติประกอบขึ้นด้วยการรวมชนหลายเชื้อชาติเข้าเป็นชาติเดียวกัน บางเชื้อชาติที่เข้ารวมอยู่เป็นเวลาช้านานหลายสิบหรือหลายร้อยศตวรรษแล้วก็หมดร่องรอยแสดงเชื้อชาติที่แสดงเชื้อชาติเฉพาะของตน บางเชื้อชาติที่เข้ารวมอยู่ไม่นานก็ยังมีร่องรอยแห่งเชื้อชาติของตนอยู่มากบ้างน้อยบ้างตามกาละ เช่นสำเนียงพูดแปร่งจากชนส่วนข้างมาก และยังมีภาษาท้องที่ของตน เช่นชาวแคว้นเวลส์ในสหราชอาณาจักรและในท้องที่ของประเทศไทยซึ่งคนสัญชาติไทยในท้องที่นั้น ๆ พูดไทยไม่ได้ หรือบางคนพูดไทยได้ แต่แปร่งมากจนคนไทยภาคกลางเข้าใจยาก หรือเรียนหนังสือไทยพูดไทยได้แล้ว

พูดไทยกับข้าราชการหรือคนไทยในท้องที่อื่น ส่วนภายในคนท้องที่เดียวกันก็ชอบพูดภาษาท้องที่หรือสำเนียงตามท้องที่ของตน อันแสดงถึงริ้วรอยแห่งความแตกต่างในเชื้อชาติหรือเชื้อท้องที่โดยเฉพาะ

ยิ่งกว่านั้น บางแคว้นบางเขตภายในชาติยังแสดงสัญญลักษณ์ว่ามีเจ้าของตนโดยเฉพาะแม้เป็นเพียงในนาม เช่น จ้าวแห่งแคว้นเวลส์ดังกล่าวแล้ว และแม้คนเวลส์โดยทั่วไปจะพูดภาษาอังกฤษ ส่วนในประเทศไทยนั้น เจ้าผู้ครองนครและราชาแห่งรัฐต่าง ๆ ยังมีอยู่ภายหลังอภิวัฒน์ พ.ศ. ๒๔๗๕ เช่น เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ถึงแก่พิราลัยประมาณ ๖ ปีภายหลังอภิวัฒน์นั้น เจ้าผู้ครองลำพูนถึงแก่พิราลัยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง พระยาพิพิธ ราชาแห่งยะหริ่งและพระยาภูผา ราชาแห่งระแงะ สิ้นชีพราว ๆ ปลายสงครามโลกครั้งที่สอง หรือภายหลังนั้นไม่นาน พระเจ้ามหาพรหมสุรธาดาซึ่งทรงศักดิ์เป็นพระเจ้าน่านนั้น พิราลัยราว ๆ พ.ศ. ๒๔๗๔ ราชาแห่งสายบุรีสิ้นชีพราว ๆ พ.ศ. ๒๔๗๓

ขอให้เราลองค้นคว้าถึงเหตุที่ชนเชื้อชาติต่าง ๆ และ

กลุ่มชนที่มีลักษณะเป็นชาติเล็กน้อยอยู่ก่อนแล้วเข้ารวมกับชาติที่ใหญ่กว่าเป็นชาติเดียวกันนั้นเพราะเหตุใด แล้วจึงจะพิจารณาปัญหาการรักษาเอกภาพของชาติไว้ให้ได้

ในตอนปลายระบบปฐมสหการนั้นได้เริ่มระบบทาสโดยผู้ที่เป็นหัวหน้าของสังคมหนึ่งไปคร่าเอาคนของอีกสังคมหนึ่งมาใช้งานอย่างสัตว์พาหนะ สังคมที่มีชัยมากก็มีทาสมากเป็นกำลังใช้รบกับสังคมที่อ่อนแอกว่า สังคมนั้นก็ขยายใหญ่โตขึ้นทุกที ครั้นต่อมาเมื่อสังคมทาสได้พัฒนาไปเป็นสังคมศักดินาหรือสังคมส่วย ซึ่งหัวหน้าสังคมได้รับยกย่องเป็นเจ้าใหญ่มีอิทธิพลมากขึ้นทุกทีนั้นก็ยิ่งถือว่าที่ดินและสรรพสิ่งทั้งหลายรวมทั้งคนและสัตว์เป็นทรัพย์สินของตนดังปรากฏในกฎหมาย "**ตราสามดวง**" ตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาว่า "**ที่ดินทั้งหลายในแคว้นกรุงศรีอยุธยาเป็นของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยพระบรมเดชานุภาพ**" ส่วนทาสนั้นถือว่าเป็นทรัพย์ชนิดหนึ่ง ในจำพวกทรัพย์ที่ที่เรียกว่า "**วิญญาณกทรัพย์**" การรวมชาติเล็กน้อยเข้ากับชาติที่มีกำลังมากกว่านั้นเป็นไปโดยวิธีที่ชาติที่มีกำลังมากกว่าทำการโจมตีรบพุ่งเอามาเป็นวิธีสำคัญ รองลงไปใช้วิธี

คุกคามให้ชาติที่เล็กกว่าเกรงขามยอมมาเป็นเมืองขึ้นส่งส่วยหรือบรรณาการเป็นคราว ๆ ในยุโรปยังมีวิธีการเอาแคว้นที่อยู่ใต้อำนาจของชาติใหญ่กว่านั้นเป็นสินเดิม หรือเป็นของขวัญให้แก่คู่บ่าวสาวที่สมรสกัน วิธีรวมชาติต่าง ๆ เข้าเป็นชาติหนึ่งชาติเดียวกันเช่นวิธีระบอบศักดินานั้น ราษฎรของชาติที่ถูกรวมกับชาติใหญ่ไม่มีเสียงเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วย คือสุดแท้แต่หัวหน้าของตน

ดังนั้นในความรู้สึกของราษฎรจึงยังมีการรักปิตุภูมิท้องที่อยู่มากบ้างน้อยบ้าง ตามความช้านาน แห่งการรวมเป็นเอกภาพเดียวกันกับชาติที่มีอำนาจเหนือ

๓. เมื่อกลุ่มต่าง ๆ ภายในชาติหนึ่ง ๆ ยังมีจิตสำนึกรักปิตุภูมิท้องที่ของแต่ละกลุ่มชนอยู่ ซึ่งอาจเบาบางเพราะกาลล่วงเลยมาหลายสิบหลายร้อยศตวรรษ และอาจเหนียวแน่นถ้าการรวมกันกับชาติอื่นเพียงไม่กี่ชั่วคน และเหนียวแน่นยิ่งขึ้นถ้าท้องที่นั้น ๆ มีภาษาพูดของตนโดยเฉพาะต่างกับภาษาของชนชาติส่วนข้างมาก และถ้ามีทั้งภาษาและศาสนาที่แตกต่างกับชนส่วนข้างมากของชาติก็ยิ่งเหนียวแน่น

มาก ซึ่งถ้าเราจะติดตามข่าวการต่อสู้ภายในชาติหนึ่ง ๆ ในโลกนี้ก็จะพบว่ามีหลายชาติที่ประสบปัญหาการรักษาความเป็นเอกภาพของชาติ

ในประเทศไทยเรานั้น ข่าวสารทางราชการที่เปิดเผยแล้วซึ่งหนังสือพิมพ์บางฉบับได้นำลงเกี่ยวกับการต่อสู้ทางอาวุธในประเทศไทยนั้น ซึ่งมีทั้งฝ่ายที่ไม่ปรากฏว่าต้องการแยกดินแดนไทยออกเป็นอีกรัฐหนึ่ง เช่นเมื่อประมาณไม่กี่เดือนมานี้ ทางราชการแถลงใจความว่ามีคนไทยเชื้อชาติมลายูเป็นลูกชายของตวนกูโมหะยิดดินที่สืบเชื้อสายจากราชาแห่งปัตตานีได้เป็นหัวหน้าทำการต่อสู้เพื่อแยกดินแดนส่วนหนึ่งทางปักษ์ใต้ ตั้งขึ้นเป็นรัฐอิสระหรือรวมเป็นสหพันธรัฐกับรัฐต่าง ๆ แห่งมลายาตะวันออก ถ้าเราถอยหลังไปพิจารณาข่าวภายหลังรัฐประหารในประเทศไทยในปี ค.ศ. ๑๙๔๗ ก็เคยมีคดีที่รัฐบาลสมัยนั้นได้จับกุมอดีตผู้แทนราษฎรชาวอิสานหลายคนมาฟ้องศาลฐานกบฏแยกดินแดน ศาลพิจารณาแล้วไม่มีมูลความจริงจึงตัดสินยกฟ้อง แต่ถ้าถอยหลังไปอ่านประวัติศาสตร์รัชกาลที่ ๓ ซึ่งเป็นเวลา

๑๕๐ ปีมานี้ก็จะทราบว่า เจ้าอนุแห่งเวียงจันทร์ซึ่งสืบสายจากพระราชาธิบดีแห่งกรุงศรีสตนาคณหุต ได้ทำการยึดดินแดนอิสานเพื่อเอาไปรวมกับดินแดนลาว ฟื้นอาณาจักรศรีสตนาคณหุตขึ้นมาอีก

ในรัชกาลที่ ๕ มีกรณี "**ผีบุญบ้า**" ในภาคอิสาน กรณีเงี้ยวในภาคพายัพ กรณีราชาแห่งปัตตานีชื่ออับดุลกาเดซึ่งถูกย้ายไปกักตัวอยู่พิษณุโลก แต่เมื่อได้โปรดเกล้าให้กลับปัตตานีแล้วก็คิดแยกดินแดนอีก ในสมัยรัชกาลที่ ๖ จึงส่งทหารรักษาวังจากนครศรีธรรมราชไปปราบ แต่อับดุลกาเดหนีไปลี้ภัยในกลันตันแล้วต่อมาได้ตาย ณ ที่นั้น ส่วนทายาท ชื่อ ตวนกู โมหะยิดดินนั้น ภายหลังอภิวัฒน์ พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้เข้ามากรุงเทพ ฯ แสดงความจำนงขออยู่ร่วมในสยามต่อไป เพราะเห็นว่าสยามมีระบบรัฐธรรมนูญเป็นที่พอใจแล้ว แต่ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็ได้เล็ดลอดเดินทางไปถึงอินเดียของอังกฤษ เสรีไทยคนหนึ่งได้เล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า ที่กรุงเดลฮีมีชาวอังกฤษกลุ่มหนึ่งเลี้ยงเป็นเกียรติแก่ตวนกูผู้นี้ และดื่มให้พรว่า

"Long Live the King of Pattni" ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อสยามได้กลับมามีประชาธิปไตยสมบูรณ์อีก ตวนกูผู้นี้ก็แสดงภักดีต่อสยาม แต่ภายหลังรัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๙๐ เกิดกรณีครูศาสนาอิสลามปัตตานีบางคนถูกตำรวจจับแล้วหายตัวไป โดยมีผู้รู้เห็นว่าถูกเอาตัวไปถ่วงทะเลตาย ตวนกูผู้นี้เลยไม่ยอมกลับมาเมืองไทยโดยตั้งถิ่นฐานถาวรอยู่ในกลันตัน

แม้ว่ารัฐบาลของตวนกูอับดุลราห์มันและอับดุลราซักแห่งมาเลเซียจะได้แถลงว่า ไม่ต้องการเอาดินแดนไทยที่มีชนเชื้อชาติมลายูเป็นส่วนมากไปรวมกับมาเลเซีย ซึ่งข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านทั้งสองมีเจตนาบริสุทธิ์เช่นนั้น แต่มีข้อที่น่าสังเกตสำหรับทายาทแห่งอดีตราชาบางคนได้ไปอาศัยอยู่ในรัฐตะวันออกแห่งมาเลเซีย บางคนอยู่อย่างสงบแต่บางคนเคลื่อนไหว โดยมีผู้ให้ความเห็นว่าสุลต่านหรือราชาแห่งรัฐต่าง ๆ ที่เคยรวมอยู่กับไทยในอดีต เช่น เคดาห์ (ไทรบุรี) ปลิศ กลันตัน ตรังกานู นั้น ได้รับเลือกเป็นพระราชาธิบดีหรือรองพระราชาธิบดีองค์ละ ๕ ปีมาแล้วตามระบบปกครองของสหพันธรัฐมาเลเซีย

สมัยที่วิทยุกรมประชาสัมพันธ์ไทย โต้ตอบกับวิทยุพนมเปญอย่างรุนแรงเรื่องเขตแดนนั้น วิทยุพนมเปญเคยอ้างว่าเขมรปัจจุบัน ก็เป็นทายาทของขอมที่เขาเรียกตัวเองว่า "**ขะแมร์**" และอ้างว่ามีคนเขมรอยู่ในไทยบริเวณติดต่อกับกัมพูชาที่พูดได้แต่ภาษาเขมรหรือพูดภาษาเขมรและไทยประมาณ ๒ ล้าน ๕ แสนคน เขาได้เรียกร้องให้คนเชื้อชาติเขมรนับถือกษัตริย์เขมร

เรื่องต่าง ๆ ข้างบนนี้เราต้องสังเกตไว้เพื่อหาทางที่ถูกต้องป้องกันมิให้เรื่องขยายตัวไป เพื่อรักษาความเป็นเอกภาพของชาติไว้

๔. ขอให้เราศึกษาวิธีการต่าง ๆ ที่ประเทศต่าง ๆ รักษาเอกภาพไว้คือ

๔.๑ วิธีอังกฤษ สวีเดน เนเธอร์แลนด์ ดังที่ได้ยกเป็นอุทาหรณ์ในข้อ ๑ นั้น ก็จะเห็นได้ว่ามิใช่ความผิดของพระราชาธิบดีที่รักษาความเป็นเอกภาพของชาติไว้ไม่ได้ แต่เป็นเพราะความรักปิตุภูมิท้องที่อย่างแรงกล้าของกลุ่มชนในท้องที่นั้นเอง และที่สำคัญคือรัฐบาลของชนส่วนข้าง

มากในชาตินั้น ๆ ไม่คำนึงให้เพียงพอถึงความรู้สึกรักปิตุภูมิท้องที่ของแต่ละกลุ่มชนว่ามีมากมายเหนียวแน่นขนาดไหน ผลจึงบังเกิดขึ้นตามธรรมชาติแห่งการรักปิตุภูมิท้องที่

๔.๒ วิธีเผด็จการแบบนาซีหรือฟาสซิสต์ หรือมิลิแทริสต์ซึ่งเป็นไปได้ชั่วคราว เช่น ฮิตเลอร์ใช้กำลังรวมคนออสเตรียที่เป็นเชื้อชาติเยอรมัน เข้ากับอาณาจักรเยอรมันครั้งที่ ๓ ก็ไม่ทำให้ชาวออสเตรียหมดความรักปิตุภูมิท้องที่ของตนไปได้ จึงได้ดิ้นรนตลอดมาเพื่อตั้งเป็นชาติเอกเทศจากเยอรมัน มุสโสลินีใช้วิธีบังคับให้ชนในดินแดนที่โอนมาเป็นของตนภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ อาทิส่วนหนึ่งของแคว้นตีโรล ซึ่งพลเมืองเป็นเชื้อชาติเยอรมันนั้นต้องเรียนหนังสืออิตาเลี่ยนและพูดภาษาอิตาเลี่ยน ชาวตีโรลคนหนึ่งซึ่งเป็นเพื่อนข้าพเจ้าในมหาวิทยาลัยปารีสเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่าเวลากลางวันชาวตีโรลต้องพูดภาษาอิตาเลี่ยน แต่ตอนกลางคืนปิดประตูบ้านแล้วพูดภาษาเยอรมันภายในครอบครัวซึ่งทำให้เขาเบิกบานสำราญใจยิ่งนัก พวกลัทธิทหารญี่ปุ่นเมื่อเอาดินแดนภาคอิสาน

ของจีน (แมนจูเรีย) ตั้งเป็นรัฐแมนจูกั๊วขึ้นโดยรวมหลายเชื้อชาติในเขตนั้นเช่นแมนจูและบางส่วนของมองโกล เกาหลี ฮั่น (จีน) ฯลฯ แล้วเอาอดีตจักรพรรดิจีน "**ปูยี**" เป็นจักรพรรดิแห่งรัฐใหม่เพื่อเป็นสัญญลักขณ์แห่งเอกภาพ แต่ก็ไม่สามารถทำลายจิตใจรักปิตุภูมิท้องที่ของชนชาติต่างๆ ในเขตนั้นได้ แม้แต่ชนชาติแมนจูเองก็ต่อต้านจักรพรรดิปูยี ดังปรากฏในคำวิจารณ์ตนเองของคนผู้นี้แล้ว

๔.๓ วิธีสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งพลเมืองประกอบด้วยชนชาติพูดภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาเลี่ยน โดยแยกออกเป็นแขวงๆ (Canton) ซึ่งแต่ละแขวงมีสิทธิปกครองตนเอง ใช้ภาษาของตนเอง แล้วรวมกันเป็นสมาพันธรัฐมีรัฐบาลกลางเดียวกัน ก็ไม่ปรากฏว่ามีชนชาติใดในสวิตเซอร์แลนด์ดิ้นรนปลีกตนออกมาตั้งเป็นชาติเอกเทศต่างหาก

๔.๔ วิธีประชาธิปไตยตามหลักที่ประธานาธิบดีลินคอนน์ให้ไว้คือการปกครองโดย "**รัฐบาลของราษฎร โดยราษฎร เพื่อราษฎร**" ถ้าทำตามนี้ได้จริงเอกภาพของชาติก็เป็น "**เอาภาพของราษฎร โดยราษฎร เพื่อ**

ราษฎร" เป็นความเต็มใจของราษฎรเองที่รักษาเอกภาพของชาติ จึงเป็นการรักษาเอกภาพของชาติให้มั่นคงได้ วิธีประชาธิปไตยดังกล่าวนี้เป็นการนำไปสู่รากฐานแห่งจิตสำนึกของมนุษย์ ที่จะให้มีความรู้สึกในการต้องการเอกภาพของชาติ แม้จะตั้งต้นจากโครงร่างเบื้องบนของสังคมก่อน คือมีระบบการเมืองดังกล่าวนั้นแล้ว รัฐบาลแห่งระบบนั้นก็ดำเนินแก้ไขสมุฏฐานของสังคมคือสภาพเศรษฐกิจ ให้ราษฎรทั่วหน้ามีความกินดีอยู่ดีทั่วกัน ราษฎรก็ย่อมเห็นคุณประโยชน์ที่ตนได้รับในการรักษาเอกภาพกับชนชาติต่าง ๆ ที่รวมกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

การรักษาเอกภาพของชาติโดยอาศัยทางจิตที่ปราศจากรากฐานทางเศรษฐกิจและการเมือง ประชาธิปไตยของราษฎรก็เท่ากับอาศัยการลอยไปลอยมาในอวกาศซึ่งอาจหล่นลงไปสู่อวกาศนอกพิภพ มนุษย์อยู่ได้ด้วยการมีปัจจัยดำรงชีพและมีระบบการเมืองประชาธิปไตยให้สิทธิมนุษยชน ผู้ที่อาศัยสภาพทางจิตโดยไม่กังวลถึงสภาพทางเศรษฐกิจ ก็เพราะเขาเองมีความ

สมบูรณ์หรือมีพอกินพอใช้ในทางเศรษฐกิจอยู่แล้ว แต่คนส่วนมากที่ยังขาดปัจจัยดำรงชีพอยู่นั้นย่อมมีจิตในทางค้นคว้าหาชีวปัจจัยในทางที่ชอบพร้อมด้วยสิทธิมนุษยชน พวกเขาจึงถือสภาพจิตอย่างเดียวตามการโฆษณาไปได้เพียงชั่วคราว แต่เมื่อรอคอยผลแห่งวิธีนั้นชั่วกาลหนึ่งแล้วไม่เห็นผลว่าได้ช่วยความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ และสิทธิมนุษยชนของเขาแล้ว เขาก็อาจไปถือสภาพทางจิตชนิดอื่นที่เขาเห็นว่าอาจช่วยความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสิทธิมนุษยชนของเขาที่ดีกว่าก็เป็นได้ นักปราชญ์ผู้หนึ่งกล่าวว่าความคิดของคนเจ้าของคฤหาสน์ต่างกับคนที่อยู่กระท่อม.

ปาฐกถา ของ นายปรีดี พนมยงค์

เรื่อง

อนาคตของประเทศไทยควรดำเนินไปในรูปใด

ในการชุมนุมสนทนาที่สามัคคีสมาคม (สมาคมนักเรียนไทย)

ประเทศอังกฤษ

เมื่อวันเสาร์ที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๑๖

สวัสดี ท่านทั้งหลาย

ผมขอขอบคุณท่านสภานายก, ท่านกรรมการ, และท่านสมาชิกสามัคคีสมาคมที่เชิญผมและภรรยามางานประชุมประจำปีของสมาคมครั้งนี้ และขอขอบคุณทุกท่านที่ให้เกียรติมาฟังปาฐกถา และมาร่วมสนทนากับผมในวันนี้

ท่านสภานายก ได้มีจดหมายแจ้งให้ผมทราบว่า สนทนากรรมการ ขอให้ผมแสดงปาฐกถาในหัวข้อว่า "**อนาคตของประเทศไทยควรดำเนินไปในรูปใด**" และท่านได้แจ้งเป็นวาทะของท่านด้วยว่า "สิ่งที่มีค่ามากและ

เป็นที่ต้องการคือการได้มีโอกาสซักถามท่าน (ซึ่งหมายถึงผม) ในปัญหาต่าง ๆ โดยไม่จำกัดหัวข้อ" ผมมีความยินดีที่จะสนองศรัทธาเท่าที่จะทำได้ แต่ก็จำต้องขอความเห็นใจไว้ล่วงหน้าว่าในบรรดาเรื่องที่ท่านจะซักถามผมนั้น อาจมีเรื่องที่ผมไม่รู้หรือเกินสติปัญญาของผม ผมก็ต้องขอผลัดคำตอบ ไว้ใน โอกาสหน้า ภายหลังที่ ผมได้ค้นคว้า ศึกษาเสียก่อน และก็อาจมีบางเรื่องที่ผมรู้แต่เผอิญเข้าลักษณะของคำพังเพยโบราณว่าเป็นเรื่องที่พูดไม่ออกบอกไม่ได้ ผมก็ต้องขอผลัดไป ใน โอกาสที่ สถานการณ์ อำนวย ให้พูด ออกบอกได้ ถ้าหากโอกาสนั้นยังไม่เกิดขึ้นในอายุขัยของผม แต่ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ มิได้หยุดชงักลง ภายในอายุขัยของคนใดหรือเหล่าชนใด คือประวัติศาสตร์จะต้องดำเนินต่อไปในอนาคตโดยไม่มีสิ้นสุด ดังนั้นผมขอฝากไว้แก่ท่านและชนรุ่นหลังที่ต้องการสัจจะช่วยตอบให้ด้วย

เพื่อ สงวน เวลาไว้ สำหรับ โอกาส ซักถาม ปัญหา ผมจึงขอกล่าวพอสังเขปถึงความตามหัวข้อปาฐกถา ซึ่งอันที่จริง เป็นเรื่องกว้างขวางพิสดาร มากเกี่ยวกับรูปแห่ง

ระบบเศรษฐกิจ, ระบบการเมือง, และทัศนะสังคม ท่านก็ย่อมเห็นได้ว่า ถ้าจะกล่าวให้ละเอียดถึงเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ต้องใช้เวลามาก

ในสังคมที่มนุษย์มีฐานะและวิถีดำรงชีพแตกต่างกันนั้น ความขัดแย้งย่อมมีขึ้นระหว่างจำพวกต่าง ๆ หรือชนชั้นวรรณะต่าง ๆ ของสังคมในปัญหาดังกล่าว ตามปกตินั้น คนจำนวนส่วนข้างน้อย ของสังคม ซึ่งเป็นผู้กุมอำนาจเศรษฐกิจ อำนาจการเมือง มีอิทธิพลทางทัศนะสังคมทำให้มีจิตใจเป็นไปตามอำนาจเศรษฐกิจการเมืองนั้น รวมทั้งบุคคลที่อาศัยหา ประโยชน์ จากผู้กุมอำนาจ และมีอิทธิพลชนิดนั้น ก็พอใจในระบบสังคมเท่าที่เป็นอยู่ ถ้าหากจะเปลี่ยนแปลงบ้างก็เพื่อ ให้ ฐานะเศรษฐกิจ การเมือง และอิทธิพลทาง จิตใจนั้นมั่นคงและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น **ยกเว้นผู้ที่มองการไกลเห็นกฎแห่งความเป็นอนิจจังว่า ระบบเพื่อประโยชน์ของชนจำนวนน้อยจะคงอยู่ชั่วกัลปาวสานไม่ได้ คืออนาคตจะต้องเป็นของราษฎรซึ่งเป็นพลเมืองส่วนข้างมาก** ส่วนราษฎรซึ่งเป็นพลเมืองจำนวนส่วนข้างมากของสังคม คือผู้

ไร้สมบัติ, ชาวนายากจน, ผู้มีทุนน้อย, รวมทั้งนายทุนที่รักชาติ ซึ่งมิได้คิดเอาแต่ประโยชน์ ส่วนตัว หรือส่วน ของวรรณะพวกตัวเป็นที่ตั้งแล้วก็ต้องการ **ระบบสังคมใหม่ที่จะช่วย ความ เป็นอยู่ ของ พลเมือง ส่วน ข้างมาก ให้ดีขึ้น คือมีระบบ การเมือง ที่สอดคล้อง สมาน กับพลังการ ผลิต ทาง เศรษฐกิจ ของสังคม เพื่อให้ การ เบียดเบียน หมดไป หรือลดน้อยลงไปมากที่สุดเท่าที่จะเป็นได้** แต่ในบรรดาพลเมืองส่วนข้างมากของสังคมนั้นที่แม้ตามสภาพหรือฐานะถูกเบียดเบียน จากคน จำนวน ส่วนข้างน้อย แต่ยัง ไม่เกิด จิตสำนึกเช่นนั้น เพราะความเคยชินต่อการถูกเบียดเบียนมาช้านานหรือเพราะตกอยู่ภาย ใต้อิทธิพลแห่งทัศนะสังคม ที่ทำให้เกิดสภาพทางจิตพอใจ ในระบบเศรษฐกิจและการเมืองเท่าที่เป็นอยู่ **อย่างไรก็ตามราษฎรที่เป็นพลเมืองส่วนข้างมากนั้น แม้จะยังไม่แสดงความต้องการให้ประจักษ์ชัดแจ้ง แต่ก็เป็นพลังเงียบที่พร้อมต้อนรับระบบที่ทำให้ความเป็นอยู่ของเขาดีขึ้น**

สังคมจะดำรงอยู่ได้ก็โดยมวลราษฎร ดังนั้นระบบของสังคมที่จะทำให้มวลราษฎร มีพลังผลักดัน ให้สังคม ก้าวหน้าก็คือระบบประชาธิปไตยซึ่งท่านย่อมได้ยินหรือบางท่านอาจเคยพูด หรือเคยเรียกร้องที่จะให้ประเทศไทยมีระบบประชาธิปไตย ท่านย่อมรู้ความหมายของคำนี้ และผมเคยกล่าวไว้แล้วในที่หลายแห่ง คือหมายถึงระบบที่ประชาชนหรือมวลราษฎรมีอธิปไตยตามมูลศัพท์คือ "**ประชา**" สนธิกับ "**อธิปไตย**"

ผมได้กล่าวแล้วว่ารูปของสังคมใด ๆ นั้น ย่อมประกอบด้วยระบบเศรษฐกิจ, การเมือง, ทัศนะสังคม ดังนั้น **ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์จึงต้องประกอบด้วยประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ, ประชาธิปไตยทางการเมือง, ทัศนะสังคมที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งเป็นหลักนำทางจิตใจ**

การมีระบบประชาธิปไตย ทางการเมือง เท่านั้น แม้จะ เป็นประโยชน์แก่ ราษฎร ส่วนมาก ดีกว่า ไม่มี ระบบ ประชาธิปไตยทางการเมืองเลยก็จริงอยู่ แต่ถ้าไม่มีระบบประชาธิปไตยทางเศรษฐ-กิจด้วยแล้วราษฎรส่วนมากก็ไม่มีโอกาส ในทางปฏิบัติ ที่จะใช้ สิทธิประชาธิปไตยได้ เพราะคนส่วนน้อยที่กุมอำนาจเศรษฐกิจอยู่ใน

มีอย่อมมี โอกาส ดีกว่า ในการ ใช้สิทธิ ประชาธิปไตย ทาง การเมือง ขอให้ดูตัวอย่างการเลือกตั้ง ผู้แทน ราษฎร ของหลายประเทศที่ไม่มีประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจนั้น พวกของผู้กุมอำนาจทางเศรษฐ-กิจสามารถทุ่มเทเงินมาใช้จ่ายได้รับเลือกตั้งเข้ามา อยู่ในรัฐสภายิ่งกว่าผู้มีความสามารถทางการเมือง แต่ไม่มีทุนมาลงในการเลือกตั้ง ในกรณีเช่นนี้อำนาจทางการเมืองก็ตกอยู่ในมือ ของผู้กุมอำนาจทางเศรษฐกิจซึ่งสามารถใช้อำนาจทางการเมืองดลบันดาลให้เศรษฐกิจเป็นไปตามความประสงค์ของตนและ พวกของตน ที่เป็นคน จำนวนส่วนข้างน้อยของสังคม

สังคมของมนุษย์จะดำเนินไปสู่รูปใดนั้น ก็โดยความเคลื่อนไหวของมนุษย์ในสังคมนั้น ๆ มนุษย์จะสามารถผลักดัน ให้สังคม ก้าวหน้า ไปสู่ ระบบ ประชาธิปไตย ทั้ง ใน ทางเศรษฐกิจและการเมือง ได้นั้น ก็จำต้อง มีทัศนะ สังคมที่เป็นประชาธิปไตยยึดถือเป็นหลักนำ ในการ ดำเนิน กิจกรรมทางสังคม ถ้าหากผู้ใดต้องการระบบประชาธิปไตยสมบูรณ์ หรือแม้แต่ ต้องการ เพียง ระบบ ประชาธิปไตย ทางการเมือง แต่ยึดถือทัศนะทางสังคมที่ ไม่ใช่ประชาธิปไตย เป็น หลักนำ

แล้วก็ย่อมดำเนินกิจกรรมไปตามแนวทางที่ไม่อาจเข้าสู่ระบบประชาธิปไตยตามความต้องการนั้นได้ อะไรคือทัศนะประชาธิปไตย ทาง สังคม นั้น ก็ เป็น ปัญ หา ที่ ต้อง พิจารณาค้นคว้าทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติซึ่งย่อมพิสูจน์จากผลแห่งการดำเนินทัศนะที่ยึดถือนั้น นำไปสู่การปฏิบัติที่บังเกิดผลให้สังคมมีระบบประชาธิปไตย สมบูรณ์ หรือแม้แต่ ระบบประชาธิปไตยทางการเมืองเป็นเบื้องต้นแล้ว ทัศนะนั้นก็อยู่ในจำพวกประชาธิปไตย ถ้า ไม่ บังเกิดผล ดังกล่าว ก็สมควรวิเคราะห์พิจารณาว่าทัศนะนั้นขัดต่อความเป็นประชาธิปไตยและเป็นทัศนะที่สนับสนุนให้ระบบที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยดำรงคงอยู่ได้ ตราบเท่าที่ทัศนะนั้นยังมีอิทธิพลอยู่ในสังคม ผมจึงขอมอบให้ท่านทั้งหลายค่อย ๆ หาเวลาตรึกตรองแล้ววินิจฉัยเพื่อแสวงหาทัศนะที่เป็นประชาธิปไตยทางสังคมเป็นหลักนำ

ส่วนระบบประชาธิปไตยทางการเมืองโดยเฉพาะนั้นเกี่ยวกับระบบอำนาจรัฐที่ราษฎร มีสิทธิในการ ใช้อำนาจรัฐนั้นมากน้อยเพียงใด เรื่องนี้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญที่เป็นแม่

บทและกฎหมายเลือกตั้งอีกทั้งกฎหมายเกี่ยวกับระบบบริหารและระบบตุลาการ ระบบประชาธิปไตยทางการเมืองที่เป็นรูปแบบประชาธิปไตยที่สุดคือระบบที่ราษฎรทั้งปวงในสังคมนั้นมีสิทธิออกเสียงบัญญัติกฎหมายได้โดยตรงไม่ใช่ผ่านทางผู้แทนราษฎร ระบบประชาธิปไตยชนิดนี้ย่อมทำได้ในประเทศเล็ก ๆ ที่มีพลเมืองไม่มาก อาทิในสมัยพุทธกาลมีรัฐหนึ่งชื่อว่า "**สักกชนบท**" ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงอธิบายไว้ใน หนังสือพุทธประวัติว่าสักกชนบทนี้ปกครองโดย "**สามัคคีธรรม**" ไม่มีพระราชา การที่ราษฎรในรัฐนั้นใช้อำนาจอธิปไตยได้โดยตรงเพราะรัฐนั้นมีพลเมืองน้อย ในปัจจุบันนี้ก็ยังมีรัฐหรือ canton เล็ก ๆ ในสมาพันธรัฐสวิสเซอร์แลนด์ เช่น Appenzell ซึ่งมีพลเมืองรวมทั้งเด็กผู้ใหญ่ประมาณ ๑๐,๐๐๐ คน มีผู้บรรลุนิติภาวะที่มีสิทธิออกเสียงไม่กี่พันคน ผู้มีสิทธิออกเสียงของรัฐนั้น มาประชุมกันใน ท้องสนาม เพื่อลงมติโดยตรงในร่างกฎหมายใด ๆ ได้ แต่ในประเทศที่มีพลเมืองหลายหมื่นหลายแสนหลายล้านคนก็เป็นการพ้นวิสัย

ที่จะนัดประชุม ราษฎร ทั้งปวง ให้มา ลงมติ ในร่าง กฎหมายใด ๆ โดยตรงได้ ฉะนั้นจึงจำต้องมีระบบเลือกตั้งผู้แทนราษฎรให้มาใช้สิทธิแทนราษฎร **ปัญหาระบบการเมืองประชาธิปไตยโดยผ่านทางผู้แทน ราษฎร นี้มิใช่อยู่ที่ว่ารูปภายนอกมีรัฐสภาอันประกอบด้วย ผู้แทนที่ ได้รับเลือกตั้งจากราษฎร แต่ยังจะต้องพิจารณาถึงระบบการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรว่าในทางปฏิบัติ ราษฎรได้มี โอกาส ออกเสียงเสมอภาคกันและมีความสะดวกเพียงใด** ท่านที่อยู่ในประเทศอังกฤษ ซึ่งถือ เป็น แม่ แห่ง ระบบ ประชาธิปไตยทางรัฐสภานั้นย่อมเห็นว่า ระบบ เลือกตั้ง ผู้แทน ราษฎรของอังกฤษมีความเป็นประชาธิปไตยพอควร อาทิ เขาแบ่งเขตเลือกตั้งเขตหนึ่ง ๆ เพื่อเลือกตั้งผู้แทนราษฎรคนหนึ่งเท่านั้นและมี หน่วยลงคะแนน ไว้มากพอที่ ผู้มีสิทธิออกเสียง จะเดินมาลงคะแนนได้โดยไม่เสียเวลา อันจะทำให้เกิดเบื่อหน่าย แต่ประเทศไทยภายหลังรัฐประหาร ๘ พ.ย. ๒๔๙๐ ซึ่งบางคราวได้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร แต่ใช้วิธีถือเอาเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง โดยมิได้แยกออกเป็นหลายเขตใน

จังหวัดที่มีพลเมืองมาก ส่วนจำนวนผู้แทนราษฎรที่แต่ละจังหวัด จะพึง มีได้นั้น ให้คำนวณ ตามจำนวน พลเมือง ๑๕๐,๐๐๐ คนต่อผู้แทนราษฎร ๑ คน ดังนั้นจังหวัดที่มีพลเมืองน้อยกว่า ๑๕๐,๐๐๐ คน เช่นจังหวัดระนองก็มีผู้แทนราษฎรได้เพียงคนเดียว ส่วนจังหวัดที่มีพลเมืองมาก เช่นจังหวัดพระนครก็มีผู้แทนราษฎรได้ ๙ คน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ ดังนั้นความไม่เสมอภาคหรือความไม่เป็นประชาธิปไตยจึงเกิดขึ้นระหว่างราษฎรไทยในจังหวัดต่าง ๆ เช่น ราษฎรระนองมีสิทธิเลือกผู้แทนได้คนเดียว ส่วนราษฎรจังหวัดพระนครมีสิทธิเลือกผู้แทนได้ ๙ คน เหตุผลที่อ้างมีหลายอย่างที่ฟังไม่ขึ้น แต่เราก็เห็นได้ว่าเมื่อราษฎรไม่มีความเสมอภาคกันเช่นนั้นแล้ว ก็จะเรียกว่าระบบประชาธิปไตยไม่ได้ นอกจากนี้ยังมีหน่วยเลือกตั้งที่อยู่ห่างไกลกันจึงไม่สะดวกแก่การที่ราษฎรมาลงคะแนนได้ทั่วถึง เป็นเหตุให้ราษฎรที่มาลงคะแนนน้อยมาก และเป็นเหตุให้ราษฎรไทยเป็นส่วนรวม ถูกกล่าวหาเพื่อเป็นข้ออ้างว่ายังไม่พร้อมที่จะรับความเป็นประชาธิปไตย แต่อันที่จริงราษฎรไทย

นิยมความเป็นประชาธิปไตยมาแต่โบราณกาลแล้ว อาทิใน สมัยก่อนเมื่อสมภารวัดใดในชนบทว่างลงก็มีการประชุมพระ ในวัดและราษฎรในหมู่บ้านเลือกสมภาร ผู้ใหญ่บ้านว่างลง ก็ประชุมราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งราษฎรส่วนมากก็มา ประชุมกัน โดยไม่ต้อง เดินทาง มา หน่วยเลือกตั้ง ที่ ห่างไกล **ดังนั้นระบบการเมือง ที่จะ เป็น ประชาธิปไตย ได้ ก็ จำต้องมีรัฐธรรมนูญ** วิธีเลือกตั้งซึ่งให้ราษฎรมีสิทธิออกเสียง เลือกตั้งผู้แทนราษฎรได้เสมอภาคกัน และมีความสะดวก ในการออกเสียงได้ในทางปฏิบัติ อีกทั้งจะต้องมีระบบที่ฝ่าย บริหารจำต้องปฏิบัติเพื่อราษฎรอย่างแท้จริง และระบบที่ ฝ่ายตุลาการ จำต้อง มีอิสระ และดำรงไว้ ซึ่งความ เที่ยงธรรม ปัญหา รูป แห่ง ระบบ ประชาธิปไตย ทาง การเมืองนี้ มีความ พิสดารมาก ผมจึงขอให้ท่านทั้งหลายที่สนใจหาโอกาสศึกษา ค้นคว้าต่อไป *ผมขอฝากข้อสังเกตไว้อีกเล็กน้อยว่าท่าน อาจได้ยินวาทะของบางคนว่า ระบบประชาธิปไตยใน อนาคตของประเทศไทยนั้น จะต้องเป็นประชาธิปไตย อย่างไทย ๆ วาทะนี้ฟังดูแล้วน่าเสื่อมใส ถ้าผู้กล่าว*

ปรารถนาอย่างจริงใจให้ระบบการเมืองของไทยเหมาะสมแก่สภาพท้องที่กาละสมัยของมวลราษฎรไทย แต่ก็ควรพิจารณาว่า คำที่ว่าอย่างไทย ๆ นั้น ขออย่าให้เหมาะสมเพียงแต่เฉพาะคนไทยส่วนน้อยของสังคมเท่านั้น

บัดนี้ผมขอเข้าสู่ปัญหาระบบประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของสังคม

ระบบประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจนั้น ไม่หมายถึงระบบที่มีบางคนกล่าวว่าใช้วิธีการริบทรัพย์สินเงินทองของทุกคนในสังคมแล้วเอามาแบ่งเฉลี่ยเท่า ๆ กัน ถ้าหากเป็นระบบตามวิธีการนี้ ระบบนั้นก็ไม่ใช่ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ เพราะมิใช่ระบบที่เป็นธรรมคือคนที่ไม่ทำงานหรือทำงานอย่างเกียจคร้านก็จะได้ส่วนแบ่งเท่ากับคนที่ทำงานด้วยความอุตสาหะ และจะนำไปสู่ความเสื่อมโทรมทางเศรษฐกิจของสังคม *ระบบประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจหมายถึงราษฎรส่วนมากของสังคมต้องไม่ตกเป็นทาสของคนจำนวนส่วนข้างน้อยที่อาศัยอำนาจผูกขาดเศรษฐกิจของสังคม และราษฎรทั้งปวงจะต้องร่วมมือกันอันทีพี่น้อง ออกแรงกาย หรือแรงสมองตาม*

ความสามารถ เพื่อผลิตสิ่งอุปโภคและบริโภคให้สมบูรณ์ ครั้นแล้วแต่ละคนก็จะได้รับผลด้วยความเป็นธรรม ตามส่วนแรงงานทางกายหรือทางสมองที่ตนได้กระทำ ผู้ใดออกแรงงานมากก็ได้มาก ผู้ใดออกแรงงานน้อยก็ได้น้อย

ในขณะที่ราษฎรไทยส่วนมากมีความอัตคัดขาดแคลนทางเศรษฐกิจอยู่นี้ ปรากฏว่าในประเทศไทยได้มีผู้กล่าวมากขึ้นถึงการแก้ปัญหาเศรษฐกิจโดยวิธีสังคมนิยม เมื่อไม่นานมานี้ผมได้อ่านข่าวหนังสือพิมพ์ว่าท่านผู้มีเกียรติจำนวนหนึ่ง ได้อภิปรายกันถึงความดีของระบบสังคมนิยม ข่าวหนังสือพิมพ์ว่า ท่านผู้อภิปรายสรุปว่าสังคมนิยมนั้นดี แต่ทำไม่ได้สำหรับประเทศไทย ในฐานะนักประชาธิปไตยเราก็ต้องรับฟังความเห็นทุก ๆ ด้าน คือรวมทั้งด้านที่ว่าทำได้และทำไม่ได้ในประเทศไทย ครั้นแล้วจึงนำมาวินิจฉัยว่าระบบสังคมนิยมไม่มีทางทำได้เลยในประเทศไทยโดยปล่อยให้ชนส่วนน้อยในสังคมกุมอำนาจเศรษฐกิจของชาติไว้ต่อไป หรืออาจมีระบบสังคมชนิดใดสามารถทำได้ในประเทศไทยที่จะช่วยให้เกิดระบบประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ

เมื่อประมาณ ๑ ปีเศษมาแล้ว ได้มีพระองค์เจ้าองค์หนึ่งเสด็จมาเยี่ยมผมที่ชานเมืองปารีส ท่านมีความเห็นว่าสังคมนิยมเคยทำได้ในเมืองไทย เช่นพระมหากษัตริย์สมัย กรุง ศรีอยุธยา ได้ จัด สำเภา ไป ค้า ขาย ใน ต่างประเทศ เรื่องนี้มีความจริงตามที่พระองค์เจ้านั้นมีความเห็น เพราะใน กฎหมาย ว่า ด้วย ศักดินา พลเรือน ที่ตราขึ้น ใน สมัย กรุงศรีอยุธยานั้น พระมหากษัตริย์ที่ทรงปรีชาสามารถได้บัญญัติให้เจ้าหน้าที่เรือสำเภาของพระองค์เป็นขุนนางดำรงฐานะศักดินาจำนวนกี่ไร่ตามลำดับ รวมทั้งตำแหน่งที่ท่านเรียกทับศัพท์จีน "**จงโผ้ว**" คือคนทำครัวในเรือสำเภาก็มีศักดินา แสดงว่าพนักงานการค้าหรือวิสาหกิจของรัฐภายใต้พระมหากษัตริย์นั้นเป็นพนักงานของสังคมนิยมชนิดหนึ่ง

ระบบสังคมนิยมนั้นมีมากมายหลายชนิด ซึ่งในวิชาว่าด้วยลัทธิเศรษฐกิจกล่าวไว้ว่ามีประมาณกว่า ๘๐ ชนิด ถ้าจะรวมเป็นประเภทใหญ่ ๆ คือ ประเภทปฐมกาล เมื่อครั้งมนุษยชาติอยู่ในระบบปฐมสหการ ซึ่งในสมัยนั้นยังไม่มีเอกชน ผูก ขาด ตัด ตอน ที่ดิน เป็น ส่วน ของ ตน ประเภทสังคมนิยมทาส ตามทำนองของพลาโต ประเภทสังคม

นิยมศักดินาที่เจ้าศักดินา ดำเนินวิสาหกิจส่วนรวม เอามาเป็นของตน ประเภทสังคมนิยมของผู้มีทุนน้อย ประเภทสังคมนิยม ของผู้มีทุนชนิดต่าง ๆ ประเภท สังคมนิยม ของวรรณะไร้สมบัติ สังคมนิยมเพ้อฝัน สังคมนิยมวิทยาศาสตร์เป็นต้น ทัศนะสังคมนิยม แต่ละ ประเภท และ แต่ละ สาขา ปลีกย่อย มีความขัดแย้งระหว่างกัน บางครั้งถึงขนาดเขียนโต้แย้งกันรุนแรง ปัญหาที่ควรพิจารณาคือ ชนิดใดเป็นไปถูกต้องตามกฎธรรมชาติอันเป็นกฎที่นำมาใช้แก่มนุษยชาติได้ แม้กระนั้นก็มีปัญหาเกี่ยวกับสภาพของแต่ละสังคมว่า จากสภาพที่กำลังเป็นอยู่นั้น จะเปลี่ยน ระบบสังคม จากระบบเดิม เข้าสู่ระบบสังคมนิยมได้ทันทีทันใด หรือจะต้องดำเนินเป็นขั้น ๆ ไป เพื่อมิให้เกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจส่วนรวมของสังคม ผมขอให้ท่านใช้เวลาศึกษาค้นคว้าว่าระบบใดเป็นประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจเพื่อความไพบูลย์ของมวลราษฎรหรือประชาชน

ตามที่ผมเสนอวิธีใช้ความคิดในปัญหาระบบประชาธิปไตยต่าง ๆ แล้วนั้นเกี่ยวกับอนาคตของประเทศไทยที่ทุก

ชนชาติปัจจุบันนี้ ซึ่งรวมกันอยู่เป็นอาณาจักรไทยอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ระหว่างนี้ได้มีปัญหาเกิดขึ้นซึ่งท่านทั้งหลายย่อมได้ยินได้ฟัง จากข่าวของ รัฐบาลไทยเองถึง เรื่อง ที่มีชนชาติส่วนน้อย อาทิ คนไทยเชื้อชาติมลายูในภาคใต้ที่มีขบวนการเคลื่อนไหวที่จะแยกตนออกจากประเทศไทย ข่าวนี้เราไม่ควรมองข้ามไปเสีย คือควรสนใจพิจารณารูประบบของสังคมให้เหมาะสมที่สามารถรวมชนชาติส่วนน้อยต่าง ๆ เข้าร่วมอยู่ในอาณาจักรไทยตลอดไป

ปัญหานี้ผมได้เคยส่งบทความมาให้ที่ชุมนุมชาวธรรมศาสตร์ในอังกฤษเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งชุมนุม นั้น ได้นำ ลง พิมพ์ ใน วารสาร ๑๙ สิงหาคม ๒๕๑๕ ของชุมนุมนั้นแล้ว คือบทความว่าด้วย "**ข้อสังเกตเกี่ยวกับเอกภาพของชาติกับประชาธิปไตย**" ซึ่งหลายท่านคงได้อ่านแล้ว ถ้าท่านผู้ใดยังไม่ได้อ่าน แต่สนใจในปัญหาสำคัญนี้ก็ขอให้หาโอกาสอ่านด้วย จะได้ช่วยกันคิดปัญหานี้ด้วยความเป็นธรรม ใจความของบทความนั้นก็อยู่ที่ว่าการรักปิตุภูมิท้องที่ (Local Patriotism) ของชนชาติส่วนน้อย

ในประเทศต่าง ๆ นั้น ยังไม่อาจหมดสิ้นไปได้ภายในเวลาสั้น ๆ แม้ในประเทศอังกฤษเองชนชาติไอร์แลนด์เหนือที่รวมอยู่ในสหราชอาณาจักรมาเป็นเวลากว่า ๘๐๐ ปีแล้วก็ยังมีความดิ้นรนที่จะแยกตนจากสหราชอาณาจักร ผมได้ยกตัวอย่างแคว้นเวลส์ ตัวอย่างของนอร์เวย์ที่แยกตนจากสวีเดน เบลเยี่ยมที่แยกตนจากเนเธอร์แลนด์ ประวัติศาสตร์ของอาณาจักรไทย ซึ่งรวม ชนชาติ ต่าง ๆ หลายชาติ ได้มาก เป็นอาณาจักร ใหญ่กว่า เมื่อ ครั้ง สมัยอยุธยา นั้น ก็ ประมาณ เมื่อ ๒๐๐ ปีเป็นต้นมา เจ้าผู้ครองนครองค์สุดท้ายในภาคพายัพ ซึ่ง เป็น-ประมุข ของชนชาติ ส่วนน้อย นั้น ก็เพิ่ง หมดสิ้น ไป ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ราชาหรือสุลต่านต่าง ๆ ก็ชนชาติส่วนน้อย เชื้อชาติมลายูในภาคใต้องค์สุดท้ายก็เพิ่งหมดสิ้นไปเมื่อปลายสงครามโลกครั้งที่ ๒ ภายหลังที่ชุมนุมชาว ธรรมศาสตร์ ในอังกฤษ ได้ตีพิมพ์ บทความ นั้น ของผมแล้ว ผมได้อ่านบทความของ พ.ต.อ. กัมปนาท จินตวิโรจน์ ในวารสาร ต.ม.ธ.ก. รุ่น ๒ ฉบับ ๓ มีนาคม ๒๕๑๖ ได้ทราบความเพิ่มเติม เกี่ยวกับ ขบวนการ แยกดินแดน ของคน

เชื้อชาติมลายู ที่เป็นพวกนิยมเชื้อสายราชาหรือสุลต่านเดิมของตน พวกนิยมสาธารณรัฐ พวกนิยมคอมมิวนิสต์ เมื่อไม่นานมานี้บรรณาธิการสังคมศาสตร์ปริทัศน์ และสมาคมนักเรียนไทยในประเทศฝรั่งเศส ได้ขออนุญาตนำบทความของผมไปลงพิมพ์ ผมหวังว่าท่านทั้งหลายคงจะให้ความสนใจต่อเอกภาพของชาติไทย และช่วยกันคิดที่จะมิให้เอกภาพของชาติต้องสลายไปโดยใช้เวลาศึกษาตรึกตรองว่าวิธีใช้อำนาจปราบปรามพวกคิดแยกดินแดนเพียงวิธีเดียวนั้นมีตัวอย่างประเทศใดในปัจจุบันนี้บ้าง ที่รักษาเอกภาพของชาตินั้นไว้ได้อย่างราบรื่น และวิธีโบราณที่ให้ชนทุกชนชาติในสังคมถือพระศาสดาองค์เดียวกันนั้น เราก็เห็นแล้วว่าชนชาติต่าง ๆ ที่นับถือพระพุทธองค์เดียวกันก็ดี นับถือพระเยซูองค์เดียวกันก็ดี นับถือพระมะหะหมัดองค์เดียวกันก็ดีนั้นก็ไม่สามารถรวมกันเป็นเอกภาพได้ **ดังนั้นจึงควรพิจารณาว่าถึงเวลาหรือยัง ที่จะไม่สายเกินไป ในการใช้วิธีรักษาเอกภาพของชาติไทย จากรากฐานที่แท้จริงของสังคม โดยสถาปนาระบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ทั้งทาง**

เศรษฐกิจ การเมือง ทัศนะสังคม อันเป็นรูปสังคมที่เหมาะสมเพื่อให้ทุกชนชาติเห็นว่า ระบบนี้นำความผาสุกในความเป็นอยู่แท้จริงของเขาได้ พวกเขาก็จะเต็มใจร่วมกับชนชาติไทยคงอยู่เป็นอาณาจักรอันเดียวกันตลอดไป.

ผมขอจบปาฐกถาโดยสังเขปเพียงเท่านี้.

คอยพบกับ

วารสาร อ.ม.ธ. ฉบับพิเศษ ๑๔ ตุลาคม

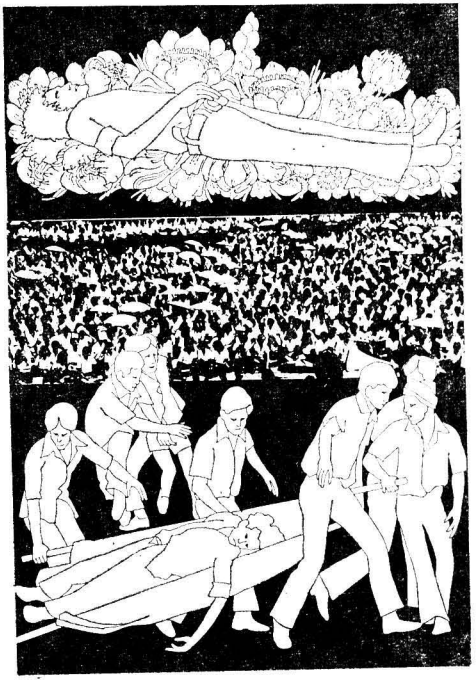

เร็ว ๆ น

ออกแล้ว

หนังสืออันดับที่ ๓

ของฝ่ายวิชาการ ส.จ.ม. ๒๕๑๖

จีน :
แผ่นดินแห่งการปฏิวัติตลอดกาล

แปลจาก

CHINA : The Revolution Continued

Jan Myrdal & Gun Kessle

โดย มโน มั่นในธรรม

ราคาเล่มละ ๑๐ บาท

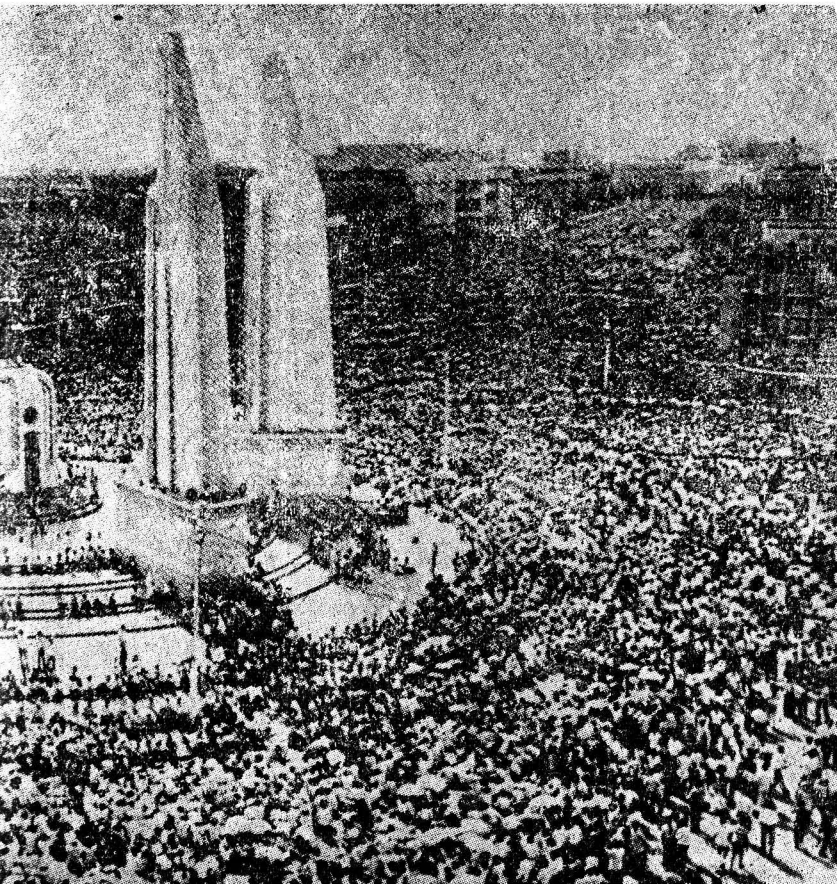

ดังนั้น ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ จึงต้องประกอบด้วย ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ, ประชาธิปไตยทางการเมือง, ทัศนะสังคมที่เป็นประชาธิปไตยซึ่งเป็นหลักนำทางจิตใจ

การมีระบบประชาธิปไตยทางการเมืองเท่านั้น แม้จะเป็นประโยชน์แก่ราษฎรส่วนมากดีกว่าไม่มีระบบประชาธิปไตยทางการเมืองเลยก็จริงอยู่ แต่ถ้าไม่มีระบบประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจด้วยแล้ว ราษฎรส่วนมากก็ไม่มีโอกาสในทางปฏิบัติที่จะใช้สิทธิประชาธิปไตยได้ เพราะคนส่วนน้อยที่กุมอำนาจเศรษฐกิจอยู่ในมือย่อมมีโอกาสดีกว่า ในการใช้สิทธิประชาธิปไตยทางการเมือง

ปรีดี พนมยงค์